

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Συγγραφική Ομάδα ΕΚΠΑ

Βιβλίο Μαθήματος

1^ο

τεύχος

6η Δημοτικού

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Οι αξίες μας:
Στόχοι

6η Δημοτικού

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΓΛΩΣΣΑ**

Οι αξίες μας:
Στόχοι

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονίστρια Αξιολογήτρια

Αξιολογητής

Αξιολογήτρια

Τεχνικός Εμπειρογνώμονας

Επικουρικός Εμπειρογνώμονας

Υπεύθυνη Διδακτικού Πακέτου για το Ινστιτούτο
Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Παναγιώτα Νεοκοσμίδου
Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Νικόλαος Τσουρής
Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Αφροδίτη Μαντζουράνη
Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Παρασκευή Θεοδώρου
Πτυχιούχος Πληροφορικής

Ευθυμία Στάθη
Διπλωματούχος Τεχνολογίας Γραφικών Τεχνών

Ευαγγελία Καλογηράτου
Σύμβουλος Β' του ΙΕΠ

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
Σπυρίδων Δουκάκης
Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνος Πράξης
Διονύσιος Μουρελάτος
Σύμβουλος Α' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αναπληρωτής Υπεύθυνος Πράξης
Στυλιανός Μαυρατζάς
Σύμβουλος Α' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Συγγραφική Ομάδα Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Σειρά: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ

6η Δημοτικού

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΓΛΩΣΣΑ**

Οι αξίες μας:
Στόχοι

Εταιρεία Αξιοποίησης και Διαχείρισης της Περιουσίας του Πανεπιστημίου Αθηνών
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΚΠΑ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Συντελεστές

Επιστημονική υπεύθυνη: Ευγενία Μαγουλά Καθηγήτρια Γλωσσολογίας και εκπαιδευτικών εφαρμογών ΕΚΠΑ

Υπεύθυνος έργου: Νικόλαος Θωμαΐδης Καθηγητής Αναλυτικής Χημείας ΕΚΠΑ, Πρόεδρος ΕΑΔΠΠΑ - Εκδόσεις ΕΚΠΑ

Συντονισμός και επιστημονική επιμέλεια συγγραφικού έργου 6ης Δημοτικού:

Ευγενία Μαγουλά, Γεωργία Στύλου Δρ. Εφαρμοσμένης γλωσσολογίας ΠΕ70, Ιωάννης Τρυφιάτης Δρ. Παιδαγωγικής ΠΕ70

Συντονισμός συγγραφής 6ης τάξης: Γεώργιος Σέρχης Δρ. Διδακτικής της γλώσσας ΠΕ70

Συγγραφική ομάδα: Γεώργιος Σέρχης, Ευγενία Μαγουλά, Άννα Παπαγεωργίου ΜΑ ΠΕ70, Χρήστος Παράσχης ΜΑ ΠΕ70, Φωτεινή Σδρόλια ΠΕ70, Ζέρβα Ειρήνη Δρ. ΠΕ70 (συμμετοχή στον αρχικό σχεδιασμό του βιβλίου)

Επιμέλεια ύλης Λεξιλογίου και παροχή υλικού: Αγγελική Ευθυμίου Καθηγήτρια Γλωσσολογίας Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Παρασκευή Θώμου Καθηγήτρια Γλωσσολογίας Πανεπιστήμιο Κρήτης

Συμβουλευτική ομάδα σε ειδικά θέματα και παροχή υλικού: Φαίη Αντωνίου Καθηγήτρια Ειδικής Αγωγής ΕΚΠΑ, Χρύσα Κουράκη Επίκ. Καθηγήτρια Παιδικής Λογοτεχνίας, Γεωργία Κατσούδα Δρ. Γλωσσολογίας Ερευνήτρια Α΄ Ακαδημία Αθηνών, Κωνσταντίνος Μαλαφάντης Καθηγητής Παιδαγωγικής και Λογοτεχνίας ΕΚΠΑ, Άννα Φτερνιάτη Καθηγήτρια Διδακτικής της γλώσσας Πανεπιστήμιο Πατρών

Κριτική ανάγνωση: Ιωάννης Τρυφιάτης

Εμπειρογνώμονες Προγράμματος Σπουδών: Γεώργιος Μπαμπινιώτης Καθηγητής Γλωσσολογίας ΕΚΠΑ, Ναπολέων Μήτσης Καθηγητής Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Ευγενία Μαγουλά

Σχεδιασμός - Σελιδοποίηση: Pebble Creative Services

Εικονογράφηση: Χριστίνα Αβδίκου, Pebble Creative Services

Δημιουργία ειδικών Ψηφιακών Μαθησιακών Αντικειμένων: Γεώργιος Σέρχης, Μαρία Στιβακτάκη ΜΑ ΠΕ86, Πηνελόπη Μπόζνου ΠΕ70, Ιφιγένεια Γρατσία ΠΕ02, Ιωάννης Τρυφιάτης

Συντονισμός & Τεχνική Επιμέλεια Ψηφιακών Μαθησιακών Αντικειμένων: Κωνσταντίνος Τσιμπάνης Μηχανικός Πληροφορικής ΕΚΠΑ, Θεόδωρος Θωμάς ΕΔΙΠ ΕΚΠΑ

Ανάπτυξη ψηφιακών μορφών διδακτικού βιβλίου: Pebble Creative Services

Δικαιούχος συγγραφής: ΕΑΔΠΠΑ-Εκδόσεις ΕΚΠΑ

Αντί προλόγου

Αγαπητά μας παιδιά,

Η σειρά βιβλίων «ΕΚΠΑιδευτικά – Ελληνική Γλώσσα» δημιουργήθηκε με αγάπη και φροντίδα από την Ομάδα μας. Εκπαιδευτικοί, γλωσσολόγοι, γραφίστες, εικονογράφοι και ειδικοί στην τεχνολογία συνεργαστήκαμε για να σας προσφέρουμε ελκυστικά και χρήσιμα βιβλία για το μάθημα της Γλώσσας, με την υποστήριξη του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Η γλώσσα είναι ένα από τα μεγαλύτερα χαρίσματα του ανθρώπου: με αυτήν επικοινωνούμε, σκεφτόμαστε, μοιραζόμαστε συναισθήματα και όνειρα. Μας συνδέει με την ιστορία και τον πολιτισμό μας, ενώ τα δικά μας γλωσσικά έργα δημιουργούν τον πολιτισμό του μέλλοντος. Ως μάθημα, σας δίνει τα μέσα και τις στρατηγικές για να αναπτύσσετε τις γλωσσικές σας δεξιότητες ώστε να ανταποκρίνεστε στα διαρκώς ποικίλα γλωσσικά περιβάλλοντα. Είναι το «κλειδί» για όλα τα μαθήματα, γι' αυτό η διδασκαλία της στηρίζεται σε σύγχρονα θέματα της επιστήμης, της κοινωνίας, της τέχνης.

Ο τίτλος «Οι αξίες μας» δείχνει πόσο σημαντικό είναι να έχουμε αξίες στη ζωή μας, για να προσδεύουμε και να ζούμε αρμονικά. Στο βιβλίο της 6ης τάξης (Στ') η κεντρική αξία είναι οι ΣΤόχοι. Οι στόχοι είναι σαν μια πυξίδα που μας καθοδηγεί στη ζωή. Τη χρονιά αυτή θα σκεφτούμε ποιους στόχους έχουμε ήδη επιτύχει και ποιους νέους θα βάλουμε καθώς προετοιμαζόμαστε για το γυμνάσιο.

Τα βιβλία αποτελούνται από:

- α) το Βιβλίο Μαθήματος
- β) το Τετράδιο Εργασιών
- γ) τα Ψηφιακά Μαθησιακά Αντικείμενα.

Οι τρεις αυτές πηγές μαζί προσφέρουν πλούσιες ευκαιρίες μάθησης, εμβάθυνσης και δημιουργίας. Τα κείμενα, οι εικόνες και τα λογοτεχνικά αποσπάσματα προσφέρουν αφορμές για συζήτηση, αισθητική απόλαυση και έμπνευση για δημιουργικές δραστηριότητες.

Η εργασία στην τάξη απαιτεί προσπάθεια, αλλά όταν συνεργαζόμαστε και συμμετέχουμε, γίνεται πιο ευχάριστη και ουσιαστική. Έτσι, το ταξίδι μας στη γλώσσα μετατρέπεται σε χαρά, φαντασία και ανακάλυψη.

Σας ευχόμαστε μια όμορφη και δημιουργική χρονιά στον κόσμο της γλώσσας και των αξιών μας!

Η Συγγραφική Ομάδα του Πανεπιστημίου Αθηνών

Σειρά ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ: Οι αξίες μας

- 1η **Αγάπη**
- 2η **Βοήθεια**
- 3η **Γνώση**
- 4η **Δράση**
- 5η **Επικοινωνία**
- 6η **Στόχοι** ← Είμαστε εδώ!

Γενικοί Στόχοι

6η τάξη = Στόχοι

Το βιβλίο για την 6η τάξη «Οι αξίες μας: Στόχοι» συνδυάζει γνώσεις και αξίες, καλλιεργώντας σφαιρικά τη γλωσσική ικανότητα των μαθητών. Βασισμένο στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών, προάγει την κειμενοκεντρική διδασκαλία, με έμφαση στην κατανόηση νοημάτων, την παραγωγή οργανωμένου λόγου και την καλλιέργεια κριτικής στάσης.

Οι μαθητές συμμετέχουν σε συζητήσεις με αιτιολόγηση και επιχειρηματολογία, συντάσσουν εκτενέστερα και συνθετότερα κείμενα και αναπτύσσουν αυτονομία, ικανότητα αυτοαξιολόγησης και συνεργατικό πνεύμα. Στο γλωσσικό σύστημα εντάσσονται βασικές έννοιες με σύγχρονη ορολογία, γίνεται επανάληψη φαινομένων και εισάγονται στοιχεία γλωσσικής ποικιλίας (διάλεκτοι, κοινωνιόλεκτοι) και λόγιας παράδοσης. Με τη διεύρυνση του εννοιολογικού πλαισίου, εμπλουτίζεται το λεξιλόγιο των μαθητών, καθώς και οι στρατηγικές αξιοποίησής του.

Το βιβλίο συνδυάζει ανάλυση κειμένων και εικόνων με δημιουργικές δραστηριότητες και προετοιμάζει τους μαθητές για τη μετάβαση στο γυμνάσιο, μέσα από ομαδική ερευνητική εργασία σε γλωσσικό θέμα. Ενισχύει όλες τις γλωσσικές δεξιότητες και καλλιεργεί την αυτενέργεια, την ικανότητα σύνθεσης και παρουσίασης σε κοινό, τη δημιουργικότητα και τις διεπιστημονικές προσεγγίσεις.

Συνοδευτικό υλικό διδασκαλίας

Διάρθρωση Διδακτικής Ενότητας

Συζήτηση

Δραστηριότητα
στο τετράδιο

Βρίσκω ιδέες

Συζητάμε σε ομάδα

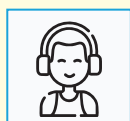
Σχέδιο εργασίας

Κατανόηση
γραπτού λόγου

Πολυτροπικό κείμενο

Κατανόηση
προφορικού λόγου

Διδασκαλία
κειμενικού τύπου

Παραγωγή γραπτού λόγου

Ορθογραφία

Διαβάζω

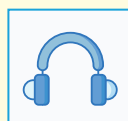
Εργαζόμαστε σε δυάδες

Λήμμα σε λεξικό

Δραματοποίηση

Ακρόαση κειμένου

Βαθμοί δυσκολίας

Ας γνωριστούμε

Περιεχόμενα

1 Σχολείο, η επιστροφή! σελ. 12

	Γλωσσικές δεξιότητες	Κειμενικός τύπος: Αφήγηση
1.1 Τα σχολεία ξαναρχίζουν σελ. 14	 <ul style="list-style-type: none"> • «Αναμνήσεις από το καλοκαίρι» • Η πρώτη μέρα στο σχολείο σε διάφορες χώρες του κόσμου • Στόχοι του Φίλιππου <ul style="list-style-type: none"> • Η πρώτη μέρα στο σχολείο 	Κειμενικό είδος Γράμμα <ul style="list-style-type: none"> • «Αναμνήσεις από το καλοκαίρι» Φιλικό γράμμα στην Αλίνα
1.2 Όλοι για έναν και ένας για όλους σελ. 25	 <ul style="list-style-type: none"> • Ένα σχολείο για όλα τα παιδιά • Οι «τετράποδοι άγγελοι» • Μαθητές στην Κρήτη μαθαίνουν νοηματική γλώσσα για να επικοινωνούν με τη συμμαθήτριά τους • Κι αν είμαι από άλλη χώρα; Ομαδική δραστηριότητα: Δημιουργία αφίσας	

2 Μπαίνω σε δράση σελ. 44

	Γλωσσικές δεξιότητες	Κειμενικός τύπος: Επιχειρηματολογία
2.1 Αγωνιζόμαστε για έναν καλύτερο κόσμο, για ένα καλύτερο αύριο σελ. 46	 <ul style="list-style-type: none"> • 17 Στόχοι για έναν καλύτερο κόσμο • Δικαιώματα των παιδιών • Τι είναι η σπατάλη τροφίμων; • Η λειψυδρία είναι πλέον γεγονός! • Παγκόσμια ημέρα νερού <ul style="list-style-type: none"> • Το καθαρό νερό δεν είναι δεδομένο... Αφίσα για τη σπατάλη τροφίμων	<ul style="list-style-type: none"> • Παγκόσμια ημέρα νερού Κείμενο για τη μείωση σπατάλης νερού ή τροφίμων
2.2 Η δύναμη της προσφοράς σελ. 69	 <ul style="list-style-type: none"> • Θέλω, θέλεις, θέλουμε όλοι να προσφέρουμε... • Το σχολείο στην Γκάνα μεγαλώνει • Ένας πρόσκοπος μας μιλάει για τις δράσεις εθελοντισμού Εθελοντικές δράσεις	

Επετειακά σελ. 85

28η Οκτωβρίου σελ. 85

- Ο τορπιλισμός της Έλλης που σηματοδότησε την έναρξη του πολέμου
- Λέλα Καραγιάννη - Αγωνίστρια της εθνικής αντίστασης (1898 - 1944)

Λεξιλόγιο	Γραμματική		Λογοτεχνία
<ul style="list-style-type: none"> • Συνώνυμες & Αντώνυμες λέξεις 	<ul style="list-style-type: none"> • Ρήματα: ποιόν ενεργείας, χρονική βαθμίδα 	1.3 Ένας υπέροχος κόσμος: το σχολείο μας! σελ. 36	<ul style="list-style-type: none"> • Η Μόζα ανακαλύπτει έναν διαφορετικό κόσμο • Ο κύριός μου • Τα σκολειά χτίστε Πώς ξεκίνησε η φετινή σχολική μας χρονιά;
<ul style="list-style-type: none"> • Θεματικό λεξιλόγιο: Συμπεριληπτικό σχολείο • Οικογένεια λέξεων: «επικοινωνία» 	<ul style="list-style-type: none"> • Ρήματα σε <i>-ούμαι, -ύμαι</i> • Ενεργητική - παθητική σύνταξη και ο μετασχηματισμός τους 	1.4 Επανάληψη σελ. 42	<ul style="list-style-type: none"> • Η Ενότητα 1 με μια ματιά • Ελέγχω τις γνώσεις μου στην Ενότητα 1

Λεξιλόγιο	Γραμματική		Λογοτεχνία
<ul style="list-style-type: none"> • Παράγωγες & Σύνθετες λέξεις • Οικογένεια λέξεων: «λειψυδρία» • Θεματικό λεξιλόγιο: Τροφή και νερό 	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνταξη: Όροι πρότασης • Αιτιολογικές προτάσεις • Σχηματισμός δισύλλαβων ρημάτων 	2.3 Αγωνιζόμαστε για την ειρήνη! σελ. 78	<ul style="list-style-type: none"> • Ειρήνη • Η βιβλιοθηκάριος της Βασόρας • Η περιπέτεια στο βουνό αρχίζει...
<ul style="list-style-type: none"> • Παραγωγικά επιθήματα <i>-ιμος, -ινος, -ικός</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Δίψηφα φωνήεντα & Δίφθογοι 	2.4 Επανάληψη σελ. 83	<ul style="list-style-type: none"> • Η Ενότητα 2 με μια ματιά • Ελέγχω τις γνώσεις μου στην Ενότητα 2

17η Νοεμβρίου σελ. 88

- Η Δημοκρατία επιστρέφει σπίτι της

Χριστούγεννα σελ. 90

- Η καμπάνα της Χριστουγεννιάτικης νύχτας

Ενότητα 1

Σχολείο, η επιστροφή!

Τι είναι για
εμάς το
σχολείο;

Ποια είναι τα σχέδιά
μας αυτήν την τελευταία
χρονιά στο δημοτικό;

Όλα τα παιδιά σε όλον τον
κόσμο επιστρέφουν αυτήν
την περίοδο στο σχολείο;

Πώς αντιλαμβανόμα-
στε τον όρο συμπε-
ριληπτικό σχολείο;

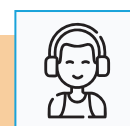
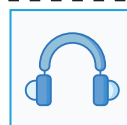

1.1 Τα σχολεία ξαναρχίζουν

Κείμενο 1

Η πρώτη μέρα στο σχολείο

1. Εργαζόμαστε σε ομάδες. Ακούμε προσεκτικά το κείμενο «Η πρώτη μέρα στο σχολείο» δύο φορές και κάθε μέλος καταγράφει 1 θέμα. Ανακοινώνουμε ό,τι συγκεντρώσαμε για:

- α. τα συναισθήματα της ηρωίδας κάθε χρονιά κατά την επιστροφή στο σχολείο
- β. τις ανησυχίες της στην έναρξη του δημοτικού και του γυμνασίου
- γ. τις σκέψεις της για τους δασκάλους
- δ. ποιες είναι «οι συνήθειες» της επιστροφής στο σχολείο

2. Γράφουμε σκέψεις, συναισθήματα και συνήθειές μας για την «πρώτη μέρα στο σχολείο».

- α. συναισθήματα: .....
- β. ανησυχίες: .....
- γ. συνήθειες: .....

3. Συγκρίνουμε τον εαυτό μας με την ηρωίδα του ηχητικού αποσπάσματος και συμπεραίνουμε για τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ μαθητών.

4. Ετοιμάζουμε σε μικρές ομάδες ένα δρώμενο (παντομίμα/ δραματοποίηση/αυτοσχεδιασμό) που θα αποτυπώνει τις ενέργειες ή τα συναισθήματά μας κατά την επιστροφή στο σχολείο.

Κείμενο 2

1.2

«Αναμνήσεις από το καλοκαίρι»

Η Αλίνα γράφει ένα γράμμα στη φίλη της Σοφία που έχει μεταναστεύσει με την οικογένειά της στο εξωτερικό.

Αθήνα, 1 Σεπτεμβρίου

Σοφία, αγαπημένη μου φίλη,

Ελπίζω να είσαι πολύ καλά στη νέα σου χώρα.

Το καλοκαίρι τελειώνει και θέλω, με το γράμμα μου, να σου αφηγηθώ πώς πέρασα, μια και δεν είσαι τώρα εδώ. Φέτος, οι διακοπές μου είχαν ποικιλία, αφού πήγα σε διαφορετικά μέρη. Συνάντησα ανθρώπους που είχα καιρό να δω κι αυτό με έκανε πολύ χαρούμενη.

Μια μέρα αποφάσισα να ρωτήσω τη μαμά μου αν μπορώ να πάω μόνη μου για λίγες μέρες στην ξαδέλφη μου που ζει στην όμορφη πόλη του Βόλου. Ευτυχώς εκείνη δέχτηκε. Ετοίμασα τα πράγματά μου, βγάλαμε το εισιτήριο για το λεωφορείο και ταξίδεψα με μια φίλη των γονιών μου. Εκεί, παίζαμε διάφορα παιχνίδια με τα παιδιά της γειτονιάς, το μεσημέρι με τον υπολογιστή και το βράδυ βγαίναμε στην πλατεία. Έμεινα στην ξαδέλφη μου για περίπου δύο εβδομάδες και περάσαμε φανταστικά! Μετά επέστρεψα στο σπίτι μου.

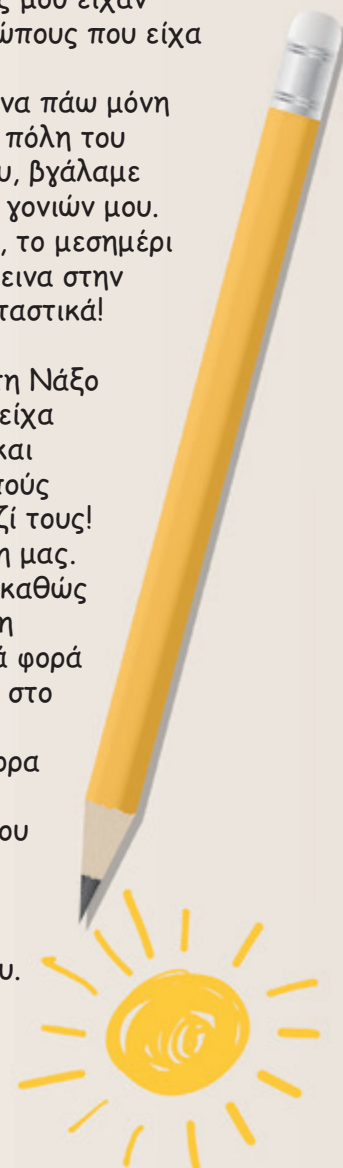
Αφού πέρασε μία βδομάδα, ταξιδέψαμε οικογενειακώς στη Νάξο για να δούμε τον παππού και τη γιαγιά που ζουν εκεί. Τους είχα επιθυμήσει τόσο πολύ! Κάθε μέρα πηγαίναμε στη θάλασσα και συχνά κάναμε μικρές εκδρομές στο νησί. Η γιαγιά κι ο παππούς μάς ετοίμαζαν τα πιο νόστιμα φαγητά! Περάσαμε ωραία μαζί τους! Μείναμε για δεκαπέντε μέρες και ύστερα γυρίσαμε στη βάση μας.

Μετά, στην Αθήνα, ξαναβρήκα σιγά σιγά τις παρέες μου καθώς είχαν αρχίσει να επιστρέφουν από τις διακοπές. Με έκπληξη διαπίστωσα πόσο πολύ όλοι έχουμε μεγαλώσει! Τώρα, καμιά φορά πηγαίνουμε για μπάνιο σε κοντινή παραλία ή με τα κορίτσια στο κολυμβητήριο.

Το φετινό καλοκαίρι μού άρεσε πολύ, γιατί πήγα σε διάφορα μέρη και είχα πολύ καλή παρέα. Αν και δεν ταξίδεψα σε μακρινές αποστάσεις, όμως τελικά πέρασα όμορφα, τώρα που τα αναπολώ....

Ανυπομονώ να μου γράψεις κι εσύ τις εντυπώσεις σου από τον νέο τόπο κατοικίας σου. Μου λείπεις πολύ! Όλα τα παιδιά ρωτάνε για σένα και θα χαρούν να μάθουν τα νέα σου.

Πολλά φιλά,
Αλίνα

1.1 Τα σχολεία ξαναρχίζουν

5. Συζητάμε στην τάξη και απαντάμε:

- A.** Το θέμα του κειμένου είναι .....
- Ο τόπος είναι .....
- Ο χρόνος είναι .....
- B.** Το κείμενο είναι: **α.** γράμμα, **β.** ημερολόγιο, **γ.** αυτοβιογραφία
- Γ.** Στο κείμενο η Αλίνα: **α.** επιχειρηματολογεί για τη σημασία των διακοπών, **β.** αφηγείται το καλοκαίρι της, **γ.** περιγράφει το νησί όπου πήγε

6. Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ); Βάζουμε ✓

Η Αλίνα...	Σ	Λ
... γράφει ένα γράμμα στη Σοφία για να επικοινωνήσουν.		
... ταξίδεψε με το τρένο στον Βόλο.		
... αφού επέστρεψε από τον Βόλο, έφυγε αμέσως για τη Νάξο.		
... πέρασε καλύτερα στον παππού και στη γιαγιά παρά στην ξαδέρφη της.		
... οι διακοπές της εκτός Αθήνας διήρκεσαν 1 μήνα.		

7. Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα θέμα.

- α.** Για ποιον λόγο η Αλίνα γράφει γράμμα στη φίλη της; Θα μπορούσε να επιλέξει άλλους τρόπους επικοινωνίας;
- β.** Ποια συναισθήματα πιστεύουμε ότι θα νιώσει η Σοφία λαμβάνοντας το γράμμα;
- γ.** Η Σοφία έφυγε στο εξωτερικό και η Αλίνα δεν έχει κοντά της την καλύτερη φίλη της. Για ποιαν από τις δύο πιστεύουμε ότι μπορεί να είναι δυσκολότερη η φετινή χρονιά;

8. Εργαζόμαστε σε ζευγάρια και συγκεντρώνουμε από το κείμενο λέξεις, φράσεις και προτάσεις που εκφράζουν συναισθήματα.

Ελπίζω να είσαι πολύ καλά	

Κείμενο 3

1.3

Η πρώτη μέρα στο σχολείο σε διάφορες χώρες του κόσμου

Η τάξη της Αλίνας αναζήτησε πληροφορίες για το πώς λειτουργούν τα σχολεία σε διάφορες χώρες. Ανάμεσα σε αυτές είναι και η χώρα όπου μετανάστευσε η οικογένεια της Σοφίας. Ποια χώρα πιστεύουμε ότι είναι;

Ιαπωνία

Η νέα σχολική χρονιά στην Ιαπωνία ξεκινάει μέσα στην άνοιξη, στις αρχές Απριλίου. Η πρώτη περίοδος διαρκεί ως τις 20 Ιουλίου, οπότε αρχίζουν οι καλοκαιρινές διακοπές. Τα παιδιά επιστρέφουν στο σχολείο στις αρχές Σεπτεμβρίου για τη δεύτερη περίοδο που διαρκεί ως τις 25 Δεκεμβρίου. Η τρίτη και τελευταία περίοδος ξεκινά στις αρχές Ιανουαρίου και συνεχίζει ως το τέλος Μαρτίου.

Η αρχή της σχολικής χρονιάς συμπίπτει με την περίοδο που ανθίζουν οι κερασιές, εποχή της «Σακούρα», και πολλοί συνδέουν την όμορφη εικόνα τους με το ξεκίνημα του σχολείου. Στους κήπους των σχολείων, κάτω από τις ανθισμένες κερασιές, τα παιδιά τραβούν όμορφες φωτογραφίες!

Αυστραλία

Στην Αυστραλία, τα σχολεία ανοίγουν προς το τέλος Ιανουαρίου και τελειώνουν στις 22 Δεκεμβρίου. Η χρονιά χωρίζεται σε 3 τρίμηνα με 2 εβδομάδες διακοπές σε κάθε τρίμηνο. Επειδή το 20% των μαθητών έχουν γεννηθεί σε άλλες χώρες, στο σχολείο διδάσκονται πολλές ξένες γλώσσες. Η ελληνική γλώσσα είναι ανάμεσα σε αυτές! Χιλιάδες παιδιά, είτε από Έλληνες γονείς είτε όχι, μαθαίνουν ελληνικά.

Στα περισσότερα σχολεία οι μαθητές και οι μαθήτριες φορούν στολή. Είναι εντυπωσιακό ότι σε όλα τα σχολεία, δημοτικά και γυμνάσια, υπάρχουν τεράστιες βιβλιοθήκες με βιβλιοθηκάρους, όπου κάθε τάξη ή κάθε μαθητής δανείζεται ό,τι θα χρειαστεί για τα μαθήματα της εβδομάδας. Κάθε παιδί έχει δικό του αρχείο όπου καταγράφονται οι τίτλοι που έχει διαβάσει.

Δανία

Στη Δανία, η πρώτη μέρα στο σχολείο είναι στα μέσα Αυγούστου. Αρκετά σχολεία εφαρμόζουν πιλοτικά το να ξεκινούν τα πρωινά μαθήματα λίγο πιο αργά το πρωί, για αποτελεσματικότερη μάθηση και πιο χαρούμενους μαθητές. Οι μαθητές στη Δανία μαθαίνουν να επικοινωνούν μεταξύ τους κατανοώντας τα συναισθήματα των άλλων, χωρίς να κρίνουν.

Έτσι, αντιλαμβάνονται καλύτερα και τον δικό τους συναισθηματικό κόσμο.

Τα παιδιά εργάζονται σε ομάδες, μαθαίνουν να προβληματίζονται και να αντιμετωπίζουν κριτικά ό,τι διαβάζουν. Ο ελεύθερος χρόνος των παιδιών δεν επιβαρύνεται με υποχρεώσεις, ώστε να είναι οι μαθητές ευτυχισμένοι.

Αφού συγκέντρωσαν ενδιαφέρουσες πληροφορίες για την εκπαίδευση σε άλλες χώρες, τα παιδιά σκέφτηκαν να γράψουν σε μία παράγραφο για τις εκπαιδευτικές συνήθειες στην Ελλάδα ή την Κύπρο.

Ελλάδα - Κύπρος

Στην ..... τα σχολεία ξεκινούν τον μήνα .....
 συνήθως στις ..... Την πρώτη μέρα κάθε νέας σχολικής χρονιάς στο
 σχολείο γίνεται ..... Μετά μπορεί να ακολουθήσουν κάποιες δράσεις
 για να .....
 Οι διακοπές μας είναι ..... τα Χριστούγεννα και .....
 ..... το Πάσχα. Το καλοκαίρι σταματάμε στις .....
 Εκτός από το βασικό πρόγραμμα του σχολείου, λειτουργεί και το.....
 Στο σχολείο μας κάνουμε .....
 και έχουμε .....

9. Αντιστοιχίζουμε ό,τι ταιριάζει.

Εκατοντάδες χιλιάδες παιδιά μαθαίνουν την ελληνική γλώσσα ως ξένη.

Το άνθισμα των κερασιών την άνοιξη φέρνει την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς.

Για την έναρξη της σχολικής χρονιάς γίνεται Αγιασμός στο σχολείο και δράσεις γνωριμίας.

Τα μαθήματα ξεκινούν μέσα στο καλοκαίρι.

● Ελλάδα-Κύπρος

● Αυστραλία

● Δανία

● Ιαπωνία

10. Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη. Επιλέγουμε 1 θέμα.

- α. Ποιες συνήθειες στα εκπαιδευτικά συστήματα των άλλων χωρών μας έκαναν εντύπωση και γιατί;
- β. Θα θέλαμε να προβλέπονται κάποιες ιδιαίτερες εκδηλώσεις για την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς; Τι προτείνουμε;

Κείμενο 4

Στόχοι του Φίλιππου

1.4

1.5

Καλό μου ημερολόγιο,

Αυτές τις μέρες σκέφτομαι πολύ τη νέα σχολική χρονιά. Για μένα και τους συμμαθητές μου φέτος είναι διαφορετικά, γιατί τελειώνουμε το δημοτικό! Πότε ξεκινήσαμε σαν πρωτάκια και πότε φτάσαμε να είμαστε «οι μεγάλοι» του σχολείου, ούτε που το κατάλαβα. Πώς νιώθω; Ούτε κι εγώ ξέρω ακριβώς. Από τη μια, αισθάνομαι ενθουσιασμένος που θα είμαι στη Στ' τάξη και από την άλλη, ανυπομονώ να συνεχίσω το ταξίδι της γνώσης στο γυμνάσιο. Όμως μια ολόκληρη χρονιά είναι μπροστά μας για να περάσουμε όμορφα και να μάθουμε νέα πράγματα.

Γι' αυτήν τη χρονιά, έχω βάλει κάποιους στόχους. Θέλω να δουλέψω περισσότερο και να βελτιώσω το επίπεδό μου στα μαθήματα, ειδικά στα Μαθηματικά και στη Γλώσσα. Θέλω να συμμετέχω περισσότερο στις ευκαιρίες που μας δίνει το σχολείο για εργαστήρια, δράσεις και αθλητισμό. Θα ζητήσω να μπω στην ομάδα μπάσκετ, κάτι που ήθελα από πέρσι. Επίσης, θα συνεργάζομαι με όλα τα παιδιά της τάξης, κορίτσια και αγόρια, και όχι μόνο με τους κολλητούς. Θα γίνω πιο φιλικός με όλους. Αυτό που θέλω περισσότερο για φέτος είναι να αφήσω μια καλή εντύπωση στο σχολείο μου και στους δασκάλους μου. Να με θυμούνται σαν έναν καλό μαθητή που προσπαθούσε πάντα για το καλύτερο.

Τελικά, νιώθω έτοιμος να ζήσω την τελευταία μου χρονιά στο δημοτικό με ενθουσιασμό και να προετοιμαστώ για το επόμενο βήμα στη σχολική μου πορεία. Ξέρω ότι θα είναι μια χρονιά γεμάτη προκλήσεις, αλλά και ευκαιρίες για να μεγαλώσουμε και να γίνουμε πιο αυτόνομοι. Ανυπομονώ να ξεκινήσει!

11. Επιλέγουμε τη σωστή απάντηση:

Το θέμα του κειμένου είναι σκέψεις

α. για το μέλλον

β. για τη νέα χρονιά

γ. για τα μαθήματα

Το κείμενο είναι

α. άρθρο

β. ημερολόγιο

γ. αυτοβιογραφία

Με το κείμενο αυτό ο Φίλιππος

α. αφηγείται

β. επιχειρηματολογεί

γ. περιγράφει

Ο μαθητής νιώθει...

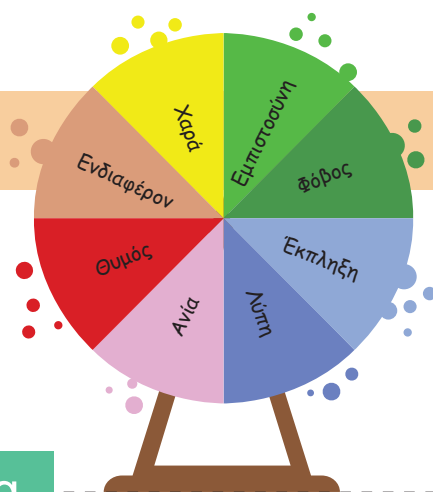
α. ενθουσιασμένος

β. στενοχωρημένος

γ. και τα δύο

12. Συζητάμε στην τάξη:

1. Ποια είναι τα συναισθήματα που διακατέχουν τον μαθητή της Στ΄ Δημοτικού;
2. Ποια είναι τα συναισθήματά μας για την τελευταία μας χρονιά στο δημοτικό σχολείο;

Κειμενικό είδος: Γράμμα

Η Σοφία (κείμενο 2) έχει μετακομίσει σε μία από τις χώρες που είδαμε στο κείμενο 3. Μετά την πρώτη μέρα στο νέο της σχολείο κάθεται να γράψει το γράμμα προς την Αλίνα.

Να πώς σκέφτεται να το οργανώσει...

Θα αρχίσω με το πώς ένιωσα όταν έλαβα το γράμμα από την Ελλάδα.

Θα συνεχίσω περιγράφοντας τον τόπο όπου ζω.

Οπωσδήποτε θα αναφερθώ στην πρώτη μέρα στο νέο μου σχολείο και τι μου έκανε εντύπωση.

Θα γράψω και τις σκέψεις μου για τη χρονιά αυτή, αλλά και πώς νιώθω για όλα αυτά.

Παρατηρούμε τα χρωματισμένα σημεία στο γράμμα της Αλίνας και τα βάζουμε κι εμείς στο γράμμα της Σοφίας.

Πάνω δεξιά στη σελίδα: τόπος και ημερομηνία.

Πάνω αριστερά, μια γραμμή πιο κάτω, ο χαιρετισμός μας (προσφώνηση) προς τον παραλήπτη.

Κάτω από τον χαιρετισμό, ξεκινάμε με παράγραφο και αναφέρουμε έναν βασικό λόγο που στέλνουμε το γράμμα.

Κάτω δεξιά κλείνουμε με έναν θερμό χαιρετισμό (αποφώνηση).

1.1 Τα σχολεία ξαναρχίζουν

Λεξιλόγιο

A. Συνώνυμες λέξεις

Παρατηρώ και συμπληρώνω:

Στο κείμενο 2 για την Ιαπωνία, διαβάσαμε: «Η αρχή της σχολικής χρονιάς γίνεται μέσα στην άνοιξη [...]. Η έναρξη συμπίπτει με την περίοδο που ανθίζουν και οι κερασιές».

Η λέξη «έναρξη» έχει περίπου την ίδια σημασία με τη λέξη .....

Στο κείμενο 3, ο Φίλιππος έγραψε: «Από τη μια, αισθάνομαι ενθουσιασμένος που θα είμαι στη Στ' τάξη και από την άλλη, νιώθω ανυπομονησία να συνεχίσω το ταξίδι της γνώσης στο γυμνάσιο».

Η λέξη «αισθάνομαι» έχει περίπου την ίδια σημασία με τη λέξη .....

Συμπληρώνω και μαθαίνω:

Όταν κάποιες λέξεις έχουν μεταξύ τους την ίδια ή περίπου ..... σημασία, τότε λέγονται .....

Εφαρμόζω: «Βρίσκω συνώνυμα»

«Το σχολικό περιβάλλον αντικατοπτρίζει την πραγματική ζωή». Μπορούμε να αντικαταστήσουμε το ρήμα με το συνώνυμό του *καθρεφτίζω*;

Οι λέξεις αυτές διαφοροποιούνται ως προς το ύφος τους, επομένως κάποια είναι πιο κατάλληλη από την άλλη. Επιλέγουμε την καταλληλότερη λέξη στα παρακάτω παραδείγματα.

αντικατοπτρίζω - καθρεφτίζω

- Η λίμνη ..... τις βαρκούλες στα ήσυχα νερά της.
- Οι αποφάσεις του Υπουργείου ..... τη φιλοσοφία του.
- Το πρόσωπό του.....τον πόνο της ψυχής του.
- Το εκλογικό αποτέλεσμα ..... τη λαϊκή βούληση.

B. Αντίθετες λέξεις (αντώνυμες)

Παρατηρώ και συμπληρώνω:

Διαβάζουμε τα παρακάτω αποσπάσματα. Βρίσκουμε τις αντίθετες σημασίες των υπογραμμισμένων λέξεων και συμπληρώνουμε τη 2η παράγραφο. Κατανοούμε το διαφορετικό νόημα των δύο παραγράφων.

1. Πώς νιώθω; Ούτε κι εγώ ξέρω ακριβώς. Από τη μια, αισθάνομαι ενθουσιασμένος που θα είμαι Στ' τάξη και, από την άλλη, ανυπομονώ να συνεχίσω το ταξίδι της γνώσης στο γυμνάσιο.
2. Πώς νιώθω; Ούτε κι εγώ ξέρω ακριβώς. Από τη μια, αισθάνομαι ..... που θα είμαι στη Στ' τάξη και, από την άλλη, ... να συνεχίσω το ταξίδι της γνώσης στο γυμνάσιο.

Συμπληρώνω και μαθαίνω:

Όταν κάποιες λέξεις έχουν μεταξύ τους ..... σημασία, τότε αυτές λέγονται ..... ή *αντώνυμες*.

Εφαρμόζω: «Βρίσκουμε τα αντίθετα»

Αυτό που θέλω περισσότερο για φέτος είναι να αφήσω καλή εντύπωση στο σχολείο μου και στους δασκάλους μου.

Αυτό που θέλω ..... για φέτος είναι να αφήσω ..... εντύπωση στο σχολείο μου και στους δασκάλους μου.

Γ. Λεξιλόγιο & ορθογραφία

1. Βρίσκουμε από το κρυπτόλεξο συνώνυμες λέξεις για τα συναισθήματα που δίνονται παρακάτω. Έπειτα, δημιουργούμε μία μικρή παράγραφο με θέμα το σχολείο με κάποιες από τις λέξεις που εντοπίσαμε στο κρυπτόλεξο:

- συγκίνηση: .....
- ενθουσιασμός: .....
- χαρά: .....
- απόλαυση: .....
- θαυμασμός: .....
- προθυμία: .....
- ασφάλεια: .....

A	Γ	A	Λ	Λ	I	A	Σ	H	Z	E
Λ	Π	I	M	H	Ξ	E	P	O	H	O
H	Σ	H	T	Σ	I	P	A	X	Y	E
P	O	Σ	B	A	Π	Φ	B	Ξ	Ω	K
T	Σ	Z	Z	Ξ	P	Y	Φ	N	Φ	P
X	N	O	Λ	Φ	Δ	A	Ψ	X	P	N
E	Y	Φ	O	P	I	A	T	A	Π	Y
H	O	Z	K	Π	A	Γ	E	X	X	O
B	B	P	Y	T	X	M	I	P	A	H
B	E	B	A	I	O	T	H	T	A	Λ
E	K	T	I	M	H	Σ	H	Θ	A	Σ

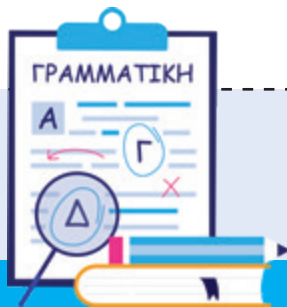
2. Συμπληρώνουμε τα κενά των λέξεων, που ανήκουν στην ίδια οικογένεια.

- σκέφτ.....μαι, σκεπτ.....μενος, εσκ.....μμένος, σκεπτ.....κός
- βελτι.....νω, βελτί.....ση, βελτι.....σ.....μος, βελτι.....τ.....κός, αβελτι.....τος,
- τ.....πώνω, εντ.....π.....ση, αποτ.....π.....μα, εντ.....π.....σιακός
- έτ.....μος, ετ.....μότ.....τα, ετ.....μόλ.....γος, ετ.....μασ.....α

1.1 Τα σχολεία ξαναρχίζουν

Γραμματική

Ρήμα - Ποιόν ενεργείας

Παρατηρώ

- Αυτές τις μέρες σκέφτομαι πολύ τη νέα σχολική χρονιά.
- Θα ζητήσω να μπω στην ομάδα μπάσκετ.
- Θα συνεργάζομαι με όλα τα παιδιά της τάξης.
- Πότε ξεκινήσαμε σαν πρωτάκια και πότε φτάσαμε να είμαστε «οι μεγάλοι» του σχολείου.

Τα ρήματα εκτός από τη σημασία τους μας δίνουν πληροφορίες για τον χρόνο της ενέργειας και τον τρόπο με τον οποίο ο ομιλητής βλέπει το γεγονός.

Θυμόμαστε τον πίνακα του ρηματικού συστήματος της νέας ελληνικής. Τοποθετούμε τα υπογραμμισμένα ρήματα στην κατάλληλη θέση σύμφωνα με τον σχηματισμό τους.

Ποιόν ενεργείας	Χρονική βαθμίδα		
	Παρελθόν	Παρόν	Μέλλον
Διαρκές		σκέφτομαι	
Συνοπτικό	σκέφτηκα		
Συντελεσμένο (Ολοκληρωμένο)		έχω σκεφτεί	

Φέρνουμε τα πάνω κάτω!

1. **Σχηματίζουμε** τα ρήματα σε κάθε ποιόν ενεργείας της ίδιας χρονικής βαθμίδας, συμπληρώνοντας τον πίνακα.
2. **Συμπληρώνουμε** τις προτάσεις με ένα διαφορετικό ποιόν ενεργείας από το αρχικό.
3. **Παρατηρούμε** και συζητάμε για τις αλλαγές στο νόημα των προτάσεων.

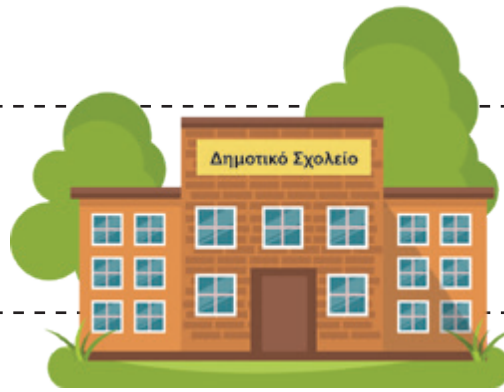

- Αυτές τις μέρες έχω σκεφτεί πολύ τη νέα σχολική χρονιά.
- ..... να μπω στην ομάδα μπάσκετ.
- ..... με όλα τα παιδιά της τάξης.
- Πότε ..... σαν πρωτάκια και πότε ..... να είμαστε «οι μεγάλοι» του σχολείου.

Κατανού

Όταν αλλάζει το ποιόν ενεργείας των ρημάτων δεν αλλάζει η χρονική βαθμίδα, αλλά ο τρόπος που γίνεται η ενέργεια: δηλαδή με διάρκεια/επανάληψη (διαρκές), χωρίς διάρκεια (συνοπτικό), ολοκληρωμένη (συντελεσμένο).

Για ένα σχολείο με ανοιχτές πόρτες για όλα τα παιδιά

1.9

Κείμενο 5

Ένα σχολείο για όλα τα παιδιά

1.10

1.11

Υπολογίζεται ότι 93 εκατομμύρια παιδιά παγκοσμίως ζουν με αναπηρίες. Τα παιδιά αυτά έχουν φιλοδοξίες και όνειρα για το μέλλον τους, όπως κάθε παιδί. Όμως για να αναπτυχθούν οι δεξιότητές τους και να αξιοποιηθεί το δυναμικό τους χρειάζονται ειδικές συνθήκες.

Όταν τα παιδιά με αναπηρία αμελούνται από την πολιτεία, τότε περιορίζεται η πρόσβασή τους στην εκπαίδευση. Οι σχολικές τάξεις πρέπει να προσφέρουν με σταθερότητα και συνέπεια υποστήριξη στα παιδιά με δυσκολίες. Κάθε παιδί πρέπει να έχει πρόσβαση στην ποιοτική εκπαίδευση, ανεξαρτήτως καταγωγής και οικογενειακών συνθηκών. Ο θεσμός των συμπεριληπτικών σχολείων σημαίνει ότι όλα τα παιδιά βρίσκονται και συνυπάρχουν στις ίδιες τάξεις, στα ίδια σχολεία. Ένα τέτοιο σχολικό περιβάλλον ενδυναμώνει κάθε παιδί, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών με αναπηρία, παιδιών προσφύγων και μεταναστών, παιδιών που χρειάζονται εναλλακτική φροντίδα. Έτσι, κάθε παιδί μπορεί να έχει κατάλληλο υλικό για τις δυνατότητες και τις ικανότητές του. Οι υποδομές του σχολείου δεν θα πρέπει να δημιουργούν εμπόδια, αλλά να ενθαρρύνουν κάθε παιδί στη μάθηση.

Διασκευή, Unicef

1. Υπογραμμίζουμε στο κείμενο και συζητάμε:

- Σε ποια παιδιά αναφέρεται το κείμενο;
- Τι παροχές χρειάζονται αυτά τα παιδιά;
- Τι είναι ο θεσμός του συμπεριληπτικού σχολείου και ποιους περιλαμβάνει;
- Τι κοινό έχουν όλα τα παιδιά του κόσμου;

1.2 Όλοι για έναν και ένας για όλους

2. Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη. Κάθε ομάδα επιλέγει 1 θέμα. Κρατάμε σημειώσεις με τα στοιχεία που θα χρησιμοποιήσουμε στην απάντησή μας.

- α. Για ποιους λόγους πρέπει να υποστηρίζονται με σταθερότητα τα παιδιά με αναπηρία;
β. Γιατί το συμπεριληπτικό σχολείο θεωρείται κατάλληλο και για τα παιδιά με αναπηρία;

3. Τι σημαίνει η φράση του κειμένου «περιορίζεται η πρόσβασή τους στην εκπαίδευση»; Μπορούμε να το πούμε με δικά μας λόγια;

4. Παρατηρούμε την αφίσα και συζητάμε:

- Από ποιον έχει δημοσιευθεί;
- Για ποιον σκοπό;
- Συζητάμε στην τάξη για καθεμία από τις έννοιες που υπάρχουν στην αφίσα.

5. Κάνουμε μια έρευνα για τις συνθήκες ζωής των παιδιών σε άλλες χώρες.

Αναζητούμε και ερευνούμε περιπτώσεις ανά τον κόσμο, στις οποίες τα δικαιώματα των παιδιών καταστρατηγούνται. Βρίσκουμε υλικό και πληροφορίες από οργανώσεις που ασχολούνται με τέτοια θέματα και τα παρουσιάζουμε στην τάξη.

Κείμενο 6

Οι «τετράποδοι άγγελοι»

Άριστα εκπαιδευμένα τα αγαπημένα μας τετράποδα, οι σκύλοι-οδηγοί τυφλών, καθοδηγούν άτομα με μερική ή ολική απώλεια όρασης, παντού και με ασφάλεια. Το κύριο γνώρισμα των σκύλων-οδηγών είναι το ειδικό σαμάρι που φορούν στην πλάτη τους, με τα διακριτικά της σχολής εκπαίδευσής τους.

Τα κουτάβια που προορίζονται γι' αυτόν τον σκοπό χαρακτηρίζονται από υψηλή νοημοσύνη, αντιληπτικότητα και κατάλληλη ιδιοσυγκρασία. Θα πρέπει να είναι ήρεμα και να θέλουν να

προσφέρουν στον άνθρωπο, δίχως να είναι πολύ εκδηλωτικά. Κοινωνικοποιούνται κι εκπαιδεύονται με θετικό τρόπο για περίπου ενάμιση έτος. Έπειτα, συνεκπαιδεύονται με το τυφλό άτομο, το οποίο έχει αξιολογηθεί από τη σχολή κι έχει κριθεί κατάλληλο για να συνεργαστεί με τον σκύλο-οδηγό. Οι σκύλοι-οδηγοί ζουν μέσα στο σπίτι και χρειάζονται προσοχή και φροντίδα. Οι χειριστές σκύλων-οδηγών είναι υπεύθυνοι για τη σωστή διαβίωση, ψυχαγωγία κι εκπαίδευσή τους. Χρειάζονται καθημερινό καλλωπισμό για να είναι ευπρόσδεκτοι σε δημόσιους χώρους και στα μέσα μαζικής μεταφοράς. Η πρόσβασή τους επιτρέπεται παντού και προστατεύεται από την ελληνική νομοθεσία και τους διεθνείς κανονισμούς.

Αλλά τι λένε οι ίδιοι οι κάτοχοι σκύλου-οδηγού; «Είναι ό,τι καλύτερο μπορεί να δοθεί σε έναν τυφλό άνθρωπο. Χάρη στην εκπαίδευσή του, τον βοηθά να αποφύγει εμπόδια που δεν εντοπίζονται με το ειδικό μπαστούνι. Είναι το ασφαλέστερο και γρηγορότερο μέσο για να κινηθεί κάποιος που δεν έχει όραση. Είναι ένας πιστός σύντροφος της ζωής μας!».

Αποστολόπουλος, Χ., Σκύλοι-οδηγοί: Οι «τετράποδοι άγγελοι» που καθοδηγούν τους τυφλούς, Ελεύθερος Τύπος. (διασκευή)

Εσύ είσαι ο σκύλος-βοηθός μου.

1.2 Όλοι για έναν και ένας για όλους

6. Απαντάμε στις παρακάτω ερωτήσεις με τη βοήθεια του κειμένου:

- Τι είναι οι «τετράποδοι άγγελοι», γιατί αποκαλούνται έτσι;
- Πώς εκπαιδεύονται;
- Γιατί το μπαστούνι των τυφλών πρέπει να είναι λευκό;
- Πώς αντιλαμβανόμαστε τη λέξη «ιδιοσυγκρασία»; Τι σημαίνει; Προσπαθούμε να μαντέψουμε τη σημασία της από τα συμφραζόμενα.

7. Εντοπίζουμε στο κείμενο και σημειώνουμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που έχουν οι σκύλοι οδηγοί τυφλών.

Ένα σκύλος οδηγός πρέπει να είναι .....

.....

.....

8. Κάνουμε μια μικρή έρευνα για να διαπιστώσουμε αν η γειτονιά μας και το σχολείο μας είναι κατάλληλα διαμορφωμένα για άτομα με αναπηρίες.

1.12

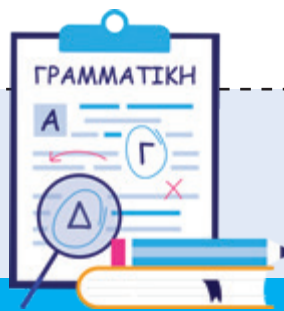
Εντοπίζουμε αν οι ράμπες στους δρόμους είναι ελεύθερες ή αν υπάρχουν ράμπες στο σχολείο μας, ώστε να μπορούν να περάσουν άτομα με αναπηρικά αμαξίδια, αν υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένα πεζοδρόμια για άτομα με προβλήματα όρασης κτλ.

Καταγράφουμε τα προβλήματα που υπάρχουν και έπειτα γράφουμε μία επιστολή στον/στη δήμαρχο της πόλης μας, για να τον/την ενημερώσουμε για τα προβλήματα, ώστε να τα λύσει.

Αν θέλουμε, μπορούμε να συνοδεύσουμε την επιστολή μας με σχετικό φωτογραφικό υλικό.

Γραμματική

Α. Ρήμα - Παθητική φωνή

Παρατηρώ

Στο κείμενο 4 διαβάσαμε:

Όταν τα παιδιά αμελούνται από την πολιτεία, τότε περιορίζεται η πρόσβασή τους στην εκπαίδευση και, αργότερα, μειώνεται η συμμετοχή τους στην κοινωνική και οικονομική ζωή. Όταν υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες, τότε το δυναμικό τους αξιοποιείται και οι δυνατότητές τους αναπτύσσονται.

Υπογραμμίζουμε τα ρήματα από το παραπάνω απόσπασμα και κυκλώνουμε τις κατάληξίς τους. Σε ποια φωνή ανήκουν με βάση την κατάληξη;

- 5 ρήματα ανήκουν στην .....
- 1 ρήμα ανήκει στην .....

Θυμάμαι τον πίνακα των χρόνων στην παθητική φωνή!

Ποιόν ενεργείας	Χρονική βαθμίδα		
	Παρελθόν	Παρόν	Μέλλον
Διαρκές	περιοριζόταν	περιορίζεται	θα περιορίζεται
Συνοπτικό	περιορίστηκε	-	θα περιοριστεί
Συντελεσμένο (Ολοκληρωμένο)	είχε περιοριστεί	έχει περιοριστεί	θα έχει περιοριστεί

1. Μαθαίνω την κλίση ρημάτων σε -ούμαι στο παρόν

Παρόν	Παρόν
κοινωνικοποιούμαι	αξιοποιούμαι
κοινωνικοποιείσαι	
κοινωνικοποιείται	
κοινωνικοποιούμαστε	
κοινωνικοποιείστε	
κοινωνικοποιούνται	

1.2 Όλοι για έναν και ένας για όλους

2. Τοποθετούμε τα ρήματα της παθητικής φωνής του κειμένου 5 και συμπληρώνουμε τον πίνακα στο πρόσωπο που βρίσκονται.

Παρόν	Παρελθόν
αμελούνται	αμελούνταν

Σύνταξη

3. Εντοπίζουμε στο κείμενο 5 τα υποκείμενα των ρημάτων της παθητικής φωνής. Το υποκείμενο συμφωνεί σε πρόσωπο και αριθμό με την κλιτική κατάληξη του ρήματος.

Υποκείμενο	Ρήμα
τα παιδιά	αμελούνται

1.14

Β. Μετασχηματισμός Ενεργητικής - Παθητικής Σύνταξης

Κατανού

Με την παθητική σύνταξη, τη θέση του υποκειμένου παίρνει αυτό που θέλουμε να προβάλλουμε στην πρόταση.

Εφαρμόζω

- Ο Σύλλογος Γονέων διοργάνωσε **δράσεις** για την ευαισθητοποίηση των μαθητών.

Αλλάζω τη σύνταξη της πρότασης ώστε να προβάλλεται το συμπλήρωμα (αντικείμενο).

-> **Δράσεις** διοργανώθηκαν από ...

- Το σχολείο μας οργάνωσε **δεντροφύτευση** στο προαύλιό του.

-> **Δεντροφύτευση** οργανώθηκε από ...

Στην παθητική σύνταξη έχουμε και το **ποιητικό αίτιο**, το οποίο μας δείχνει ποιος ή τι έκανε αυτό που δηλώνει το ρήμα. Το ποιητικό αίτιο δηλώνουμε συνήθως με την πρόθεση *από* + αιτιατική, π.χ. *από τον Σύλλογο Γονέων*.

Τα βήματα που ακολουθούμε για τον μετασχηματισμό της ενεργητικής σε παθητική σύνταξη και αντίστροφα είναι τα εξής:

- **1ο Βήμα:** Το υποκείμενο γίνεται ποιητικό αίτιο (*συνήθως από + αιτιατική*).
- **2ο Βήμα:** Το ρήμα γίνεται παθητικής φωνής.
- **3ο Βήμα:** Το συμπλήρωμα (αντικείμενο) του ενεργητικού ρήματος γίνεται τώρα υποκείμενο του παθητικού ρήματος.

Όταν έχουν **δίπλωτο** ρήμα, τότε το άμεσο συμπλήρωμα γίνεται υποκείμενο, ενώ το έμμεσο μένει όπως είναι ή γίνεται εμπρόθετο συμπλήρωμα.

π.χ. Το παιδί **έστειλε** προσκλήσεις **στους φίλους του** για το πάρτι του.

-> Οι προσκλήσεις **στάληκαν** από το παιδί **στους φίλους του** για το πάρτι του.

Παρόμοια είναι η αντίστροφη διαδικασία, δηλαδή:

- **1ο Βήμα:** Το ποιητικό αίτιο γίνεται υποκείμενο (σε ονομαστική πτώση).
- **2ο Βήμα:** Το ρήμα γίνεται ενεργητικό.
- **3ο Βήμα:** Το υποκείμενο γίνεται συμπλήρωμα.

Όταν έχουμε **δίπλωτο** ρήμα, τότε το εμπρόθετο συμπλήρωμα γίνεται έμμεσο και το υποκείμενο άμεσο.

π.χ. Τα βραβεία **δόθηκαν** **στους μαθητές** από τη διευθύντρια.

-> Η διευθύντρια **έδωσε** τα βραβεία **στους μαθητές**.

Μαθητές στην Κρήτη μαθαίνουν νοηματική γλώσσα για να επικοινωνούν με τη συμμαθήτριά τους

Μαθητές από τον Δήμο Χανίων δίνουν το ομορφότερο μάθημα αλληλεγγύης και συγκινούν όλη τη χώρα. Στο δημοτικό σχολείο ενός χωριού στα Χανιά όχι μόνο δεν υπάρχουν διακρίσεις, αλλά όλο το σχολείο συμβάλλει ώστε η μικρή Ευαγγελία, η οποία αντιμετωπίζει προβλήματα ακοής, να μπορεί να επικοινωνεί επαρκώς με τους συμμαθητές της και να συμμετέχει στα μαθήματα.

Στην τάξη της Ευαγγελίας υπάρχουν δύο δασκάλες: Η μία κάνει κανονικά το μάθημα και η άλλη μιλά στη νοηματική γλώσσα βοηθώντας την Ευαγγελία να καταλάβει το περιεχόμενο του μαθήματος αλλά και να συνεργαστεί με τους υπόλοιπους μαθητές. Η Δ.Ι., δασκάλα της νοηματικής γλώσσας, δήλωσε: «Οι μαθητές του σχολείου διδάσκονται λεξιλόγιο στην ελληνική νοηματική γλώσσα, γραμματική και συντακτικό, μία ώρα την εβδομάδα. Ακόμη, μαθαίνουμε για την κουλτούρα των κωφών στο πλαίσιο μιας ολιστικής αντιμετώπισης».

Η Β.Σ., δασκάλα της τάξης, πρόσθεσε: «Είναι ένας τρόπος για να πετύχουμε τη γλωσσική ανάπτυξη για την Ευαγγελία μας, η οποία έτσι επικοινωνεί με τους συμμαθητές της. Λειτουργούμε με μεγάλη ευελιξία, ώστε όλοι μας να είμαστε μια ομάδα, μια οικογένεια χωρίς διαφοροποιήσεις και διαχωρισμούς».

Μαθητές μαθαίνουν νοηματική για να επικοινωνούν με συμμαθήτριά τους, Εφημερίδα των Συντακτών (διασκευή)

9. Επιλέγουμε τη σωστή απάντηση:

Το θέμα του κειμένου είναι...

α. η νοηματική
γλώσσα

β. η διάκριση μιας
μαθήτριας

γ. η επικοινωνία με μια
μαθήτρια που αντιμετωπίζει
προβλήματα ακοής

Το κείμενο είναι:

α. άρθρο

β. ημερολόγιο

γ. γράμμα

Οι μαθητές δίνουν ένα μάθημα...

α. συμπερίληψης

β. αλληλεγγύης

γ. όλα τα προηγούμενα

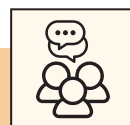
«Ολιστική αντιμετώπιση» σημαίνει

α. σφαιρική εξέταση
ενός ζητήματος

β. εξέταση κάποιων
πλευρών ενός
ζητήματος

γ. μονομερούς
αντιμετώπιση ενός
ζητήματος

10. Εργαζόμαστε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη.

- Με ποιον τρόπο θα αντιμετωπίζαμε εμείς έναν κωφό συμμαθητή μας. Θα είχαμε ανάλογη συμπεριφορά;
- Έχουμε παρατηρήσει συμπεριφορές που μπορεί να κάνουν παιδιά με αναπηρία να αισθάνονται άσχημα; Αν ναι, ποια η γνώμη μας γι' αυτό;

11. Ένας καθηγητής νοηματικής γλώσσας θέλει να μας κάνει μερικά μαθήματα στην τάξη μας για να επικοινωνούμε με κωφά παιδιά. Ποια είναι η δική μας άποψη γι' αυτό; Θα θέλαμε να τα παρακολουθήσουμε ή όχι και γιατί;

1.2 Όλοι για έναν και ένας για όλους

Λεξιλόγιο

1.16

A. Θεματικό Λεξιλόγιο

1. Ποιες λέξεις από τα κείμενα 5 & 6 κρίνουμε ότι μπορούν να περιγράψουν ένα συμπεριληπτικό σχολείο;

ρήματα	ουσιαστικά	επίθετα	επιρρήματα
επικοινωνώ	(υποστηρικτικό) περιβάλλον	εναλλακτικός, -ή, -ό	επαρκώς

2. Συμπληρώνουμε τα πλαίσια.

1.17

Ο ορισμός που βρήκαμε στο λεξικό με δικά μας λόγια:

.....
.....

Τα χαρακτηριστικά της συμπερίληψης:

γίνεται ένταξη όλων χωρίς διακρίσεις

.....

συμπερίληψη

Παραδείγματα με τη λέξη:

1. Η συμπερίληψη δημιουργεί ένα περιβάλλον με ίσες ευκαιρίες.

2. ....

.....

Τι δεν είναι συμπερίληψη:

δεν είναι αποκλεισμός

.....

B. Οικογένεια λέξεων

1.18

3. Γράφουμε δύο παράγωγες και δύο σύνθετες με τη λέξη «επικοινωνία». Έπειτα, συντάσσουμε προτάσεις στο τετράδιό μας.

παράγωγες	σύνθετες

Κείμενο 8

Κι αν είμαι από άλλη χώρα;

12. Παρατηρούμε την εικόνα και ανακαλύπτουμε

- Τι απεικονίζει; Τι λείπει το κείμενο; Πώς σχετίζεται το κείμενο με την εικόνα;
- Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της εικονογράφησης (χρώματα, σχήματα, σχέδια κτλ.); Τι συναισθήματα μας προκαλούν;
- Ποιο είναι το θέμα της και ποιον σκοπό έχει;
- Πού μπορεί να δημοσιευτεί αυτή η αφίσα, πότε και από ποιον;

13. Τι μας τραβά περισσότερο την προσοχή στην αφίσα αυτή; Πιστεύουμε ότι επιτυγχάνει τον σκοπό της;

14. Σε μικρές ομάδες ετοιμάζουμε μια αφίσα, είτε ψηφιακή είτε σε χαρτόνι A3.

Θα πρέπει να περιλαμβάνει εικόνα και ένα δικό μας γλωσσικό μήνυμα.

Επιλέγουμε ένα από τα δύο θέματα:

- Τα παιδιά από άλλες χώρες στο σχολείο.
- Τα παιδιά με αναπηρίες στο σχολείο.

Κείμενο 9

1.19

Στο ακόλουθο απόσπασμα μία γάτα, που ονομάζεται Μόζα, ανακαλύπτει έναν διαφορετικό κόσμο βιβλίων, αυτών που είναι γραμμένα με τη γραφή Braille (Μπράιγ), δηλαδή το ειδικό σύστημα ανάγνωσης που χρησιμοποιούν τα άτομα με δυσκολία στην όραση για να διαβάσουν ένα βιβλίο.

Η Μόζα ανακαλύπτει έναν διαφορετικό κόσμο

- Σε συγχωρώ, είπε το βιβλίο. Καλύτερο είναι να σκεφτόμαστε αυτά που μπορεί να κάνει κάποιος και όχι αυτά που δεν μπορεί.

- Δηλαδή; Τι άλλο μπορεί να κάνει ένας τυφλός άνθρωπος;

- Μα ό,τι κάνουν και οι υπόλοιποι άνθρωποι, απλώς το καθετί το κάνει με διαφορετικό τρόπο. Ας πούμε, θα έλεγε κανείς πως οι τυφλοί άνθρωποι δεν μπορούν να διαβάσουν...

- «Θα έλεγε κανείς...». Τι θα έλεγε κανείς, καλό μου βιβλίο; Εγώ δεν μπορώ καν να σε δω. Πώς θα σε διαβάσω κιόλας;

Η Μόζα είχε αρχίσει να μην καταλαβαίνει. Μήπως αυτό το βιβλίο είχε μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του;

- Καταρχήν εσύ, και να έβλεπες, δεν θα μπορούσες να με διαβάσεις. Άλλο οι άνθρωποι και άλλο τα ζώα. Οι τυφλοί άνθρωποι όμως μπορούν να διαβάζουν και πάνε σχολείο όπως όλοι, και μάλιστα, αν θελήσουν ποτέ, πάνε και στο πανεπιστήμιο!

- Και πώς γίνεται αυτό δηλαδή; Αφού δεν βλέπουν.

- Πριν από πολλά χρόνια, κάποιος άνθρωπος ανακάλυψε ένα κόλπο για να κάνει τα γράμματα να φουσκώνουν πάνω στο χαρτί. Έτσι, αν ακουμπήσει κανείς τα δάχτυλά του στη σελίδα, μπορεί να αγγίξει τα γράμματα! Οι τυφλοί, λοιπόν, δεν χρειάζεται να βλέπουν, αλλά αρκεί να ακουμπάνε τα δάχτυλά τους στις σελίδες αυτών των βιβλίων και να διαβάζουν.

- Δηλαδή, είσαι κι εσύ από εκείνα τα βιβλία για τυφλούς; ρώτησε η Μόζα με απορία.

- Όχι, εγώ είμαι ένα βιβλίο σε μαύρη γραφή, που διαβάζεται με τα μάτια. Υπάρχουν όμως και βιβλία που είναι σχεδιασμένα έτσι ώστε να μπορούν να τα διαβάζουν άτομα με δυσκολία στην όραση. Αυτά τα βιβλία μπορεί κανείς να τα αναζητήσει σε βιβλιοπωλεία, βιβλιοθήκες και σχολεία, όπως όλα τα άλλα βιβλία.

- Όραση λέμε την αίσθηση που μας κάνει να μπορούμε να βλέπουμε, ε;

- Ακριβώς!

- Και γιατί λες «άτομα με δυσκολία στην όραση» και δεν λες «τυφλοί»;

- Ε, δεν είναι όλοι οι άνθρωποι με αυτά τα στοιχεία εντελώς τυφλοί. Υπάρχουν κάποιοι που βλέπουν λίγο. Απλώς, επειδή βλέπουν πραγματικά λίγο, είναι καλύτερο να πηγαίνουν σε αυτά τα σχολεία, ώστε να μάθουν τους ειδικούς τρόπους για να κάνουν τα πράγματα πιο εύκολα.

- Και αφού τελειώσουν το σχολείο; Μπορούν να ζουν κανονικά μετά;

- Μα ήδη ζουν κανονικά. Το πιο σημαντικό, Μόζα, είναι να είσαι ο εαυτός σου και να κάνεις τα πράγματα με τον δικό σου τρόπο, χωρίς να νιώθεις ότι αξίζεις λιγότερο από τους άλλους. Έτσι, και

οι άνθρωποι με προβλήματα όρασης ζουν κανονικά, όπως όλοι. Τελειώνουν το σχολείο, σπουδάζουν στο πανεπιστήμιο, παντρεύονται και κάνουν παιδιά.

- Σαν να λέμε, ζουν μια κανονική ζωή, έτσι;

- Μα και βέβαια! Μαθαίνουν να ζουν με τη δυσκολία τους. Όπως κι εσύ ξεκίνησες να περπατάς και να κουτουλάς σε όλα τα έπιπλα. Σιγά σιγά έμαθες πού βρίσκονται κάποια από αυτά και δεν πέφτεις πια πάνω τους. Έτσι, μια μέρα θα ξέρεις πού είναι όλα τα πράγματα και θα μπορείς να τρέχεις ελεύθερα. Μαθαίνεις να ζεις με τη δυσκολία σου όσο περνάει ο καιρός. Να ζεις μια κανονική ζωή! Άλλωστε, δυσκολίες μπορεί να έχουμε όλοι μας. Δεν χρειάζεται να έχουμε προβλήματα στην όραση για να βρούμε τρόπους να κάνουμε τα πράγματα καλύτερα. Κατάλαβες;

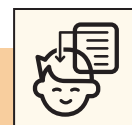
- Ααααααααα... κατάλαβα, είπε η Μόζα μ' ένα μεγάλο χασμουρητό. Καληνύχτα τώρα, νύσταξα πολύ.

- Καληνύχτα, Μόζα, είπαν όλοι μαζί, το βιβλίο, το μαξιλάρι του καναπέ, τα παπούτσια, η πόρτα, ο διακόπτης για το φως και η σόμπα.

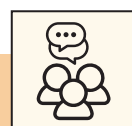
Σταματοπούλου Ι., Μόζα η γάτα. (διασκευή).

1. Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ); Βάζουμε ✓

	Σ	Λ
Η Μόζα είναι μια τυφλή γάτα.		
Το βιβλίο είπε πως είναι ένα βιβλίο με ειδικό κόλπο για τυφλούς.		
Το βιβλίο υποστηρίζει πως οι άνθρωποι με προβλήματα όρασης ζουν κανονικά, όπως όλοι.		
Το βιβλίο είπε πως είναι πρόβλημα να είσαι διαφορετικός.		
Η Μόζα και το βιβλίο ήταν μόνοι τους.		
Οι δυο φίλοι συνομιλούν το βράδυ.		

2. Συζητάμε με την ομάδα μας τα παρακάτω λόγια του βιβλίου και ανακοινώνουμε στην τάξη:

«Το πιο σημαντικό είναι να είσαι ο εαυτός σου και να κάνεις τα πράγματα με τον δικό σου τρόπο, χωρίς να νιώθεις ότι αξίζεις λιγότερο από τους άλλους».

1.3 Ένας υπέροχος κόσμος: το σχολείο μας!

3. Πώς ξεκίνησε η φετινή σχολική μας χρονιά;

Ανατρέχουμε στις ημέρες που έχουμε διανύσει από την πρώτη μέρα μέχρι και σήμερα και ανακαλούμε ορισμένα γεγονότα που μας εντυπωσίασαν ή μας προκάλεσαν έντονα συναισθήματα. Αφηγούμαστε αυτά τα γεγονότα σε ένα κείμενο στο προσωπικό μας ημερολόγιο.

Φροντίζουμε να υπάρχουν τα παρακάτω:

1. Τόπος, στον οποίο διαδραματίζονται τα γεγονότα (χρησιμοποιούμε τοπικά επιρρήματα, π.χ. *πάνω, κάτω, μέσα* κτλ. επίθετα, π.χ. *γειτονικός, διπλανός* κτλ., και φράσεις με προθέσεις, π.χ. *στο σχολείο, στην τάξη, από την αυλή* κτλ.).
2. Χρόνος (συνήθως χρησιμοποιούμε παρελθοντικούς χρόνους, χρονικά επιρρήματα, π.χ. *πέρσι, φέτος, νωρίς*, φράσεις με προθέσεις, π.χ. *από το πρωί, για τη φετινή χρονιά*, χρονικές προτάσεις).
3. Στην εισαγωγή αναφέρεται το γεγονός, στην ανάπτυξη παρουσιάζεται η εξέλιξη αυτών των γεγονότων και ολοκληρώνουμε το κείμενο με τα αποτελέσματα και τις συνέπειες.
4. Σκέψεις και συναισθήματα των πρωταγωνιστών και του αφηγητή (σε α΄ πρόσωπο, επειδή πρόκειται για γεγονότα που έχουμε ζήσει).

Κείμενο 10

Το παρακάτω απόσπασμα είναι από το βιβλίο της Ζώρζ Σαρρή *Ο κύριός μου*. Μας διηγείται πώς ένας δάσκαλος παρότρυνε τους μαθητές του τις πρώτες μέρες του σχολείου να ξεκινήσουν να διαβάζουν παιδική λογοτεχνία.

1.20

Ο κύριός μου

Η Πέμπτη Δημοτικού έστεκε όρθια μπροστά του.

– Καλημέρα, είπε. Είμαι ο δάσκαλός σας.

– Και πώς σε λένε, ρε;

Ο δάσκαλος με τα μάτια του έψαξε να βρει τη φωνή. Ο μαθητής είχε κοντοκουρεμένο μαλλί και το πρόσωπό του ήταν πασαλειμμένο σκόνη και μύξες.

Ο δάσκαλος τον πλησίασε κι έκανε να του χαϊδέψει το κεφάλι, όμως το αγόρι τραβήχτηκε προς τα πίσω.

– Και σένα πώς σε λένε;

– Πασχάλη, ρε.

– Εμένα με λένε Γιώργο. Χαίρω πολύ, Πασχάλη Ρε.

– Πασχάλη, χωρίς Ρε.

– Συγγνώμη, νόμιζα πως Ρε είναι το επώνυμό σου.

– Πασχάλη με λένε, βροντοφώναξε το αγόρι. Πασχάλη Στεργίου.

Ο καινούριος δάσκαλος ήταν ψηλός, γεροδεμένος και όμορφος, καλά καλά ούτε τριάντα χρονών. Ήρεμος.

Ο Πασχάλης συνέχισε:

– Χάπια πίνεις;

– Η ερώτηση έμεινε ξεκρέμαστη. Τι να 'θελε να πει ο πιτσιρικάς;

– Όχι, του απάντησε ο δάσκαλος.

– Κι ο άλλος δεν έπινε χάπια, όμως στο τέλος...
Τα παιδιά γέλασαν.

– Και τι θα κάνεις χωρίς χάρακα;

Άλλη ερώτηση του Πασχάλη που μπέρδευε τον δάσκαλο.

– Και τι σχέση έχει ο χάρακας με τα χάπια;

Ένα κορίτσι, ψηλό για την τάξη του, μελαχρινό, με κοκάλινες πεταλούδες στα μαλλιά, σήκωσε το χέρι του να μιλήσει:

– Με λένε Ειρήνη. Ο άλλος μας δάσκαλος όλο χτυπούσε τον χάρακα πάνω στην έδρα και φώναζε «σκασμός», ώσπου έσπασε στα δύο ο χάρακας. Με τον χάρακα βαρούσε τον Πασχάλη. Στο τέλος όλο χάπια έπινε.

– Εγώ δεν θα χρειαστώ ούτε χάπια ούτε χάρακα...

– Πιάσε τ' αυγό και κούρευ' το, τον προκάλεσε ο Πασχάλης. Άντε γεια.

Κούνησε το χέρι του και βγήκε με το πάσο του από την τάξη.

Ο δάσκαλος δεν τον εμπόδισε.

Ήταν η πρώτη σύγκρουση. [...]

Κάποια μέρα ο δάσκαλος ήρθε στην τάξη κρατώντας στο κάθε χέρι από μια μεγάλη φουσκωμένη σακούλα, ανέβηκε στο βάθρο και τις ακούμπησε κάτω από τον μαυροπίνακα.

– Τι 'ναι τούτες οι σακούλες; παραξευέτηκαν οι μαθητές κι έτριξαν τα θρανία. Ο Πασχάλης ψιθύρισε στον Λευτέρη:

– Αλλού γι' αλλού ο άνθρωπος...

Ο δάσκαλος κάθισε στην έδρα του, έκανε να μιλήσει, δεν μίλησε, σηκώθηκε, προχώρησε ως την άκρη του βάθρου και τότε είπε:

– Παιδιά μου, σήμερα θα κλέψω λίγη ώρα από το μάθημα ιστορίας γιατί έχω να σας πω κάτι σημαντικό. Οι μαθητές τέντωσαν τ' αυτιά τους. Ούτε ένα κιχ.

– Σας έφερα βιβλία. Όχι σχολικά. Βιβλία που έγγραφαν συγγραφείς για παιδιά, παραμύθια και μυθιστορήματα. Τα διάβαζα όταν ήμουν μαθητής του δημοτικού και του γυμνασίου. Θα σας τα μοιράσω κι αν θέλετε τα διαβάσετε. Λέω ΑΝ ΘΕΛΕΤΕ, γιατί τα εξωσχολικά βιβλία δεν πρέπει αναγκαστικά να τα διαβάσετε. Όλη σας η μέρα είναι γεμάτη ΠΡΕΠΕΙ. ΠΡΕΠΕΙ να σηκωθείτε νωρίς το πρωί για να πάτε σχολείο, ΠΡΕΠΕΙ να διαβάσετε ιστορία, γεωγραφία, συντακτικό, ΠΡΕΠΕΙ να λύσετε τις ασκήσεις των μαθηματικών, ΠΡΕΠΕΙ να είστε υπάκουοι, φρόνιμοι, προσεκτικοί την ώρα του μαθήματος, ΠΡΕΠΕΙ, ΠΡΕΠΕΙ, ΠΡΕΠΕΙ... Αμάν! Ε λοιπόν, το εξωσχολικό, ένα μυθιστόρημα, λόγου χάρη, δεν είναι ένα ΠΡΕΠΕΙ, αλλά ένα ΘΕΛΩ. ΑΝ ΘΕΛΕΤΕ το ξεφυλλίζετε και το διαβάσετε, ΑΝ ΘΕΛΕΤΕ, πηδάτε σελίδες κι αν δεν σας διασκεδάζει το παρατάτε. Το εξωσχολικό βιβλίο είναι παιχνίδι, κανένας δεν πρόκειται να σας βαθμολογήσει.

Σαρή Ζ., Ο κύριός μου.

4. Συζητάμε στην τάξη και απαντάμε:

Το θέμα του κειμένου είναι .....

Ο τόπος είναι .....

Ο χρόνος είναι .....

1.3 Ένας υπέροχος κόσμος: το σχολείο μας!

5. Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ); Βάζουμε ✓

	Σ	Λ
Το αγόρι χαμογέλασε όταν ο δάσκαλος έκανε να του χαϊδέψει το κεφάλι.		
Το ονοματεπώνυμο του αγοριού ήταν Πασχάλης Ρε.		
Το αγόρι φαινόταν ατημέλητο.		
Ο προηγούμενος δάσκαλος χτυπούσε με τον χάρακα τον Πασχάλη.		
Οι μαθητές έκαναν ησυχία, γιατί ο δάσκαλος είχε να τους πει κάτι σημαντικό.		
Ο δάσκαλος είπε στους μαθητές πως υποχρεωτικά θα διαβάσουν εξωσχολικό βιβλίο.		

6. Γράφουμε μια πρόταση από το κείμενο που να δείχνει:

- Τα εξωτερικά χαρακτηριστικά του μαθητή.
.....
- Τα εξωτερικά χαρακτηριστικά του δασκάλου.
.....
- Το ενδιαφέρον του δασκάλου για τους μαθητές του.
.....
- Την προσπάθεια του μαθητή να τραβήξει το ενδιαφέρον του δασκάλου.
.....

7. Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη. Κάθε ομάδα επιλέγει 1 θέμα.

Σκεφτόμαστε και συζητάμε πώς χαρακτηρίζουμε από τα λόγια και τις πράξεις τους:

- τη συμπεριφορά του δασκάλου.
- τη συμπεριφορά του μαθητή.

Κείμενο 11

Το παρακάτω ποίημα έχει γραφτεί από έναν μεγάλο Έλληνα λογοτέχνη, τον Κωστή Παλαμά, το 1910. Προβάλλεται η αξία του σχολείου και γενικότερα της εκπαίδευσης, καθώς αυτή διαπαιδαγωγεί τις νέες γενιές.

1.21

1.22

Τα σχολειά χτίστε!

Με τη φλόγα που ψένει και που πλάθει,
με της καρδιάς τη φλόγα, με του Λόγου
τη δύναμη, ξεσκέπαστα, καθάρια,
και με τα χέρια, και με τα μαχαίρια,
τον τόπο πάρτε.

Κάτου σημάδια που έμπηξε το Ψέμα!
Τα ταξίματα φέρτε στην Αλήθειας
της ιερής το βωμό και τα σφαχτάρια.
Στον τόπο απάνου όχι πολέμων κάστρα:
τα σχολειά χτίστε!

Λιτά χτίστε τα, απλόχωρα, μεγάλα,
γερά θεμελιωμένα, από της χώρας
ακάθαρτης, πολύβοης, αρρωστιάριας
μακριά μακριά τ' ανήλιαγα σοκάκια,
τα σχολειά χτίστε!

Και τα πορτοπαράθυρα των τοίχων
περίσσεια ανοίχτε, να 'ρχεται ο κυρ Ήλιος,
διαφεντευτής, να χύνεται, να φεύγει,
ονειρεμένο πίσω του αργοσέρνοντας το φεγγάρι.
[...]

Κ. Παλαμάς

8. Διαβάζουμε το ποίημα δυνατά και απαντάμε στις ερωτήσεις:

- Τι συμβολίζει η φλόγα στον 1ο στίχο του ποιήματος;
- Γιατί ο ποιητής μάς καλεί να χτίσουμε σχολεία και όχι πολέμων κάστρα;
- Πώς επιθυμεί ο ποιητής να είναι τα σχολεία; Για ποιον λόγο;
- Τι συμβολίζει ο «κυρ Ήλιος»;

9. Με το ποίημά του «Τα σχολειά χτίστε» ο Κ. Παλαμάς εκφράζει το όραμά του. Ποιο, κατά τη γνώμη μας, είναι το όραμα αυτό;

Η Ενότητα 1 με μια ματιά...

Γραμματική

Παρόν (Ενεστώτας)

κοινωνικοποιούμαι, κοινωνικοποιείσαι, κοινωνικοποιείται, κοινωνικοποιούμαστε, κοινωνικοποιείστε, κοινωνικοποιούνται

Παρελθόν διαρκές (Παρατατικός)

κοινωνικοποιούμουν, κοινωνικοποιούσουν, κοινωνικοποιούνταν / κοινωνικοποιείτο, κοινωνικοποιούμασταν, κοινωνικοποιούσασταν, κοινωνικοποιούνταν / κοινωνικοποιούντο

Παρόν (Ενεστώτας)

εξαρτώμαι, εξαρτάσαι, εξαρτάται, εξαρτόμαστε/εξαρτώμεθα, εξαρτάστε/εξαρτάσθε, εξαρτώνται

Παρελθόν διαρκές (Παρατατικός)

εξαρτόμουν, εξαρτόσουν, εξαρτόταν, εξαρτόμαστε, εξαρτόσαστε, εξαρτόνταν

- ✓ Το ποιόν ενεργείας των ρημάτων δείχνει πώς ο ομιλητής παρουσιάζει μία ενέργεια. Εντοπίζουμε τρία είδη: **διαρκές** (αν δηλώνεται διάρκεια), **συνοπτικό** (δεν δηλώνεται διάρκεια) και **συντελεσμένο** (η πράξη έχει ολοκληρωθεί).
- ✓ Η χρονική βαθμίδα των ρημάτων σχετίζεται με το πότε έγινε η πράξη/ενέργεια, δηλαδή στο παρόν, στο παρελθόν ή στο μέλλον.
- ✓ **Ενεργητική** ονομάζουμε τη σύνταξη που μας φανερώνει πως το υποκείμενο ενεργεί και συνήθως δίνεται έμφαση στον δράστη.
- ✓ **Παθητική** είναι η σύνταξη όταν δίνεται έμφαση στην ενέργεια και στο αποτέλεσμα.
- ✓ **Ποιητικό αίτιο** είναι ο εμπρόθετος προσδιορισμός στην παθητική σύνταξη που φανερώνει ποιος προκάλεσε την ενέργεια.

Λεξιλόγιο

Συνώνυμα - Αντίθετα (αντώνυμα)

- ✓ **Συνώνυμες** είναι οι λέξεις που είναι διαφορετικές μεταξύ τους αλλά έχουν την ίδια ή περίπου την ίδια σημασία σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα. π.χ. *χρονιά* – *έτος*:
Είναι το πρώτο έτος του αδερφού μου στο πανεπιστήμιο.
Είναι η πρώτη χρονιά του αδερφού μου στο πανεπιστήμιο. → ίδια σημασία
Αλλά: Λέμε ηλιακό έτος και όχι χρονιά.
- ✓ **Αντίθετες ή αντώνυμες** λέξεις ονομάζονται οι λέξεις που έχουν ακριβώς αντίθετη σημασία, π.χ. *τελειώνει* – *αρχίζει*, *ενθουσιασμός* – *απογοήτευση* κτλ.

1.23

Λεξιλόγιο Ενότητας

ξεκίνημα, σχολική χρονιά, αγιασμός, έναρξη, εντύπωση, δικαιώματα, επιθυμίες

προκλήσεις, αυτόνομος, αναπηρία, δεξιότητες, συμπεριληψη, αλληλεγγύη, διακρίσεις, νοηματική γλώσσα, διαφοροποίηση, αποδοχή

πολιτισμοί, παραδόσεις, υποδοχή, πρόσφυγας, μετανάστης, συνθήκες, κοινωνικοποιούνται, εκπαιδεύονται

Ελέγχω τις γνώσεις μου!

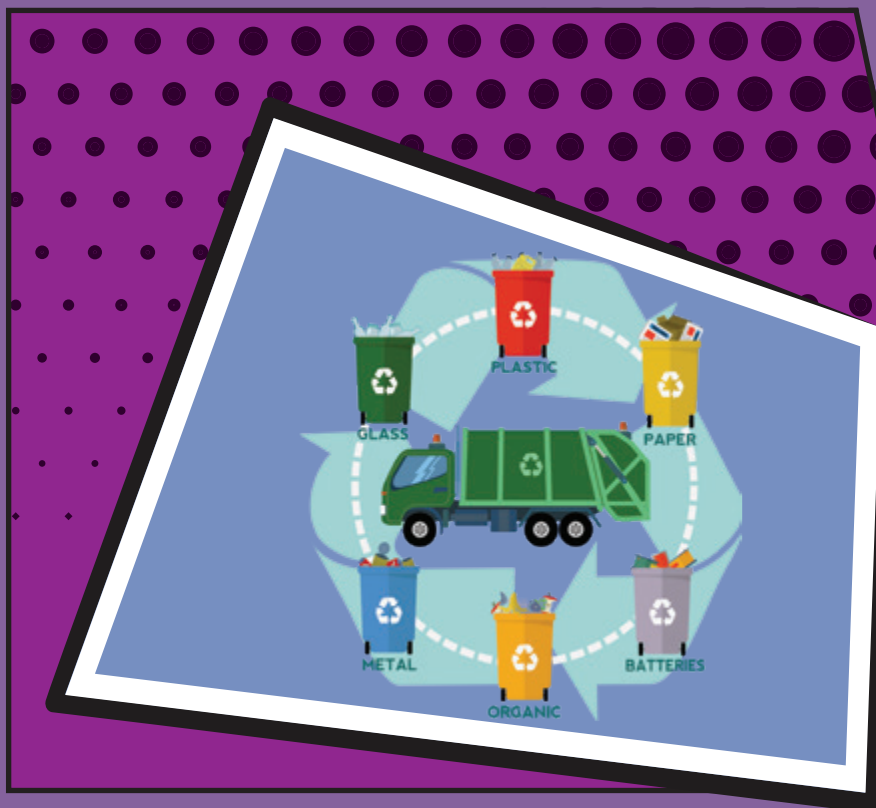
για κάθε σωστή απάντηση

<p>1. Φέτος θα τελειώσουμε το δημοτικό.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ποιο είναι το ποιόν ενεργείας του ρήματος της πρότασης; ..... • Σχηματίζουμε το ρήμα σε κάθε ποιόν ενεργείας της ίδιας χρονικής βαθμίδας: 	/3
<p>2. Οι σκύλοι-οδηγοί χρειάζονται καθημερινό καλλωπισμό για να μπαίνουν σε δημόσιους χώρους και στα Μ.Μ.Μ. Η πρόσβασή τους επιτρέπεται παντού.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Στην πρόταση υπάρχουν δύο ρήματα στην ..... φωνή και ένα ρήμα στην ..... φωνή. 	/2
<p>3. Τοποθετούμε τα ρήματα της παρένθεσης στο σωστό πρόσωπο:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σε κάποιες χώρες η εκπαίδευση των παιδιών ..... (αμελούμαι). • Υπήρξε μια εποχή που το σχολείο ..... (θεωρούμαι) καταφύγιο. • Τα παιδιά ..... (κοινωνικοποιούμαι) μέσα από το παιχνίδι. 	/3
<p>4. Μετασχηματίζουμε τις παρακάτω προτάσεις από τη μία μορφή σύνταξης στην άλλη.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μαθητές των Χανίων δίνουν το ομορφότερο μάθημα αλληλεγγύης και συγκινούν όλη τη χώρα. —> ..... • Τα παιδιά με αναπηρία αμελούνται από την πολιτεία. —> 	/2
<p>5. Η καινούρια σχολική χρονιά στην Ελλάδα αρχίζει τον Σεπτέμβριο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η συνώνυμη λέξη για τη λέξη «χρονιά» είναι: ..... • Η συνώνυμη λέξη για τη λέξη «αρχίζει» είναι: ..... • Η αντίθετη (αντώνυμη) λέξη για τη λέξη «καινούρια» είναι: 	/3
<p>6. Σε ένα γράμμα πρέπει να υπάρχουν τα εξής:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ημερομηνία • ..... • ..... • αποφώνηση. 	/2
<p>7. Όταν γράφουμε ένα αφηγηματικό κείμενο φροντίζουμε να αναφέρουμε:</p> <ul style="list-style-type: none"> • τον ..... και • τον ..... • Στον ..... αναφέρεται το γεγονός, • στο ..... θέμα παρουσιάζεται η εξέλιξη αυτών των γεγονότων και ολοκληρώνουμε το κείμενο με τα αποτελέσματα και τις συνέπειες. Τέλος, είναι να σημαντικό να αναφερθούμε • στις ..... και στα συναισθήματα των πρωταγωνιστών και του αφηγητή. 	/5

Κυκλώνω την τελική βαθμολογία μου:

<p>Χρειάζεται να ξαναδιαβάσω (έως 7) </p>	<p>Τα πήγα μέτρια (8-12) </p>	<p>Τα πήγα πολύ καλά (13-16) </p>	<p>Τα πήγα εξαιρετικά (17-20) </p>
---	-------------------------------	-----------------------------------	------------------------------------

Ενότητα 2

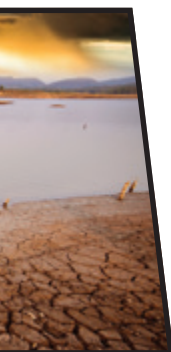
Μπαίνω σε δράση

Πώς αντιλαμβάνομαστε τη φράση *μπαίνω σε δράση*;

Ποιες δράσεις είναι απαραίτητες σήμερα για ένα καλύτερο αύριο;

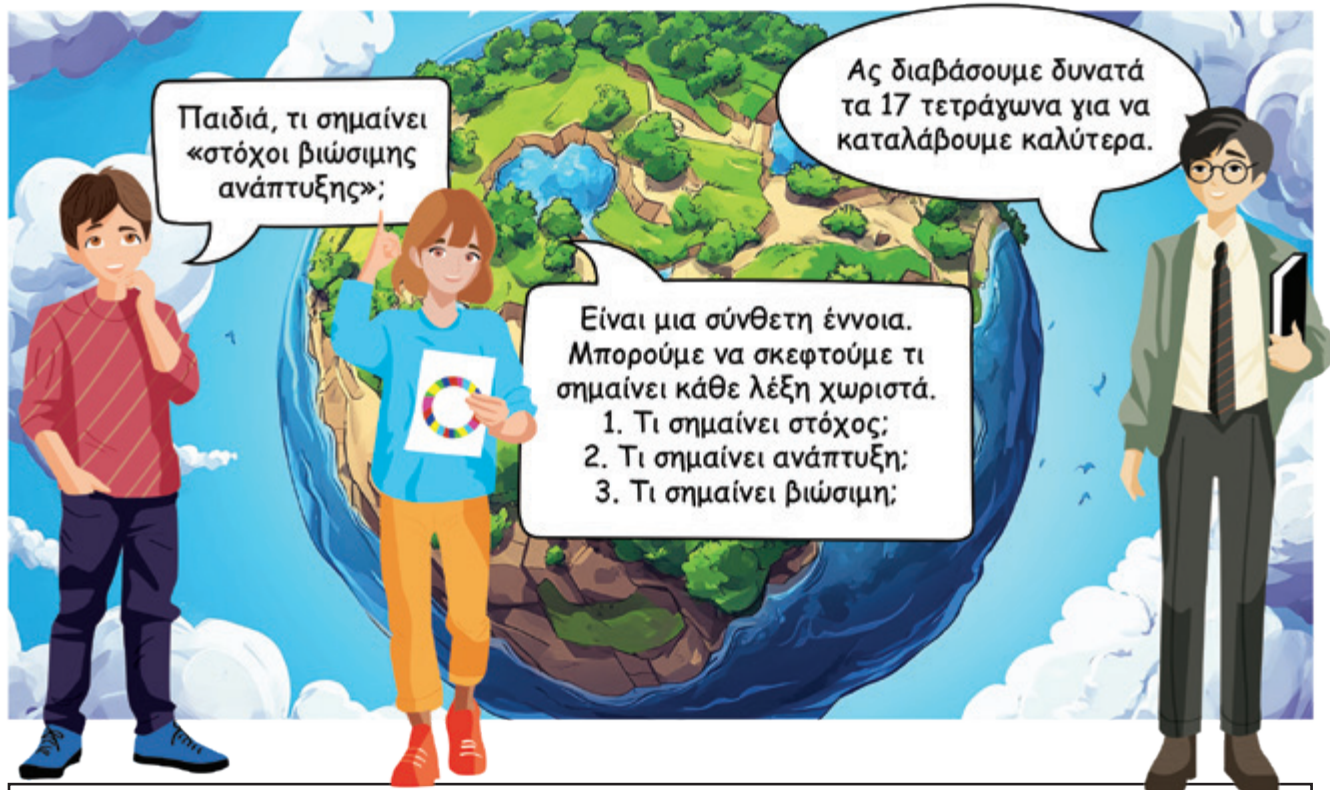
Ποια είναι τα σημαντικότερα προβλήματα που μας απασχολούν σήμερα;

Με ποιους τρόπους μπορούμε να προσφέρουμε στους συνανθρώπους μας;

17 Στόχοι για έναν καλύτερο κόσμο

ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟΧΟΙ

1 ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΦΤΩΧΕΙΑ 	2 ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΠΕΙΝΑ 	3 ΚΑΛΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΕΥΗΜΕΡΙΑ 	4 ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 	5 ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ 	6 ΚΑΘΑΡΟ ΝΕΡΟ ΚΑΙ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ
7 ΦΤΗΝΗ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ 	8 ΑΞΙΟΠΡΕΠΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ 	9 ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ, ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ 	10 ΛΙΓΟΤΕΡΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ 	11 ΒΙΩΣΙΜΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ 	12 ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ
13 ΔΡΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΚΛΙΜΑ 	14 ΖΩΗ ΣΤΟ ΝΕΡΟ 	15 ΖΩΗ ΣΤΗ ΣΤΕΡΙΑ 	16 ΕΙΡΗΝΗ, ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΙΣΧΥΡΟΙ ΘΕΣΜΟΙ 	17 ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ 	ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟΧΟΙ

2.2

Ατζέντα 2030 για την οικονομική πρόοδο με σεβασμό στο περιβάλλον

«Το 2015 οι παγκόσμιοι ηγέτες ενέκριναν ομόφωνα την Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Οι στόχοι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (δηλαδή η εύρεση μίας οικονομικής λύσης που θα είναι φιλική προς το περιβάλλον) είναι το μονοπάτι που μας οδηγεί σε ένα κόσμο δικαιότερο, πιο ειρηνικό και ευημερούντα, και σε έναν υγιή πλανήτη. Είναι επίσης μια πρόσκληση για αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών. Δεν υπάρχει μεγαλύτερο καθήκον από το να επενδύσουμε στην ευημερία των νέων».

Αντόνιο Γκουτέρες, Γενικός Γραμματέας ΟΗΕ
(διασκευή)

2.3

1. Βρίσκουμε στο λεξικό τη σημασία των παρακάτω λέξεων και διατυπώνουμε έναν δικό μας σύντομο ορισμό.

βιώσιμος:

αλληλεγγύη:

ευημερία:

2. Συζητάμε και συμπληρώνουμε:

- A. Τα παγκόσμια προβλήματα που εντοπίσαμε στις φωτογραφίες της εισαγωγής είναι:

διατροφή	εκπαίδευση	φτώχεια	πόλεμος	περιβάλλον
2, 6				

Γράφουμε ποιοι στόχοι της βιώσιμης ανάπτυξης μπορούν να αντιμετωπίσουν κάθε πρόβλημα.

2.1 Αγωνιζόμαστε για έναν καλύτερο κόσμο, για ένα καλύτερο αύριο

- B.** Η εικόνα «Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης» επιδιώκει να περάσει κάποια μηνύματα. Τα εντοπίζουμε στο κρυπτόλεξο.

Σ	Υ	Ο	Μ	Θ	Ι	Ρ	Α
Ξ	Λ	Ζ	Τ	Β	Α	Ν	Τ
Α	Τ	Α	Μ	Ω	Ρ	Χ	Α
Α	Μ	Υ	Ν	Η	Μ	Π	Μ
Σ	Υ	Μ	Β	Ο	Λ	Α	Η
Α	Ε	Χ	Υ	Π	Μ	Ζ	Χ
Ο	Τ	Ι	Τ	Λ	Ο	Σ	Σ
Φ	Ρ	Α	Σ	Ε	Ι	Σ	Ζ

- Γ.** Ποια μέσα χρησιμοποιεί για να περάσει το μήνυμά της;
Ποιο στοιχείο στην εικόνα ελκύει περισσότερο την προσοχή μας;

3. Επιλέγουμε τρεις (3) στόχους της «βιώσιμης ανάπτυξης» που θεωρούμε απαραίτητους για τη δική μας κοινωνία. Αιτιολογούμε προφορικά την επιλογή μας.

- .....
- .....
- .....

4. Επιλέγουμε 1 θέμα και γράφουμε μια μικρή παράγραφο.

1. Ποιον από τους 17 στόχους θα επιλέγαμε για να υποστηρίξουμε με τη δράση μας τώρα ή τα επόμενα χρόνια;
2. Πώς κρίνουμε το γεγονός ότι οι ηγέτες από όλο τον κόσμο συμφώνησαν σε κοινούς στόχους για έναν καλύτερο κόσμο;

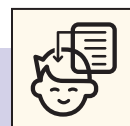

Έχω μία ερώτηση:
Τι είναι ο Ο.Η.Ε.;

Είναι ο Οργανισμός
Ηνωμένων Εθνών και
βρίσκεται στη Νέα Υόρκη!

5. Στην αριστερή στήλη έχουν ομαδοποιηθεί οι στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Ενώνουμε με τη δεξιά στήλη.

2.4

Ομαδοποίηση στόχων

1. Μηδενική φτώχεια, ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί, ισότητα των δύο φύλων, λιγότερες ανισότητες, ποιοτική εκπαίδευση, συνεργασία για τους στόχους.
2. Μηδενική πείνα, καλή υγεία και ευημερία, καθαρό νερό και αποχέτευση.
3. Δράση για το κλίμα, ζωή στο νερό, φθηνή και καθαρή ενέργεια.
4. Βιομηχανία, καινοτομία και υποδομές, υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή, βιώσιμες πόλεις και κοινότητες, αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη.

Κριτήριο ομαδοποίησης

- Α. Οικονομικοί στόχοι
- Β. Κοινωνικοί στόχοι
- Γ. Στόχοι επιβίωσης
- Δ. Περιβαλλοντικοί στόχοι

Κείμενο 2

2.5

Δικαιώματα των παιδιών

«Αν έστω και ένα παιδί σε κάποια άκρη του κόσμου πεθαίνει από την πείνα ή από τον πόλεμο, τότε ο πολιτισμός μας έχει αποτύχει οικτρά».

Νίκος Καζαντζάκης

2.6

Όνομα, εθνικότητα, ταυτότητα

Ζήσε με τους γονείς σου, εκτός αν είναι κακό για εσένα

Τροφή, ένδυση και ένα ασφαλές σπίτι

Προστασία από κακοποίηση και διακρίσεις

Προσωπικός χώρος

Καλή εκπαίδευση

Προστασία από κάθε είδους κακοποίηση

Νομική βοήθεια και ίση μεταχείριση απέναντι στον νόμο

Όλα τα παιδιά έχουν δικαιώματα που προβλέπονται από νόμους και διεθνείς συμβάσεις. 196 χώρες σε όλο τον κόσμο έχουν υπογράψει τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1989). Η Σύμβαση αποτελεί νόμο της χώρας μας από το 1992.

Ο σεβασμός στα δικαιώματα αφορά όλα ανεξαιρέτως τα παιδιά και συνδέεται στενά με την κατανόηση από τα ίδια τα παιδιά του πλαισίου και των κανόνων μέσα στα οποία μπορούν να λειτουργούν, των υποχρεώσεων που έχουν ανάλογα με την ηλικία τους και του σεβασμού των δικαιωμάτων των άλλων. Κάθε παιδί είναι μοναδικό και γνωρίζοντας τα δικαιώματά του μεγαλώνει, ωριμάζει με τον δικό του τρόπο, τους δικούς του ρυθμούς και σταδιακά μετατρέπεται σε έναν ενεργό πολίτη.

Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού

κάθε
παιδί
μοναδικό

6. Συζητάμε στην τάξη και συμπληρώνουμε:

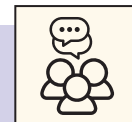
- Το θέμα του κειμένου είναι .....
- Ο σκοπός του κειμένου είναι .....
- Το κείμενο είναι δημοσιευμένο .....
- Το κείμενο είναι:
  - α.** ενημερωτικό φυλλάδιο, **β.** άρθρο, **γ.** κείμενο οδηγιών
- Είναι σημαντικό που οι περισσότερες χώρες έχουν υπογράψει σύμβαση για τα δικαιώματα των παιδιών;
- Πιστεύουμε ότι, εάν ένα παιδί γνωρίζει από μικρό τα δικαιώματά του, θα είναι, ως ενήλικας, περισσότερο ενεργός πολίτης στο μέλλον;
- Για ποιον σκοπό δημιουργήθηκε η αφίσα;
- Πού και από ποιον έχει δημοσιευτεί;

7. Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ); Βάζουμε ✓

	Σ	Λ
Η Σύμβαση δεν αποτελεί νόμο της χώρας μας.		
Σύμφωνα με τη Σύμβαση κάθε παιδί είναι μοναδικό.		
Το παραπάνω κείμενο είναι δημοσιευμένο σε εφημερίδα.		
196 χώρες έχουν υπογράψει τη Διεθνή Σύμβαση.		

8. Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη τις ιδέες μας. Μπορούμε να συλλέξουμε πληροφορίες κι από το κείμενο που ακολουθεί.

- Γνωρίζουμε τα δικαιώματα των παιδιών; Ποια τρία θεωρούμε τα πιο σημαντικά και γιατί;
- Γράφουμε άλλα δύο δικαιώματα των παιδιών:
  - Δικαιούμαι .....
  - Δικαιούμαι .....
- Αναλαμβάνουμε να παρουσιάσουμε προφορικά στην τάξη με την ομάδα μας δύο από τα παρακάτω δικαιώματα.

Η Χάρτα των Δικαιωμάτων του Παιδιού

-
1. Δικαιούμαι να έρθω στη ζωή.
Δικαιούμαι να υπάρξω.
  2. Δικαιούμαι να μεγαλώσω σε έναν κόσμο
χωρίς βία και φτώχεια.
  3. Δικαιούμαι να ζήσω σε έναν κόσμο που
σέβεται και προστατεύει το φυσικό περιβάλλον.
  4. Δικαιούμαι να έχω ελεύθερη πρόσβαση
στον μαγικό κόσμο της γνώσης.
  5. Δικαιούμαι να έχω ελεύθερο χρόνο
και χώρο για να παίξω.
  6. Δικαιούμαι να μάθω τι είναι καλό για
την ψυχική και τη σωματική μου υγεία.
  7. Δικαιούμαι να περνάω αρκετό χρόνο
με τους γονείς μου.
  8. Δικαιούμαι να ζήσω με αθωότητα και
ανεμελιά τα παιδικά μου χρόνια.
  9. Δικαιούμαι να ζήσω σε μια κοινωνία που
προστατεύει τα προσωπικά μου δεδομένα.
  10. Δικαιούμαι έναν κόσμο ανθρώπινο, δίκαιο
και ειρηνικό. Έναν κόσμο στον οποίο θα
μεγαλώσω αύριο τα δικά μου παιδιά.

Λεξιλόγιο

A. Παράγωγες λέξεις

Δάσκαλος: Στα κείμενα διαβάσαμε τις λέξεις *βιώσιμος* και *ισότητα*. Ξέρετε τι κοινό έχουν αυτές οι λέξεις στον τρόπο που έχουν σχηματιστεί;

Ελπίδα: Φυσικά και ξέρουμε! Και οι δύο είναι **παράγωγες**.

Φίλιππος: Ας μιλήσουμε με παραδείγματα!

1. βιώσ-ιμος -> παραγωγικό επίθημα

2. ισ-ότητα -> παραγωγικό επίθημα

Ελπίδα: και η λέξη *υπο-γράφω* είναι παράγωγη! -> παραγωγικό πρόθημα

Μια λέξη ονομάζεται **παράγωγη** όταν μετά το θέμα/τη βάση της ακολουθεί κάποιο παραγωγικό επίθημα ή όταν το θέμα/η βάση της συνδυάζεται με κάποια πρόθεση ως πρόθημα.

2.7

1. Συμπληρώνουμε τον πίνακα ακολουθώντας την προηγούμενη λέξη που σχηματίσαμε. Συμβουλευόμαστε ένα ψηφιακό ή έντυπο λεξικό*!

Παραγωγικά επιθήματα	βασική λέξη: <i>βί-ος</i>	Παραγωγικά επιθήματα	βασική λέξη: <i>δίκαι-ος</i>
-ώνω		-οσύνη	
-μα	<i>βίωμα, βιώματος</i>	-ώνω	<i>δικαιώνω</i>
-ικός		-ση	
-ιμος	<i>βιώσιμος</i>	-μα	
-ότητα			

Τώρα κατάλαβα γιατί οι λέξεις *βίωμα* και *δικαίωμα* γράφονται με *ω*! Γράφονται με *ω*, γιατί

.....

.....

Αντίστοιχα, το *βιώσιμος* γράφεται με *ι*, γιατί

.....

.....

*Χρησιμοποιούμε το ψηφιακό λεξικό της Κοινής νεοελληνικής (βλ. Πύλη για την ελληνική γλώσσα) ή το Χρηστικό λεξικό της νεοελληνικής γλώσσας (βλ. Ακαδημία Αθηνών).

2.1 Αγωνιζόμαστε για έναν καλύτερο κόσμο, για ένα καλύτερο αύριο

2. Συμπληρώνουμε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με τις λέξεις στον κατάλληλο τύπο: **βιώνω, βίωμα, βιωματικός,-ή,-ό, δικαιώνω, δικαίωμα, δικαίωση.**

- Όταν έχεις όμορφα παιδικά χρόνια, έχεις καλά .....
- Οι αγώνες των προγόνων για ένα καλύτερο μέλλον .....
- Τα διηγήματα του συγγραφέα έχουν έντονα ..... στοιχεία.
- Η πρόκριση της ομάδας στον τελικό αποτελεί ..... της σκληρής προσπάθειας των παικτών και του προπονητή.
- Κάποιοι άνθρωποι έχουν ..... δύσκολες καταστάσεις.
- Το ασφαλές, καθαρό, υγιές και βιώσιμο περιβάλλον είναι ένα ανθρώπινο ....., σύμφωνα με ψήφισμα του ΟΗΕ.

Β. Σύνθετες λέξεις

Ίωνας: Για τις σύνθετες λέξεις δεν θα πούμε τίποτα;

Αλίνα: Λοιπόν, **σύνθετη** είναι μια λέξη που αποτελείται από δύο τουλάχιστον θέματα.

Ίωνας: Δηλαδή η λέξη **δικαιοδοσία** είναι σύνθετη;

Δάσκαλος: Ας χωρίσουμε τη λέξη για να το καταλάβουμε: **δίκαι(ος) + ο** (συνδυατικό φωνήεν) + **-δοσ(ία)** (< δίνω). Κάποια θέματα όπως το **-δοσία** και το **-ούχος** προέρχονται από τα αρχαία ελληνικά, αλλά στα νέα ελληνικά δεν είναι θέματα απλών λέξεων.

θέμα + ο + θέμα + κατάληξη

1. Συμπληρώνουμε τον πίνακα με σύνθετες λέξεις.

Α' συνθετικό	Β' συνθετικό	Σύνθετη λέξη
δίκαιος	έχω (-ούχος)	
ακριβός	δίκαιος	
βίος	τέχνη	
ύδωρ (υδρο-)	βίος	
μικρός	βίος	

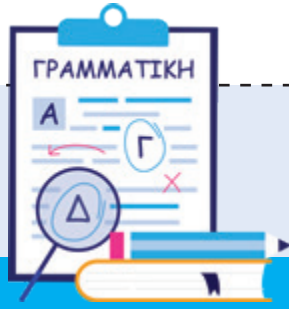
2. Συμπληρώνουμε τις παρακάτω προτάσεις με τις σύνθετες λέξεις που δημιουργήσαμε.

- Για να είμαστε ....., πρέπει να παραδεχτούμε ότι όλοι, περισσότερο ή λιγότερο, ευθυνόμαστε για την καταστροφή του περιβάλλοντος!
- Παλιότερα στην Ελλάδα υπήρχαν πολλές ....., υφασμάτων.
- Μετά τις καταστροφικές πλημμύρες ανακοινώθηκε ότι θα δοθούν αποζημιώσεις στους .....
- Όταν παίρνουμε πολλά φάρμακα, ιδίως αντιβιοτικά, τα ....., γίνονται περισσότερο ανθεκτικά.
- ....., ονομάζονται τα φυτά που αναπτύσσονται σε αλμυρό ή γλυκό νερό.

Γραμματική

Σύνταξη: Όροι πρότασης

2.8

2.9

Παρατηρώ

- Το 2015, οι παγκόσμιοι ηγέτες **ενέκριναν** την **Ατζέντα 2030** για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.
- Τα **Δικαιώματα** των παιδιών **προβλέπονται** από νόμους και διεθνείς συμβάσεις.
- Κάθε παιδί **είναι μοναδικό** και σιγά σιγά **γίνεται ενεργός πολίτης**.

Κατανόω

- Οι τύποι **ενέκριναν**, **προβλέπονται**, **είναι**, **γίνεται** είναι ρ..... και αποτελούν τον πυρήνα της πρότασης.
- Οι φράσεις οι **παγκόσμιοι ηγέτες**, **τα δικαιώματα**, **κάθε παιδί είναι ονόματα** λειτουργούν ως υ.....
- Οι τύποι **μοναδικό**, **ενεργός πολίτης** **είναι ονόματα** λειτουργούν ως κ.....
- Ο όρος **την Ατζέντα 2030** λειτουργεί ως σ.....

Οι βασικοί όροι μιας πρότασης, είναι: 1. το ..... 2. το ..... και 3. το ..... Όταν το ρήμα λειτουργεί ως συνδετικό, το συμπλήρωμα του ρήματος είναι το .....

Μαθαίνω

Το **υποκείμενο** βρίσκεται πάντα σε ονομαστική πτώση. Κάποιες φορές το υποκείμενο μπορεί και να παραλείπεται, όταν εννοείται εύκολα.

Το **ρήμα** είναι ο κύριος όρος μιας πρότασης που δηλώνει ότι το υποκείμενο κάνει μια ενέργεια ή δέχεται μια ενέργεια ή βρίσκεται σε μια κατάσταση.

Το **κατηγορούμενο** είναι ένας κύριος όρος της πρότασης και μπαίνει στο ρηματικό της μέρος, φανερώνοντας ποια ιδιότητα αποδίδεται στο υποκείμενο του ρήματος και έχει την ίδια πτώση με αυτό.

Τα ρήματα που δεν συντάσσονται με κάποιο συμπλήρωμα ονομάζονται **αμετάβατα**. Όσα συντάσσονται με συμπλήρωμα καλούνται **μεταβατικά** (η ενέργεια του υποκειμένου μεταβαίνει στο συμπλήρωμα).

Τα ρήματα που συνοδεύονται από κατηγορούμενο είναι τα **συνδετικά**, δηλαδή αυτά που συνδέουν το κατηγορούμενο με το υποκείμενο, για να αποδοθεί στο τελευταίο μία ιδιότητα, π.χ. *τα παιδιά είναι μοναδικά*, σε αυτήν την πρόταση πληροφορούμαστε για ένα χαρακτηριστικό των παιδιών. Τα κυριότερα συνδετικά ρήματα είναι το *είμαι* και το *γίνομαι*. Άλλα συνδετικά είναι: *γεννιέμαι, ζω, αποδεικνύομαι, θεωρούμαι, καλούμαι, λέγομαι, μοιάζω, ονομάζομαι, φαίνομαι, διατελώ, διορίζομαι, εκλέγομαι, παρουσιάζομαι, υπηρετώ* κ.ά.

Το **συμπλήρωμα** (αντικείμενο) μπαίνει στο ρηματικό μέρος της πρότασης και έχει σχέση με την ενέργεια του υποκειμένου και φανερώνει σε ποιον μεταβαίνει η ενέργεια ή με ποιον έχει σχέση η ενέργεια του ρήματος ή δηλώνει ποιο είναι το περιεχόμενο ή το αποτέλεσμα της.

2.1 Αγωνιζόμαστε για έναν καλύτερο κόσμο, για ένα καλύτερο αύριο

Υποκείμενο	Ρήμα	Συμπλήρωμα (ένα αντικείμενο)	Συμπλήρωμα (δύο αντικείμενα)
Το παιδί	κοιμάται.		
Το παιδί	τρώνει	το πρωινό του.	
Το παιδί	έδωσε	ένα μολύβι (άμεσο συμπλήρωμα/αντικείμενο)	στον συμμαθητή του / του συμμαθητή του. (έμμεσο συμπλήρωμα/αντικείμενο)

2.10

2.11

1. Συμπληρώνουμε τους όρους.

- Το 2015, οι παγκόσμιοι ηγέτες ενέκριναν ομόφωνα την Ατζέντα του 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Υ: ..... Ρ: ..... Σ: .....

- Οι στόχοι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι το μονοπάτι για ένα καλύτερο αύριο.

Υ: ..... Ρ: ..... Κ: .....

- Ο ΟΗΕ ανακοίνωσε στους πολίτες των χωρών τη λήψη μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος.

Υ: ..... Ρ: ..... ΑΣ: ..... ΕΣ: .....

- Κάθε παιδί θεωρείται μοναδικό για την κοινωνία.

Υ: ..... Ρ: ..... Κ: .....

2. Φτιάχνουμε 3 προτάσεις στις οποίες η λέξη «δικαίωμα» στη μία θα είναι υποκείμενο, στην άλλη συμπλήρωμα και στην τελευταία κατηγορούμενο.

.....

.....

.....

Κείμενο 3

2.12

2.13

Τι είναι η σπατάλη τροφίμων;

Η έννοια «σπατάλη τροφίμων» δηλώνει ότι προμηθευόμαστε και διαθέτουμε για κατανάλωση πολύ περισσότερα τρόφιμα από αυτά που μπορούμε να καταναλώσουμε. Έτσι, πολλά τρόφιμα πετιούνται, καθώς δεν μπορούν να αποθηκευτούν. Η σπατάλη τροφίμων συνδέεται με πολλά παγκόσμια προβλήματα. Ας σκεφτούμε ποια προβλήματα μπορεί να είναι αυτά.

- Ο πλανήτης επιβαρύνεται με σκουπίδια

10 Συμβουλές για τη μείωση της σπατάλης τροφίμων

01

Αγοράζουμε τα τρόφιμα που χρειαζόμαστε.

02

Χρησιμοποιούμε πολύ ώριμα φρούτα και λαχανικά για χυμούς και γλυκά.

03

Αποθηκεύουμε στο ψυγείο τα τρόφιμα σε τάπερ ή σακουλάκια για να μένουν φρέσκα.

04

Κάνουμε κομποστοποίηση στα υπολείμματα των τροφών μας.

05

Προτιμάμε να αγοράζουμε από παραγωγούς της περιοχής μας για να είναι τα προϊόντα φρέσκα και οικονομικά.

06

Προσέχουμε τις ημερομηνίες πάνω στις συσκευασίες. Αγοράζουμε κάτι που λήγει σύντομα, εφόσον μπορούμε να το καταναλώσουμε αμέσως.

07

Στο εστιατόριο, παραγγέλνουμε με σύνεση, ώστε να μην πεταχτούν φαγητά. Παίρνουμε σε πακέτο ό,τι περίσσεψε.

08

Στο σπίτι, βάζουμε στο πιάτο μας μέτριες ποσότητες. Αν χρειαστεί, προσθέτουμε.

09

Χρησιμοποιούμε με προσοχή το νερό. Είναι πολύτιμο!

10

Μερίδες φρέσκου φαγητού που περίσσεψαν τις καταψύχουμε, ώστε να έχουμε έτοιμο φαγητό, όταν το χρειαστούμε.

9. Συζητάμε στην τάξη:

- Η αφίσα μάς δίνει ..... για το πώς θα μειώσουμε τη .....
- Ποιος δίνει τις οδηγίες και πού μπορεί να έχουν δημοσιευτεί;
- Με ποια μορφή δίνονται οι οδηγίες: **α.** με σύμβολα, **β.** με κείμενο, **γ.** με εικόνες και κείμενο.
- Ποιες προτάσεις ακολουθούμε ήδη στην καθημερινότητά μας;
- Ποιες θέλουμε να υιοθετήσουμε από τώρα και στο εξής;

10. Αντιστοιχίζουμε σύμφωνα με το κείμενο:

1. Αγοράζουμε...	●	●	A. ...ώριμα φρούτα και λαχανικά για χυμούς και γλυκά.
2. Κομποστοποιούμε...	●	●	B. ...τις αναγραφόμενες ημερομηνίες λήξης των προϊόντων.
3. Παραγγέλνουμε...	●	●	Γ. ...το καθαρό νερό και δεν το σπαταλάμε.
4. Αποθηκεύουμε...	●	●	Δ. ...τα τρόφιμα που χρειαζόμαστε.
5. Υποστηρίζουμε...	●	●	Ε. ...τα υπολείμματα των τροφών μας.
6. Χρησιμοποιούμε...	●	●	ΣΤ. ...τους τοπικούς παραγωγούς τροφίμων.
7. Προσέχουμε...	●	●	Ζ. ...μόνο ό,τι μπορούμε να καταναλώσουμε σε ένα εστιατόριο.
8. Σεβόμαστε...	●	●	Η. ...στο ψυγείο τα τρόφιμα σε τάπερ για να παραμένουν φρέσκα.

11. Το σχολείο μας ασχολείται με το σύγχρονο πρόβλημα της σπατάλης τροφίμων.

Δημιουργούμε με την ομάδα μας τη δική μας αφίσα για την ευαισθητοποίηση όλων σχετικά με αυτό το πρόβλημα. Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε κάποιο ψηφιακό εργαλείο της επιλογής μας.

Η αφίσα πρέπει να περιλαμβάνει:

1. Τίτλο
2. Εικονογράφηση
3. Μήνυμα ή μηνύματα για τα παιδιά

Κείμενο 4

2.14

Η λειψυδρία είναι πλέον γεγονός!

Η λειψυδρία αποτελεί κρίσιμο ζήτημα για πολλά νησιά, όπως τη Νάξο, τη Μύκονο, την Κύθνο, τη Σέριφο, όπου τα φράγματα δεν έχουν άλλα αποθέματα νερού. Τα περισσότερα ελληνικά νησιά είχαν ανέκαθεν πρόβλημα έλλειψης νερού. Την ήδη δύσκολη κατάσταση έχει επιδεινώσει σήμερα από τη μία η κλιματική κρίση και από την άλλη η τεράστια αύξηση του τουρισμού τόσο ποσοτικά όσο και σε χρονική διάρκεια.

Η ατζέντα που εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τα επόμενα πέντε χρόνια δεσμεύεται να ενισχύσει την επάρκεια του νερού σε ολόκληρη την Ε.Ε. και να βοηθήσει στη δημιουργία υποδομών για το νερό.

Μερικές προτάσεις για την αντιμετώπιση της λειψυδρίας είναι: 1) Να βελτιωθούν οι υποδομές νερού. 2) Να προωθηθούν βιώσιμες αγροτικές πρακτικές. 3) Να παρακολουθούνται οι υδάτινοι πόροι με τη βοήθεια της τεχνολογίας. 4) Να γίνεται ανακύκλωση νερού κ.ά.

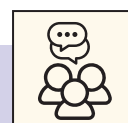
Δούλγκερη, Φ., Λειψυδρία: Τα ελληνικά νησιά διψούν και αναζητούν λύσεις, euroneews (διασκευή)

12. Συζητάμε στην τάξη:

- Ποιο είναι το θέμα και ο σκοπός του παραπάνω κειμένου;
- Τι θα κάναμε εμείς αν ζούσαμε σε κάποιο από τα νησιά που έχει πρόβλημα λειψυδρίας;
- Οι οδηγίες του κειμένου δίνονται με καταφατικές ή αρνητικές προτάσεις;

13. Συζητούμε στην ομάδα και ανακοινώνουμε στην τάξη:

- Γιατί είναι σημαντικό όλοι μας να δράσουμε, ώστε να μειωθεί η σπατάλη καθαρού νερού;
- Γιατί πρέπει όλοι μας να βοηθήσουμε; Είναι αναγκαίο για όλους μας αυτό;

14. Γράφουμε σε κάποιον φίλο μας που μένει σε ένα νησί των Κυκλάδων 4-5 συμβουλές για τη μείωση της σπατάλης του νερού, ώστε να τον βοηθήσουμε να αντιμετωπίσει τη λειψυδρία στο νησί του.

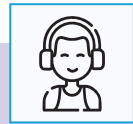
Διαβάζουμε τον τίτλο του ηχητικού αποσπάσματος που ακολουθεί στη σελίδα 61.
Πιστεύουμε πως είναι ένα θέμα που μας αφορά;

Κείμενο 5

Το καθαρό νερό δεν είναι δεδομένο...

2.15

15. Αφού ακούσουμε προσεκτικά το ηχητικό απόσπασμα, απαντάμε στα εξής:

1. Όλοι οι άνθρωποι έχουν πρόσβαση σε πόσιμο νερό;
2. «Το μεγάλο όραμα του ΟΗΕ». Τι σημαίνει η υπογραμμισμένη λέξη (*όραμα*) και ποιο είναι αυτό;
3. Αναφέρουμε μία χώρα που οι άνθρωποι δεν έχουν πρόσβαση σε καθαρό νερό.
4. Τι δράσεις γίνονται σήμερα ώστε όλοι οι άνθρωποι να ευαισθητοποιηθούν για τη σπατάλη νερού;

16. Συμπληρώνουμε τα κενά, σύμφωνα με τις πληροφορίες του ηχητικού αποσπάσματος. Αν χρειαστεί, επαναλαμβάνουμε την ακρόαση.

- Η φετινή δράση του ΟΗΕ για την Παγκόσμια Ημέρα Νερού υπενθυμίζει στον ..... πως πάνω από 2,2 δισεκατομμύρια άνθρωποι ζουν χωρίς πρόσβαση σε ..... πόσιμο .....
- Στο ..... οι αρχές τροφοδοτούν 1,5 εκατομμύριο ανθρώπους με πόσιμο νερό, καθώς δεν έχουν πρόσβαση σε .....
- Την ίδια στιγμή εγκαινιάστηκε στην ..... η πρώτη Βιβλιοθήκη ..... , ώστε να ευαισθητοποιήσει τον κόσμο να μη ..... νερό.

Κείμενο 6

Παγκόσμια ημέρα νερού

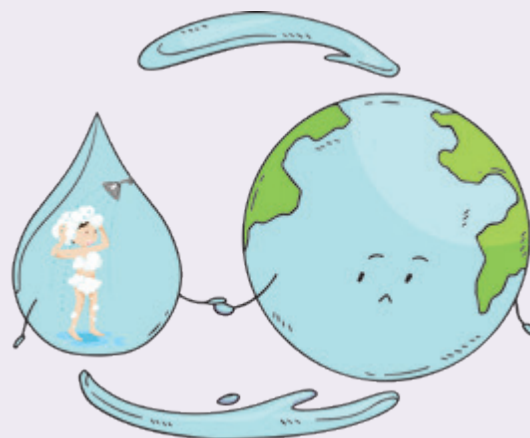
Η ανάγκη διαφύλαξης του νερού, πολύτιμου αγαθού της φύσης και πραγματική πηγή ζωής για τον άνθρωπο, είναι πλέον ορατή. Την ίδια στιγμή ο πλανήτης μας απειλείται από τη διαφαινόμενη παγκόσμια κρίση πόσιμου νερού.

Η Παγκόσμια Ημέρα Νερού στις 22 Μαρτίου καθιερώθηκε από τον ΟΗΕ το 1992, **επειδή** θα έδινε την ευκαιρία να ευαισθητοποιηθεί η κοινή γνώμη σχετικά με τη σπουδαιότητα του νερού στην ανάπτυξη και ευημερία της κοινωνίας, τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον. **Παράλληλα**, η παγκόσμια ημέρα καλεί τον κόσμο σε πρωτότυπες δράσεις, **μια και** το πολύτιμο αυτό αγαθό είναι αναγκαίο να παραμείνει προσβάσιμο και ποιοτικό για όλους μας.

Το νερό λιγοστεύει αφενός **διότι** η κλιματική κρίση διαταράσσει την ισορροπία στον κύκλο του νερού και, αφετέρου, εξαιτίας της αυξανόμενης ζήτησης.

Επιπλέον, τα αποθέματα εξαντλούνται πιο γρήγορα απ' ό,τι ανανεώνονται, **επειδή** δεν γίνεται πάντα σωστή διαχείριση των υδάτινων πόρων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αυξηθεί η πιθανότητα λειψυδρίας, κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες (δηλαδή στις χώρες που ακόμη αναπτύσσονται).

Συνεπώς, η Παγκόσμια Ημέρα Νερού μας καλεί να ενωθούμε όλοι, ώστε να πετύχουμε έναν κοινό στόχο, να προστατεύσουμε το περιβάλλον και το νερό, που αποτελεί συστατικό του στοιχείου, τόσο για εμάς τους ίδιους όσο και για τις γενιές που θα μας διαδεχθούν!

ΕΥΔΑΠ, Παγκόσμια ημέρα νερού 2024.
(διασκευή)

“

Αρχή πάντων
ύδωρ.
Θαλής

”

“

Ύδωρ μεν
άριστον.
Πίνδαρος

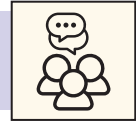
”

17. Συζητάμε στην τάξη:

- Ποιο είναι το θέμα του κειμένου και σε ποιο σημείο το εντοπίζουμε;
- Προσπαθούμε να εντοπίσουμε τις σκέψεις που παρουσιάζονται και το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει. Με ποιον τρόπο κατέληξε σε αυτό;
- Οι λέξεις που έχουν επισημανθεί με χρώμα, τι προσφέρουν στο κείμενο;

18. Συζητάμε στην ομάδα μας και έπειτα στην τάξη:

1. Ποιο είναι το μήνυμα της εικόνας που συνοδεύει το κείμενο;
2. Συμφωνούμε ή διαφωνούμε με τα επιχειρήματα του κειμένου, όσον αφορά τη διαφύλαξη του νερού, και γιατί;
3. Τι σημαίνει η φράση «τα αποθέματα εξαντλούνται»; Εξηγούμε με δικά μας λόγια.

Κειμενικός τύπος: Επιχειρηματολογία

2.16

Ο κειμενικός τύπος της **επιχειρηματολογίας** έχει ως στόχο να πείσει τον αναγνώστη ότι η άποψη ή η θέση που παρουσιάζει είναι σωστή. Για να το πετύχουμε αυτό, διατυπώνουμε επιχειρήματα, δηλαδή λογικές εξηγήσεις που στηρίζουν τη γνώμη μας.

Εντοπίζουμε τη δομή και τα γλωσσικά στοιχεία στο κείμενο «Παγκόσμια ημέρα νερού».

Δομή	Γλωσσικά στοιχεία	Παραδείγματα από το κείμενο
1. Τη θέση μας (άποψή μας)	Οριστική, παρόν, 3ο πρόσωπο	Ο πλανήτης μας απειλείται από...
2. Τα επιχειρήματά μας (μπορούμε να παραθέσουμε και την αντίθετη άποψη από τη δική μας)	1. Νομίζω πως..., Πιστεύω ότι..., Η άποψή μου είναι..., Κατά τη γνώμη μου...	....
	2. • Προτάσεις αιτιολογικές • Παραδείγματα	Η Παγκόσμια Ημέρα Νερού καθιερώθηκε από τον ΟΗΕ ....
	3. Σύνδεση μεταξύ των επιχειρημάτων μας, λέξεις όπως: αρχικά, παράλληλα, επιπλέον, επίσης, μετά, αντίθετα, τελικά κτλ.	....
3. Το συμπέρασμα ή τα συμπεράσματά μας	Λέξεις όπως: συνεπώς, άρα, συμπερασματικά, συνοψίζοντας κτλ., δείχνουν τα συναισθήματά μας, π.χ. φοβάμαι μήπως..., ανησυχώ μην..., χαίρομαι που... κτλ.	....

19. Γράφουμε κάποιες από τις βασικές αιτίες που λιγοστεύει το νερό.

- α. ....
- β. ....

2.1 Αγωνιζόμαστε για έναν καλύτερο κόσμο, για ένα καλύτερο αύριο

20. Η τάξη μας θέλει να προτείνει στο Σχολείο να οργανώσει μια δράση σχετικά με τη σπατάλη τροφίμων ή με την κατανάλωση νερού.

Γράφουμε ένα κείμενο προς τις άλλες τάξεις αιτιολογώντας όσο γίνεται καλύτερα την πρότασή μας.

Προτού συντάξουμε το κείμενό μας, κρατάμε σημειώσεις με βάση τον ακόλουθο πίνακα:

Δομή	Περιεχόμενο	Γλωσσικά μέσα
1. Η πρόταση (θέση)		
2. Αιτιολόγηση (επιχειρήματα)	α. β. γ.	
3. Συμπέρασμα		

Λεξιλόγιο

A. Οικογένεια λέξεων

Στο κείμενο διαβάσαμε τη λέξη **λειψυδρία**, η οποία είναι ..... λέξη.

Από ποια μέρη αποτελείται; ..... + ...

- Τι πιστεύουμε ότι σημαίνει; .....
- Αναζητούμε στο λεξικό τον σχηματισμό της, τα συνθετικά μέρη και τη σημασία κάθε συνθετικού.

α' συνθετικό: ..... = ...

β' συνθετικό: ..... = ...

Σημασία λέξης: .....

- Με τη βοήθεια ψηφιακού* ή έντυπου λεξικού βρίσκουμε 3 λέξεις με α' συνθετικό το *υδρ-*.

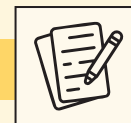
*Χρησιμοποιούμε το ψηφιακό λεξικό της Κοινής νεοελληνικής (βλ. Πύλη για την ελληνική γλώσσα) ή το Χρηστικό λεξικό της νεοελληνικής γλώσσας (βλ. Ακαδημία Αθηνών).

Β. Θεματικό Λεξιλόγιο

Τοποθετούμε τις λέξεις ή φράσεις στις στήλες του πίνακα, ανάλογα με το αν σχετίζονται με την τροφή ή το νερό. Μπορούμε να συμβουλευτούμε ένα λεξικό. Για κάθε λέξη επιλέγουμε μία κατηγορία.

αλόγιστη χρήση, περισσεύματα, υπολείμματα, ανάλωση, κατανάλωση, αφθονία, βλαβερή, επεξεργασμένη, αφυδατωμένο, βρόμικο, εξασφάλιση, διαυγές, δροσερό, αναζήτηση, εμφιαλωμένο, διάρροη, υπερβολική κατανάλωση, εξοικονόμηση, ρύπανση υδάτων, διαμοιρασμός

Τροφή		Νερό	

Γ. Λεξική ορθογραφία

2.19

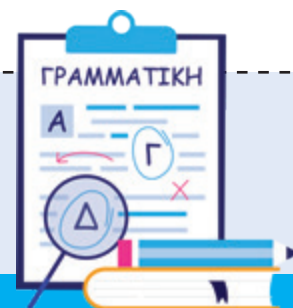
Παρατηρούμε και συμπληρώνουμε τα θέματα της οικογένειας του «λείπω». Έπειτα, συμπληρώνουμε σωστά τις λέξεις που βρίσκονται στις κουκκίδες.

Λέξεις που ανήκουν στην ίδια ετυμολογική οικογένεια μπορεί να εμφανίζονται με διαφορετικά θέματα. Αυτό οφείλεται σε γλωσσικά φαινόμενα της αρχαίας ελληνικής γλώσσας.

λείπ-ω /λείμ-	λιπ-	λοιπ-	
υπο_____ματα	____οθυμώ	_____όν	Η αρχαία σημασία ήταν «αφήνω, εγκαταλείπω, έλλειψη».
ελ_____ματικός	____οψυχώ	υπό_____	
διά_____μα			
περιττ-ός	περισσ-εύω		
π_____ολογία	περ_σ_εύματα		
απ_____ος	περ____ια		

- υπολ_μ_ατα, λ_ποθ_μύ, διαλ_πω, λ_ποψ_χώ, ελ_μ_ατικός
- περ_σ_εύματα, περ_τ_ός, περ_σσ_α, περ_τ_ολόγ_μα, απέρ_τ_ος

Γραμματική

A. Δευτερεύουσες/εξαρτημένες προτάσεις: Αιτιολογικές προτάσεις

Παρατηρώ

- [...] **επειδή** θα έδινε την ευκαιρία να ευαισθητοποιηθεί η κοινή γνώμη σχετικά με τη σπουδαιότητα του νερού.
- [...] **μια και** το πολύτιμο αυτό αγαθό είναι αναγκαίο.
- [...] **διότι** η κλιματική κρίση διαταράσσει την ισορροπία στον κύκλο του νερού.
- **Καθώς** οι φυσικοί πόροι του περιβάλλοντος εξαντλούνται, [...]

Κατανόω

- Οι προηγούμενες προτάσεις δεν μας μεταδίδουν ένα ολοκληρωμένο μήνυμα, διότι είναι ...../..... προτάσεις, οπότε χρειαζόμαστε και την πρόταση από την οποία εξαρτώνται (κύρια πρόταση), για να μπορέσουμε να κατανοήσουμε πλήρως το νόημά τους.
- Οι προτάσεις που εισάγονται με αιτιολογικούς συνδέσμους είναι ..... προτάσεις.

Μαθαίνω

- Οι δευτερεύουσες/εξαρτημένες αιτιολογικές προτάσεις φανερώνουν την αιτία.
- Εισάγονται με τους αιτιολογικούς συνδέσμους: **διότι, γιατί, αφού, επειδή, εφόσον, καθώς, μια και, μια που** κτλ.
- Χωρίζουμε με κόμμα τις δευτερεύουσες αιτιολογικές προτάσεις από τις κύριες όταν προηγούνται της κύριας πρότασης, εκτός αν το νόημα της δευτερεύουσας αιτιολογικής πρότασης είναι στενά συνδεδεμένο με εκείνο της κύριας.

1. Συμπληρώνουμε τις προτάσεις με αιτιολογικές, ώστε να έχουμε ολοκληρωμένο νόημα. Βάζουμε κόμμα όπου χρειάζεται:

2.20

Δεν πετάμε τα ώριμα φρούτα και λαχανικά	
	δεν γεμίζουμε την μπανιέρα μας.
Βάζουμε στο πιάτο μας μέτριες ποσότητες	
	χρησιμοποιούμε με προσοχή το νερό.
Διαμοιράζουμε τα περισσεύματα του φαγητού μας	

2. Συμπληρώνουμε τους διαλόγους χρησιμοποιώντας αιτιολογικές προτάσεις.

B. Σχηματισμός δισύλλαβων ρημάτων στο παρελθόν

Παρατηρώ

- Έμεινε καθόλου νερό για να πλύνουμε τα πιάτα;
- Το καλοκαίρι στο νησί, μείναμε από νερό!
- Το νερό παρέμεινε προσβάσιμο σε όλους.
- Εμείς παραμείναμε στις θέσεις μας.
- Εμείς δεν κλείσαμε τη βρύση.
- Η γιαγιά έκλεισε τη βρύση.

μένω - έμεινε - μείναμε

παραμένω - παρέμεινε - παραμείναμε

κλείνω - έκλεισε - κλείσαμε

-> Πότε οι ρηματικοί τύποι αυξάνουν τις συλλαβές τους με ένα ε-;

3 2 1   3 2 1
πο-τί-ζω -> πό-τι-ζα
πο-τί-ζα-με

2 1   3 2 1
πλέ-νω -> έ-πλε-να
πλέ-να-με

2.1 Αγωνιζόμαστε για έναν καλύτερο κόσμο, για ένα καλύτερο αύριο

Κατανούώ

Το **ε-** (αύξηση) εμφανίζεται όταν το ρήμα στον αρχικό τύπο έχει ..... συλλαβές.
Το ρήμα στο παρελθόν τονίζεται στην τ..... συλλαβή από το τέλος (προπαραλήγουσα).
Τα ρήματα **έμεινε**, **παρέμεινε**, **έκλεισε** και **έπλενα** έχουν ένα κοινό στοιχείο, που είναι η .....
..... . Η αύξηση είναι απαραίτητη για να μπει ο **τ**.....

Μαθαίνω

- Κάποια ρήματα που αρχίζουν από **α-** και **ε-** παίρνουν ως αύξηση το **η-**, που υπήρχε στην αρχαία ελληνική, π.χ. *ελπίζω – ήλπιζα*, *εξάγω – εξήγα*, *εξηγάγα*.
Όμοια σχηματίζονται τα: *θέλω – ήθελα*, *ξέρω – ήξερα*.

Προσοχή!

Η αύξηση εμφανίζεται μόνο στην οριστική των παρελθοντικών χρόνων, ενώ φεύγει στην προστακτική, π.χ. *γράφω – έγραφα*, *γράφε*, *γράψε* // *αντιγράφω – αντέγραφα*, *αντίγραφε*, *αντίγραψε*.

2.21

1. Συμπληρώνουμε τον παρακάτω πίνακα όπως το παράδειγμα.

Ρήμα	Παρελθόν συνοπτικό	β' ενικό συνοπτικής προστακτικής
γράφω	έγραφα	γράψε
αντιγράφω		
κρίνω		
εγκρίνω		
μένω		
παραμένω		

«Εθελοντισμός» σημαίνει να προσφέρουμε βοήθεια και υποστήριξη σε άλλους ή στο περιβάλλον, επειδή το θέλουμε, χωρίς να περιμένουμε κάποια ανταμοιβή. Είναι μια πράξη αλληλεγγύης που κάνει τον κόσμο μας καλύτερο.

2.22

1. Συζητάμε για δράσεις εθελοντισμού και συμπληρώνουμε τον πίνακα:

Εθελοντικές δράσεις για το περιβάλλον	Εθελοντικές πράξεις για τους συνανθρώπους μας

2. Αναζητούμε στο διαδίκτυο οργανώσεις που προσφέρουν εθελοντικό έργο σε κάποιον τομέα. Εκτυπώνουμε ενημερωτικά φυλλάδια για τη δράση τους ή τα βλέπουμε στον διαδραστικό πίνακα. Ποιες εντυπώσεις και σκέψεις μάς δημιουργούν;

Θέλω, θέλεις, θέλουμε όλοι να προσφέρουμε...

Θέλεις να γίνεις εθελοντής; Να ένας μικρός οδηγός!

Ο ΚΑΛΟΣ ΕΘΕΛΟΝΤΗΣ!

2. Είναι ανιδιοτελής και προσφέρει χωρίς οικονομική ανταμοιβή.

5. Συνεργάζεται, μοιράζεται και βοηθάει τα μέλη της ομάδας στην οποία συμμετέχει.

8. Κοινωνικοποιείται, κάνει φίλους, ταξιδεύει, αποκτά νέες εμπειρίες.

3. Προσφέροντας μαθαίνει: κερδίζει σε γνώση και εμπειρία, αποκτά δεξιότητες και τις βελτιώνει!

6. Δεν απογοητεύεται από την αποτυχία και τυχόν λάθη.

9. Προσφέρει σε διαφορετικούς τομείς ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις δυνατότητές του.

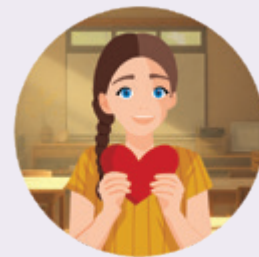
1. Προσφέρει επειδή ενδιαφέρεται για τους γύρω του και για το περιβάλλον.

4. Είναι υπεύθυνος και συνεπής σε ό,τι αναλαμβάνει.

7. Προσφέρει, μαθαίνει και ταυτόχρονα διασκεδάζει.

10. Είναι ενεργό μέλος της κοινωνίας.

3. Συζητάμε και συμπληρώνουμε:

- Πού μπορεί να βρει κάποιος το κείμενο αυτό;
- Τι είδος κειμένου είναι; .....
- Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του;

4. Αντιστοιχίζουμε κατάλληλα, ώστε να δούμε ποια είναι τα χαρακτηριστικά ενός καλού εθελοντή.

Ο καλός εθελοντής		είναι
α. Αποκτά νέες γνώσεις και δεξιότητες.	●	● ανιδιοτελής
β. Δεν επιζητά ανταμοιβή.	●	● υπεύθυνος
γ. Ολοκληρώνει το έργο που αναλαμβάνει.	●	● συνεργάσιμος
δ. Εργάζεται μέσα σε ομάδα.	●	● φιλομαθής

5. Βάζουμε ένα ✓ στα στοιχεία των οδηγιών που βρήκαμε στο κείμενό μας.

σαφήνεια	☐	παράδειγμα	☐	εικόνες	☐	κείμενο	☐
συντομία	☐	κατάλληλο λεξιλόγιο	☐	βήματα	☐	σύμβολα	☐

6. Ως μαθητές της Στ' θέλουμε να συμμετάσχουμε σε εθελοντική δράση του Δήμου για νέους.

Η μητέρα ή ο πατέρας μας δυσκολεύεται να συμφωνήσει για διάφορους λόγους. Προσπαθούμε να την/τον πείσουμε προβάλλοντας επιχειρήματα για την αξία και τα οφέλη του εθελοντισμού.

[Αφού προετοιμάσουμε τα λόγια μας, παίζουμε τον διάλογο.]

7. Η τάξη μας λαμβάνει μέρος σε μία δράση εθελοντισμού του σχολείου μας που αφορά τη δένδροφύτευση, στα πλαίσια της αναδάσωσης από τις πρόσφατες πυρκαγιές.

Εμείς θα πρέπει να φτιάξουμε τα φυλλάδια με τις οδηγίες για τη δένδροφύτευση. Για να αντεπεξέλθουμε σε αυτό το απαιτητικό έργο, θα πρέπει να χωριστούμε σε δύο ομάδες, η μία ομάδα θα αναλάβει το κείμενο των οδηγιών και η άλλη θα αναλάβει την εικονογράφηση του φυλλαδίου. Αφού το ολοκληρώσουμε, θα το μοιράσουμε στους μαθητές οι οποίοι θα λάβουν μέρος σε αυτήν τη δράση.

Κείμενο 8

Το σχολείο στην Γκάνα μεγαλώνει

Η μαθητική ομάδα του Σχολείου μας συγκεντρώνει χρήματα για την επέκταση σχολείου στο χωριό Kyereben 2, κοντά στην τεχνητή λίμνη Βόλτα, στην Γκάνα της Αφρικής. Το χωριό, με 600 κατοίκους περίπου, βρίσκεται ανάμεσα στα χωριά Kyereben 1 και 3. Χτίστηκε κοντά στη λίμνη για να είναι πιο εύκολη η πρόσβαση σε νερό. Η κοινότητα του Keyreben 2 είναι φτωχή, χωρίς ρεύμα και τα περισσότερα σπίτια είναι από άχυρα. Το σχολείο που ήδη υπάρχει είναι πολύ μικρό για να στεγάσει τους περίπου 250 μαθητές.

Στόχος μας είναι να καταφέρουμε να φτιάξουμε τρεις αίθουσες ακόμα και ένα γραφείο εκπαιδευτικών. Μακροπρόθεσμος στόχος είναι, επίσης, να εξασφαλιστεί στα χωριά της Γκάνα πρόσβαση σε καθαρό νερό και καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, αλλά και ισότητα στην εκπαίδευση όλων των παιδιών, αγοριών και κοριτσιών.

Το όραμα της ομάδας είναι να υπάρχει κάθε χρόνο μία δράση σε χώρες της Αφρικής, ώστε να ενισχύουμε την περιβαλλοντική μας συνείδηση και να κάνουμε πράξη τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης. Στόχος αυτής της χρονιάς είναι ο 4ος κατά σειρά, με τίτλο «Ποιότητα στην Εκπαίδευση». Θα τον επιτύχουμε συνεισφέροντας σε κοινωνίες που έχουν περισσότερο ανάγκη.

Κολλέγιο Αθηνών, Γκάνα 2024: Ας χτίσουμε ένα σχολείο! (δασκευή)

8. Συζητάμε στην τάξη:

- Για ποιους λόγους οι μαθητές του σχολείου αποφάσισαν να στηρίξουν το χωριό αυτό με το συγκεκριμένο έργο;
- Ποιοι είναι οι επόμενοι στόχοι των μαθητών;
- Πώς θα εξηγούσαμε τη λέξη «όραμα»;

9. Συζητάμε στην ομάδα μας και ανακοινώνουμε στην τάξη:

Διαβάζοντας το κείμενο, ποιοι στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης πιστεύουμε ότι μπορεί να επιτευχθούν στην Γκάνα;

10. Αντιστοιχίζουμε τις παραγράφους της στήλης Α με τους τίτλους της στήλης Β.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1η παράγραφος	Οι μακροπρόθεσμοι στόχοι
2η παράγραφος	Το όραμα κι ο στόχος αυτής της χρονιάς
3η παράγραφος	Ανάγκη για καινούριο σχολείο στην Γκάνα

11. Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ); Βάζουμε ✓

	Σ	Λ
α. Το χωριό χτίστηκε κοντά σε ποτάμι στην Γκάνα της Αφρικής.		
β. Τα περισσότερα σπίτια είναι χτιστά.		
γ. Άμεσος στόχος είναι να επεκταθεί το σχολείο με νέες αίθουσες.		
δ. Μελλοντικός στόχος είναι να πηγαίνουν σχολείο όλα τα παιδιά.		

12. Εντοπίζουμε την Γκάνα στον παγκόσμιο χάρτη, διερευνούμε την περιοχή μέσω του διαδικτύου και βλέπουμε φωτογραφίες.

Σε ομάδες αναζητούμε και άλλες χώρες της Αφρικής που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα και ετοιμάζουμε ένα μικρό άρθρο για το σχολείο μας, με σκοπό όλοι μαζί να πάρουμε μέρος σε μια εθελοντική δράση.

Κείμενο 9

Ένας πρόσκοπος μας μιλάει για τις δράσεις εθελοντισμού

Ο ξάδερφός μου που ανήκει στους προσκόπους συμμετέχει με την ομάδα του σε πολλές δράσεις εθελοντισμού.

Βέβαια! Θα κάνουμε μια διαδικτυακή επικοινωνία.

Ενδιαφέρον! Θα μπορούσε να μας μιλήσει γι' αυτό;

Αλέξανδρος: Γεια σας, παιδιά!

Φίλιππος: Γεια σου, Αλέξανδρε. Πώς περνάς με τους προσκόπους;

Αλέξανδρος: Περνάμε υπέροχα. Μαθαίνουμε να ζούμε στη φύση και να την προστατεύουμε. Εκπαιδεύουμε τα μικρότερα παιδιά να παίζουν δημιουργικά και να αυτενεργούν. Τα μεγαλύτερα παιδιά συμμετέχουν σε δράσεις, πάνε κατασκήνωση, περπατάνε στο βουνό, κάνουν έρευνες και ζουν κάτι διαφορετικό στο πλαίσιο της παρέας.

Ελπίδα: Κάνετε και εθελοντικές δράσεις;

Αλέξανδρος: Αυτός είναι βασικός στόχος, να

προσφέρουμε όπου υπάρχει ανάγκη. Πρόσφατα τα παιδιά μαγείρεψαν για ανθρώπους που το είχαν ανάγκη. Υπάρχουν πολλές δράσεις, ανάλογα με τις ανάγκες και τις δυνατότητες. Από το να βάψουμε ένα κτίριο, μέχρι να μαζέψουμε σκουπίδια, να κάνουμε αναδάσωση, ανακύκλωση. Προσπαθούμε πάντα να υιοθετήσουμε την πιο ωφέλιμη δράση για να συμμετέχουμε. Μέσω των προγραμμάτων, των δράσεων και των διαχρονικών αξιών εφαρμόζουμε έμπρακτα τους 17 στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ, συμβάλλοντας στη δημιουργία ενός καλύτερου κόσμου!

Φίλιππος: Καταπληκτικά! Θα μπορούμε στην ιστοσελίδα σου να δούμε φωτογραφίες από τις δράσεις σας.

Συνέντευξη: Ο Αλέξανδρος Κωνσταντουράκης μας μιλάει για την αξία του Προσκοπισμού στο Μαρούσι. [maroussi-news](http://maroussi-news.com). (διασκευή)

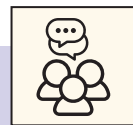
13. Βρίσκουμε και διαγράφουμε το λάθος:

- Η επικοινωνία με τον Αλέξανδρο έγινε για να:
  - α. εγγραφούν τα παιδιά στον προσκοπισμό
  - β. μάθουν για τις εθελοντικές δράσεις των προσκόπων
  - γ. μάθουν πώς περνά ο Αλέξανδρος
- Στον Προσκοπισμό μαθαίνουν να:
  - α. ζουν στη φύση
  - β. προσφέρουν όπου υπάρχει ανάγκη
  - γ. παίζουν ηλεκτρονικά παιχνίδια
- Κάποιες δράσεις των Προσκόπων είναι:
  - α. να μαγειρέψουν για ανθρώπους που το έχουν ανάγκη
  - β. να συμμετέχουν σε δράσεις κερδίζοντας χρήματα
  - γ. να συμμετέχουν σε ωφέλιμες δράσεις

14. Αναζητούμε πληροφορίες από το διαδίκτυο για τον Προσκοπισμό στην Ελλάδα.

Εντοπίζουμε τις εθελοντικές δράσεις τους και τις συζητάμε. Ετοιμάζουμε ερωτήσεις και θέματα συζήτησης για μια πιθανή συνέντευξη με ένα μέλος των προσκόπων ή άλλης εθελοντικής ομάδας της περιοχής μας.

15. Παρατηρούμε τις εικόνες και συζητούμε στην τάξη αν οι δράσεις που απεικονίζονται ταιριάζουν σε έναν ενεργό πολίτη.

2.2 Η δύναμη της προσφοράς

Λεξιλόγιο

Παραγωγικά επιθήματα **-ιμος, -ινος, -ικός**

2.24

Παρατηρώ

- Ατζέντα 2030 για την **οικονομική** πρόοδο...
οικονομία (= οικονομική κατάσταση ενός κράτους) > οικονομ-ικός
(= ό,τι έχει σχέση με την οικονομία)
- Οι στόχοι για τη **Βιώσιμη** Ανάπτυξη...
βιώνω (= ζω κάτι) > βιώσ-ιμος (= που έχει πιθανότητες να επιζήσει)
- Δικαιούμαι έναν κόσμο **ανθρώπινο**...
άνθρωπος > ανθρώπ-ινος (= ό,τι έχει σχέση με τον άνθρωπο)

2.25

Κατανούω

Τα παραγωγικά επιθήματα **-ικός -ική -ικό, -ιμος -ιμη -ιμο και -ινος -ινη -ινο** δημιουργούν **επίθετα** (π.χ. οικονομική, βιώσιμη, ανθρώπινο) από κάποιο ουσιαστικό ή ρήμα.

Μαθαίνω

- Ουσιαστικό ή ρήμα + **-ικός -ική -ικό**: δηλώνεται η ιδιότητα, η καταγωγή κτλ., π.χ.
μαθητής – μαθη**τικός** -> μαθη**τικός** διαγωνισμός, δημιουργώ – δημιουργ**ικός** -> δημιουργική φαντασία,
Έλληνας – ελλην**ικός** -> ελλην**ικός** πολιτισμός.
- Ουσιαστικό + **-ινος -ινη -ινο**: δηλώνεται η ύλη, το χαρακτηριστικό, π.χ.
χαρτί – χάρ**τινος** -> χάρ**τινη** κατασκευή, αέρας – αέρ**ινος** -> αέρ**ινη** παρουσία.
- Ρήμα + **-ιμος -ιμη -ιμο**: δηλώνεται η δυνατότητα ή η καταλληλότητα, π.χ.
εφαρμόζω – εφαρμ**όσιμος** -> εφαρμ**όσιμο** πρόγραμμα.

Θυμάμαι

- Όλα τα επίθετα που έχουν σχηματιστεί με αυτά τα παραγωγικά επιθήματα γράφονται πάντα με **ι**.
- Στα **δανεικός, φωτεινός** το τέρμα τους ακούγεται το ίδιο με τα προηγούμενα παραγωγικά επιθήματα αλλά το [ι] αποτελεί μέρος του θέματος/της βάσης των λέξεων (δανει**ικ**-ός, φωτει**ι**-ός).

1. Αντιστοιχίζουμε τα παραγωγικά επιθήματα με τις σημασίες τους:

Παραγωγικό επίθημα	Σημασία
-ικός -ική -ικό	ύλη, χαρακτηριστικό, ιδιότητα
-ινος -ινη -ινο	ιδιότητα, καταγωγή
-ιμος -ιμη -ιμο	δυνατότητα ή καταλληλότητα

2.26

2. Δίνουμε δικούς μας ορισμούς για τις ακόλουθες λέξεις.

Έπειτα, ελέγχουμε τους ορισμούς μας στο ψηφιακό ή έντυπο λεξικό.

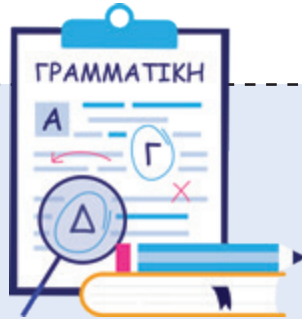
δημοκρατικός

εκπαιδεύσιμος

μαρμάρινος

Γραμματική

Δίψηφα φωνήεντα & Δίφθογγοι

Έχω μια απορία. Η λέξη «**υιο**θετήσουμε» πώς συλλαβίζεται και πώς προφέρεται το **υι**;

Είναι ένα **δίψηφο φωνήεν** και **προφέρεται** όπως όλα τα δίψηφα: υι → [ι], όπως το ει → [ι], οι → [ι]. Συλλαβίζεται: υι-ο-θε-τή-σου-με.

Δίψηφο φωνήεν: όταν στη γραφή χρησιμοποιούμε 2 γράμματα για να γράψουμε ΕΝΑΝ ήχο, τότε έχουμε δίψηφο φωνήεν. Λέγεται και **δίγραφο**.

Δίψηφα φωνήεντα

Γράμματα 2 (= δίψηφο)	Φωνή 1
ει, οι, υι	[ι]
αι	[ε]
ου	[ου] (υ)

Τα διαλυτικά μπαίνουν και όταν γράφουμε με κεφαλαία γράμματα, π.χ. **ΜΑΪΟΥ**.

Προσοχή!

Δίφθογγο ονομάζουμε δύο φωνήεντα που προφέρονται μαζί σε μία συλλαβή. Στους διφθόγγους πάντα ακούμε τα δύο φωνήεντα, μέσα στην ίδια συλλαβή: **γái**-δα-ρος / **γαι̃**-δού-ρι, νε-**ράι**-δα, **αι̃**-δό-νι, **ρόι**-δο.

Δεν είναι δίφθογγος το **ιυ** στη λέξη **διυλίζω** γιατί συλλαβίζεται: δι-υ-λί-ζω (Τα **διυλιστήρια** πετρελαίου).

1. Προφέρουμε δυνατά, συλλαβίζουμε και βάζουμε τόνο και διαλυτικά όπου πρέπει.

2.27

2.28

ευφυσια	υιοθεσια	διυλιστηρια	ιδιοφυσια
ημιυπογειο	αδιυλιστος	μυικος	διυπουργικος

2.3 Αγωνιζόμαστε για την ειρήνη!

Κείμενο 10

2.29

Ειρήνη

Τ' όνειρο του παιδιού είναι η ειρήνη.
Τ' όνειρο της μάνας είναι η ειρήνη.
Τα λόγια της αγάπης κάτω απ' τα δέντρα,
είναι η ειρήνη.
Ο πατέρας που γυρνάει τ' απόβραδο
μ' ένα φαρδύ χαμόγελο στα μάτια
μ' ένα ζεμπίλι στα χέρια του γεμάτο φρούτα
κ' οι σταγόνες του ιδρώτα στο μέτωπό του
είναι όπως οι σταγόνες του σταμνιού
που παγώνει το νερό στο παράθυρο,
είναι η ειρήνη.
[...]
Ειρήνη είναι η μυρουδιά του φαγητού το βράδυ,
τότε που το σταμάτημα του αυτοκινήτου
στον δρόμο
δεν είναι φόβος,

τότε που το χτύπημα στην πόρτα
σημαίνει φίλος,
και το άνοιγμα του παραθύρου κάθε ώρα
σημαίνει ουρανός,
γιορτάζοντας τα μάτια μας
με τις μακρινές καμπάνες των χρωμάτων του,
είναι ειρήνη.
Ειρήνη είναι ένα ποτήρι ζεστό γάλα κ' ένα βιβλίο
μπροστά στο παιδί που ξυπνάει.
Τότε που τα στάχια γέρνουν τόνα στ' άλλο λέγοντας:
το φως, το φως, το φως
και ξεχειλάει η στεφάνη του ορίζοντα φως
είναι η ειρήνη.

Ρίτσος, Γ., Ποιήματα 1930-1960.

1. Διαβάζουμε δυνατά το ποίημα και συζητάμε στην τάξη:

- Ποιο είναι το κεντρικό θέμα του ποιήματος «Ειρήνη»;
- Ποιες εικόνες χρησιμοποιεί ο ποιητής για να περιγράψει την ειρήνη; Μπορούμε να αναφέρουμε κάποιες από αυτές;
- Ποια συναισθήματα μας γεννιούνται όταν διαβάζουμε αυτό το ποίημα;
- Γιατί πιστευούμε ότι ο ποιητής Γιάννης Ρίτσος θεωρεί την ειρήνη τόσο σημαντική;

2. Βάζουμε ✓ σε όσα από τα παρακάτω είναι η ειρήνη σύμφωνα με το κείμενο:

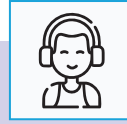
Ειρήνη είναι:

... τ' όνειρο του παιδιού και της μάνας	
... το αντίθετο του πόλεμου	
... ο φόβος και το χτύπημα στην πόρτα	
... ένα ποτήρι ζεστό γάλα	
... ένα βιβλίο	

... τα παιδιά στην παιδική χαρά	
... το χαμόγελο του πατέρα που γυρνάει	
... η μυρωδιά του φαγητού το βράδυ	
... το αναμμένο τζάκι	
... τα ζώα και η φύση	

3. Ακούμε το ποίημα σκανάροντας τον κώδικα ταχείας απόκρισης και προσθέτουμε μια δική μας στροφή.

Ειρήνη είναι.....
 .....
 ..... Αυτό είναι η ειρήνη.

4. «Τι είναι για μας η ειρήνη»;

Ως δημοσιογράφοι, χωριζόμαστε σε 4 ομάδες και θέτουμε το ερώτημα σε διαφορετικές κατηγορίες: μαθητές, δασκάλους, γονείς και την τεχνητή νοημοσύνη. Συγκεντρώνουμε τις απαντήσεις και τις ομαδοποιούμε για να τις παρουσιάσουμε στο κοινό.

Κείμενο 11

Η βιβλιοθηκάρια της Βασόρας

Το κείμενο που ακολουθεί μας διηγείται πώς διασώθηκαν τα βιβλία από τη Βιβλιοθήκη της Βασόρας με τη βοήθεια της Αλίας Μοχάμεντ Μπέικερ, υπεύθυνης βιβλιοθηκάριας στην κεντρική βιβλιοθήκη της Βασόρας, όταν έγινε η εισβολή στο Ιράκ το 2003.

Η Αλία Μοχάμεντ Μπέικερ είναι η βιβλιοθηκάρια της Βασόρας, μιας πόλης που βρίσκεται στη, γεμάτη άμμο, χώρα του Ιράκ. Η βιβλιοθήκη όπου εργάζεται είναι το σημείο συνάντησης όλων όσοι αγαπούν τα βιβλία, οι οποίοι συζητούν εκεί για θέματα του κόσμου και του πνεύματος.

Αυτό μέχρι πριν λίγο καιρό, γιατί τώρα συζητούν μόνο για τον πόλεμο. Η Αλία ανησυχεί ότι οι φλόγες του πολέμου θα καταστρέψουν τα βιβλία, που γι' αυτήν είναι πιο πολύτιμα κι από βουνα από χρυσάφι. Υπάρχουν βιβλία σε όλες τις γλώσσες: βιβλία καινούρια, βιβλία παλιά. Ζητάει λοιπόν από τον κυβερνήτη την άδεια να μεταφέρει τα βιβλία σε ένα ασφαλές μέρος. Εκείνος όμως αρνείται. Έτσι, η Αλία παίρνει την κατάσταση στα χέρια της. Κρυφά, κάθε βράδυ, μετά τη δουλειά, γεμίζει το αυτοκίνητό της βιβλία και τα μεταφέρει στο σπίτι της.

Οι ψίθυροι του πολέμου δυναμώνουν. Κυβερνητικά γραφεία μεταφέρονται στη βιβλιοθήκη. Στρατιώτες με όπλα περιμένουν στην ταράτσα.

Και η Αλία περιμένει - και φοβάται το χειρότερο. Και μετά... οι φήμες γίνονται πραγματικότητα. Ο πόλεμος φτάνει στη Βασόρα. Η πόλη φλέγεται από τις εκρήξεις και τους πυροβολισμούς. Οι υπάλληλοι της βιβλιοθήκης, οι υπάλληλοι της κυβέρνησης και οι στρατιώτες εγκαταλείπουν το κτίριο. Μόνο η Αλία μένει για να προστατεύσει τα βιβλία. Φωνάζει, πάνω από τον τοίχο της βιβλιοθήκης, τον φίλο της Ανίς Μοχάμεντ, που έχει ένα εστιατόριο ακριβώς δίπλα.

«Μπορείς να με βοηθήσεις να σώσω τα βιβλία;»

«Μπορώ να τα τυλίξω με αυτές τις κουρτίνες;»

«Να μερικά καφάσια από το μαγαζί μου».

«Μπορείς να χρησιμοποιήσεις αυτά τα σακιά;»

«Τα βιβλία πρέπει να σωθούν».

Όλη τη νύχτα, η Αλία, ο Ανίς, τα αδέρφια του και γείτονες που ήρθαν να τους βοηθήσουν πήραν τα βιβλία από τη βιβλιοθήκη, τα πέρασαν πάνω από τον ψηλό τοίχο και τα έκρυψαν στο εστιατόριο του Ανίς.

Επιτέλους, ο πόλεμος απομακρύνεται. Η Αλία

2.3 Αγωνιζόμαστε για την ειρήνη!

Ξέρει ότι για να είναι τα βιβλία ασφαλή, πρέπει να μεταφερθούν ξανά, τώρα που η πόλη ησύχασε. Έτσι, νοικιάζει ένα φορτηγό για να μεταφέρει τις τριάντα χιλιάδες βιβλία στο σπίτι της και σε σπίτια φίλων. Στο σπίτι της Αλία τα βιβλία είναι παντού: στα πατώματα, στις ντουλάπες, στα παράθυρα... αφήνοντας ελάχιστο χώρο για στιδή-

ποτε άλλο. Η Αλία περιμένει. Περιμένει πότε θα τελειώσει ο πόλεμος. Περιμένει, και ονειρεύεται την ειρήνη. Περιμένει... και ονειρεύεται...

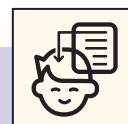
Τζάνετ, Γ.,
Η βιβλιοθήκARIOS της Βασόρας:
Μια αληθινή ιστορία από το Ιράκ.

5. Συζητάμε στην τάξη:

- Ποια ήταν η Αλία Μοχάμεντ Μπέικερ;
- Γιατί η Αλία ανησυχούσε για τα βιβλία και πώς αποφάσισε να τα προστατεύσει;
- Πώς θα περιγράφατε τον χαρακτήρα της Αλία;

6. Ανακαλύπτουμε διαβάζοντας το κείμενο.

τον τόπο:

τον χρόνο:

τους βασικούς ήρωες:

το είδος του κειμένου:

7. Το κείμενο χωρίζεται σε παραγράφους. Τοποθετούμε τον κατάλληλο τίτλο στην αντίστοιχη παράγραφο:

Ο πόλεμος φτάνει στη Βασόρα / Το όνειρο της Αλία για ειρήνη / Η Αλία η βιβλιοθήκARIOS της Βασόρας / Όλοι αναλαμβάνουν δράση / Η ανησυχία της Αλία και η απόφασή της

παράγραφος	θέμα
1η	
2η	
3η	
4η	
5η	

8. Γιατί νομίζουμε ότι είναι σημαντικό να διαφυλάσσονται τα βιβλία και οι βιβλιοθήκες ακόμη και σε περιόδους πολέμου; Διαβάζουμε και το παρακάτω κείμενο για να συλλέξουμε πληροφορίες.

Η κλέφτρα των βιβλίων

Η φωτιά είχε κατακάψει περισσότερα βιβλία, αλλά η Λίζελ έβλεπε κάτι ανάμεσα στις στάχτες. Ένα μισοκαμένο βιβλίο, με τις σελίδες του να έχουν αποκτήσει ένα κοκκινωπό χρώμα στις άκρες. Δεν σκέφτηκε, μόνο το άρπαξε και το έκρυψε κάτω από το παλτό της. Ήξερε ότι η γνώση που περιείχε ήταν πιο πολύτιμη από οτιδήποτε άλλο γύρω της εκείνη τη στιγμή.

Ζούσακ, Μ., Η κλέφτρα των βιβλίων

Κείμενο 12

2.31

Η περιπέτεια στο βουνό αρχίζει...

Το μυθιστόρημα εκτυλίσσεται περίπου τη δεκαετία του 1910 και αφορά ένα σχολείο αρρένων. Μια παρέα 25 μαθητών αποφασίζει να περάσει τις καλοκαιρινές τους διακοπές στο βουνό. Εκεί μαθαίνουν να λειτουργούν σαν μία κοινότητα και να προστατεύουν το δάσος.

Πολλές φορές ο δάσκαλος τους είχε πει πως τα παιδιά μπορούν να πάνε μόνο τους στο βουνό. Πως, άμα έχουν θάρρος και πειθαρχία, μπορούν να κατοικήσουν μόνο τους εκεί ένα δύο μήνες. Φτάνει να έχουν την άδεια του πατέρα τους, την κατοικία και την τροφή.

Τα παιδιά παρακάλεσαν τους γονείς τους να τους αφήσουν να πάνε. Εκείνοι έφεραν αντίρρηση στην αρχή.

– Πού ξέρουμε, είπαν, τι θα κάνετε τόσο μακριά; Τάχα θα μπορείτε να βρίσκετε ό,τι σας χρειάζεται; Θα φροντίζει ο ένας για τον άλλο; Θα είστε αχώριστοι;

Υποσχέθηκαν πως και τα είκοσι πέντε παιδιά θα είναι σαν ένας. Μα ύστερα οι δικοί τους ρώτησαν:

– Πού θα βρείτε τις καλύβες να καθίσετε;

Ήταν η πρώτη δυσκολία. Ύστερα τους είπαν:

– Πού θα βρίσκετε την τροφή, για να ζείτε τόσο μακριά; Μπροστά στις δυσκολίες τα παιδιά σκέφτηκαν να αφήσουν ο ταξίδι για άλλη φορά.

Και κείνο που μένει για άλλη φορά σπάνια γίνεται.

Ένας όμως μαθητής, ο Αντρέας, προσπάθησε να κάνει εκείνο που οι άλλοι δεν μπόρεσαν να κατορθώσουν.

Ήταν το παιδί που τολμούσε. Ο Αντρέας κνηγούσε πιο πολύ τα δύσκολα παρά τα εύκολα. Δεν τον θυμούνται να δείλιασε ποτέ. Αλλά πιο γενναίος ήταν εκεί που θα ωφελούσε τους άλλους.

Ο πατέρας του, κυρ Στέφανος, ήταν εργολάβος ξυλείας στο δάσος που τους είπε ο δάσκαλος να πάνε, στο Χλωρό. Είχε πολλούς λατόμους εκεί.

Τον παρακάλεσε, λοιπόν, ο Αντρέας να δώσει χάρισμα την ξυλεία για τις καλύβες που χρειαζόνταν τα παιδιά. Και για να το πετύχει ακολούθησε μια μέρα τον πατέρα του στο δάσος, όπου είχε πάει να επιβλέψει την εργασία.

Σε δύο μέρες οι λατόμοι έστησαν οχτώ καλύβες.

Οχτώ γερές και χαριτωμένες καλύβες· ένα χωριουδάκι. Η κατοικία ετοιμάστηκε!

2.3 Αγωνιζόμαστε για την ειρήνη!

Από τους λατόμους έμαθε πάλι ο Αντρέας πως οι Βλάχοι θα πήγαιναν στα Τρίκορφα, καθώς το λένε κείνο το βουνό, για να βοσκήσουν τα κοπάδια τους. Βρέθηκε, λοιπόν, το σπουδαιότερο, η τροφή. Από το κοπάδι θα έχουν το κρέας και τα γαλακτερά.

Παπαντωνίου, Ζ.,
Τα ψηλά βουνά.

9. Βρίσκουμε στο λεξικό τη σημασία της παρακάτω λέξης και διατυπώνουμε έναν δικό μας σύντομο ορισμό.

λατόμος:

10. Απαντάμε στις ερωτήσεις:

1. Υπογραμμίζουμε στο κείμενο φράσεις που δείχνουν την αλληλεγγύη που είχαν τα παιδιά μεταξύ τους.
2. Ο Αντρέας ανέλαβε δράση. Τι έκανε, λοιπόν. Αφηγούμαστε με συντομία.
3. Ένα απόφθεγμα λέει «Μην αφήνεις για αύριο αυτό που μπορείς να κάνεις σήμερα». Γράφουμε την πρόταση του κειμένου που ταιριάζει με το απόφθεγμα: .....
4. Σχολιάζουμε την προσωπικότητα, τον χαρακτήρα και τον ρόλο του Ανδρέα. Πώς κρίνουμε την πράξη του αυτή;
5. Ποια νομίζουμε ότι θα ήταν τα συναισθήματα του Αντρέα μετά από όλα αυτά που κατάφερε; Γράφουμε τρία: ....., ..., ...

11. Γράφουμε σε μία παράγραφο για μία εμπειρία μας μακριά από τους γονείς μας. Πώς αισθανόμαστε; Τι χρήσιμα πράγματα μάθαμε; Γνωρίσαμε καινούριους φίλους;

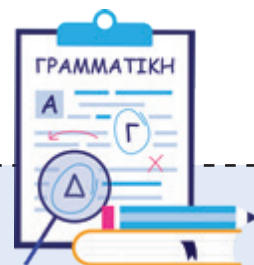

12. Χωριζόμαστε σε ομάδες και συνεχίζουμε την ιστορία του κειμένου 12. Έπειτα, τη δραματοποιούμε στην τάξη.

Η Ενότητα 2 με μια ματιά...

Γραμματική

Σύνταξη

Υποκείμενο	Ρήμα	Συμπλήρωμα (ένα αντικείμενο)	Συμπλήρωμα (δύο αντικείμενα)	Κατηγορούμενο
Το παιδί	κοιμάται			
Το παιδί	τρώει	το πρωινό του.		
Το παιδί	έδωσε	ένα μολύβι (άμεσο συμπλήρωμα/ αντικείμενο)	στον συμμαθητή του / του συμμαθητή του. (έμμεσο συμπλήρωμα/ αντικείμενο)	
Το παιδί	φαίνεται			χαρούμενο.

Το νερό λιγοστεύει αφενός **διότι** η κλιματική κρίση διαταράσσει την ισορροπία στον κύκλο του νερού...

- ✓ Οι αιτιολογικές προτάσεις φανερώνουν την αιτία και εισάγονται με αιτιολογικούς συνδέσμους, π.χ. **γιατί, επειδή, διότι, μια και, αφού, καθώς** κτλ.

Λεξιλόγιο

- ✓ Η λέξη **δυνατότητα** είναι παράγωγη του **δυνατός**, ενώ η λέξη **πολυδύναμος** είναι σύνθετη λέξη, γιατί περιέχει δύο θέματα (**πολύς** και **δύναμη**).
- ✓ Μία λέξη μπορεί να έχει ένα πρόθημα, το θέμα της, το οποίο είναι σταθερό και δεν αλλάζει και ένα επίθημα (παραγωγικό ή κλιτικό). Η ορθογραφία του θέματος και του παραγωγικού επιθήματος είναι σταθερή, ενώ αλλάζει μόνο στο κλιτικό επίθημα.
- ✓ Η λέξη **λειψυδρία** είναι σύνθετη. Το α' συνθετικό ανήκει στην οικογένεια λέξεων του **λείπω** και το β' στην οικογένεια λέξεων του **ύδωρ**. Άλλες λέξεις της οικογένειας από το α' συνθετικό είναι: **λιποθυμώ, εγκαταλείπω, υπόλοιπο** κτλ., ενώ από το β' είναι: **υδάτινος, ύδρευση, άνδρος, αφυδάτωση** κτλ.
- ✓ Τα παραγωγικά επιθήματα **-ικός -ική -ικό, -ιμος -ιμη -ιμο** και **-ινος -ινη -ινο** δημιουργούν επίθετα. Όταν υπάρχει το παραγωγικό επίθημα **-ικός -ική -ικό** δηλώνεται η ιδιότητα, η καταγωγή (π.χ. **σφαιρικός, ελληνικός**)· με το παραγωγικό επίθημα **-ινος -ινη -ινο** δηλώνεται η ύλη, το χαρακτηριστικό (π.χ. **πήλινος, ανθρώπινος**)· με το παραγωγικό επίθημα **-ιμος -ιμη -ιμο** δηλώνεται η δυνατότητα ή η καταλληλότητα (π.χ. **καλλιεργήσιμος, εκπαιδεύσιμος**). Τα παραγωγικά επιθήματα σε **-ιμος, -ικός, -ινος** γράφονται πάντα με **ι**.

Λεξιλόγιο Ενότητας

αναλαμβάνω, δραστηριοποιούμαι, δρω, μοιράζομαι, προσφέρω, αγωνίζομαι

στόχοι, βιωσιμότητα, ανάπτυξη, αλληλεγγύη, ευημερία, δικαιώματα, εθελοντισμός, προσκοπισμός, συνεργασία, ρύπανση

σπατάλη, λειψυδρία, υπερκατανάλωση, προστασία, υπολείμματα, εξοικονόμηση, κατασπατάληση, περισσεύματα

2.32

2.4 Ας συνοψίσουμε!

Ελέγχω τις γνώσεις μου!		 για κάθε σωστή απάντηση
<p>1. Βάζουμε ένα ✓ στις λέξεις που είναι παράγωγες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • θερμότητα -> ..... • άνθρωπος -> ..... • παγκοσμιοποίηση -> ..... • πρόβλεψη -> 		/4
<p>2. Βάζουμε ένα ✓ στις λέξεις που είναι σύνθετες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • δικαιοδοσία -> ..... • βιώσιμος -> ..... • μετατρέπω -> ..... • δραστηριοποιούμαι -> 		/4
<p>3. Εντοπίζουμε το ρήμα, το υποκείμενο και τα συμπληρώματα του ρήματος: Σήμερα, ο δάσκαλος μοίρασε στα παιδιά φυλλάδια για τον εθελοντισμό.</p>		/3
<p>4. Υπογραμμίζουμε τις εξαρτημένες/δευτερεύουσες προτάσεις:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δεν πρέπει να σπαταλάμε το νερό, γιατί τα αποθέματά του εξαντλούνται. • Επειδή η σπατάλη τροφίμων είναι γεγονός στην εποχή μας, είναι ανάγκη να αναλάβουμε δράση για να τη σταματήσουμε. • Ένας εθελοντής προσφέρει, διότι ενδιαφέρεται για τους γύρω του. 		/3
<p>5. Η αύξηση των ρημάτων στα νέα ελληνικά εξυπηρετεί μόνο τον τ....., όταν μία λέξη έχει λιγότερες από τρεις συλλαβές.</p>		/1
<p>6. Απαντάμε με Σ για το σωστό και Λ για το λάθος:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Το παραγωγικό επίθημα της λέξης μαρμάρινος είναι το -ινος. .... • Το παραγωγικό επίθημα της λέξης φωτεινός είναι το -εινός. 		/2
<p>7. Δύο φωνήεντα που προφέρονται μαζί σε μία συλλαβή ονομάζονται .....</p>		/1
<p>8. Η δομή ενός επιχειρηματολογικού κειμένου είναι η εξής: • Γράφουμε την άποψή μας, • παραθέτουμε τα ..... και στο τέλος γράφουμε • τα ..... μας.</p>		/2

Κυκλώνω την τελική βαθμολογία μου:

Χρειάζεται να ξαναδιαβάσω (έως 7) 	Τα πήγα μέτρια (8-12) 	Τα πήγα πολύ καλά (13-16) 	Τα πήγα εξαιρετικά (17-20)
---	---	--	--

Κείμενο 1

28η Οκτωβρίου

Ο τορπιλισμός της Έλλης που σηματοδότησε την έναρξη του πολέμου

Το κείμενο που ακολουθεί είναι ένα απομαγνητοφωνημένο απόσπασμα από τη συνέντευξη του Γεράσιμου Γιαννάκη που βρισκόταν στο καταδρομικό «Έλλη», το οποίο τορπιλίστηκε από τους Ιταλούς στις 15/08/1940 στο νησί της Τήνου.

- Πώς ήταν η τελετή απονομής των μεταλλίων στους επιζώντες της ανατίναξης του Εύδρομου «Έλλη» τον Δεκαπενταύγουστο του 1940 που πραγματοποιήθηκε στην Τήνο πριν από λίγες μέρες;
- Είχα την τύχη να πάω στην τελετή αυτή προσκαλούμενος από τον Δήμο της Τήνου καθώς και από το Υπουργείο Ναυτιλίας και από το Ελληνικό Ίδρυμα Ευαγγελιστρίας. Ήταν εγκάρδια η υποδοχή! Μας θυμήθηκαν μετά από 50 χρόνια, αφού ο χρόνος δεν στάθηκε ικανός για να μας ξεχάσουν, κι αυτό ήταν μια μεγάλη πληρωμή και ανταμοιβή.
- Αφηγηθείτε μας με λίγα λόγια πώς ξεκίνησε η ιστορία με το καταδρομικό «Έλλη».
- Μπήκα στο ναυτικό το 1940 και στο πλοίο «Έλλη» κάθισα μόλις 15 ημέρες πριν τον τορπιλισμό της. Φτάσαμε την ημέρα της Μεγαλόχαρης στις 6:30 το πρωί. Στις 8 η ώρα, ως συνήθως, γίνεται η έπαρση της σημαίας και ο σημαιοστολισμός και επειδή ήμουν στον κλάδο του σηματορπού, ήμουν υπεύθυνος για τον σημαιοστολισμό και την έπαρση της σημαίας. Ακριβώς στις 8 η ώρα έβγαине (η σημαία) και μετά έπρεπε να καθαρίσουμε το καράβι για να δεχτούμε τους πολίτες.
- Ακριβώς στις 8 και μισή, ακούμε έναν κρότο χωρίς να ξέρουμε από πού προέρχεται ο κρότος αυτός, το πλοίο μας σηκώθηκε σαν να έβγαине από τα νερά, έγειρε λίγο και κατόπιν πήγε στη θέση του. Εγώ χτυπήθηκα στα πλευρά, στο κεφάλι και στο χέρι και έπεσα κάτω.
- Μετά από 5 λεπτά, κατέβηκα τις σκάλες και στο κατάστρωμα υπήρχε μια μεγάλη αναταραχή, τα πετρέλαια είχαν χυθεί και δεν υπήρχε καμία διαταγή για το τι θα έπρεπε να κάνουμε. Κατέβηκα τις σκάλες, έβγαλα τα παπούτσια μου –ήμουν βέβαια τραυματισμένος– και μπήκα σε μια βενζινάκατο η οποία κατευθύνθηκε προς την ξηρά. Όταν ήμουν στη βενζινάκατο λίγο πριν φτάσουμε στην προβλή-

τα, μία τορπίλη ανατίναξε την προβλήτα και πετάχτηκαν οι πέτρες στον αέρα. Βγαίνοντας έξω στην προβλήτα μας παρέλαβαν, μας πήγανε σε ένα νοσοκομείο και εκεί μας περιποιήθηκαν με ό,τι μέσα είχανε. Μετά, νοσηλεύτηκα στο νοσοκομείο του ναυστάθμου για 20 ημέρες.

Αφού τελείωσα από εκεί, με απέσπασαν στο θωρηκτό Αβέρωφ. Εκεί έμεινα από τότε που ξεκίνησε ο πόλεμος μέχρι 3 μέρες πριν μπουν οι Γερμανοί στην Αθήνα. Μας χτυπούσαν οι Γερμανοί με τα αεροπλάνα τους όλη τη νύχτα και δεν ξέραμε τι να κάνουμε. Στο πλήρωμα υπήρχε μεγάλη αναταραχή. Οι μισοί θέλανε να φύγουνε και οι άλλοι μισοί θέλανε να εγκαταλείψουν το πλοίο, να πάνε με τις οικογένειες τους. Πράγματι έγινε η ερώτηση, αλλά εγώ έλαβα την απόφαση ότι δεν υπήρχε θέση στην οικογένειά μου, αφού ο κατακτητής βρισκόταν στο σπίτι μου!

– Την ώρα που βυθίστηκε το «Έλλη» πόσοι σκοτώθηκαν αμέσως;

– Σκοτώθηκαν αμέσως εννέα, ένας σκοτώθηκε επάνω στο κατάστρωμα, ο Κατσαίτης, που ήταν πυράρχης. Οι άλλοι οχτώ που σκοτώθηκαν ακριβώς εκεί που χτύπησε η τορπίλη ήταν μηχανικοί και είχαν βάρδια και δεν πρόφτασαν να ανεβούν επάνω, διότι πνίγηκαν από τα νερά που μπήκαν στο καράβι εξαιτίας του μεγάλου ρήγματος που προκάλεσε η τορπίλη.

– Πότε βυθίστηκε το καράβι;

– Μετά από 1 ώρα και ένα τέταρτο. Βέβαια, δεν θα βυθιζόταν το καράβι, γιατί τα πολεμικά έχουν στεγανά και κλείνοντάς τα δεν βουλιάζει. Αλλά εμείς είχαμε κουζίνα με κάρβουνο και το πετρέλαιο που χύθηκε πήγε στην κουζίνα και έπιασε πυρκαγιά. Στο πλοίο είχαμε 2 πυριταποθήκες, μία στην πλώρη και μία στην πρύμνη, οπότε αυτό ήταν σαν 100 νάρκες! Επειδή κινδύνευε να πιάσει πυρκαγιά ολόκληρη η Τήνος και να τιναχτεί στον αέρα, ο κυβερνήτης διέταξε το άνοιγμα του στεγανού για να συντομεύσει τη βύθιση του πλοίου.

1. Συζητάμε στην τάξη:

- Τι είναι το κείμενο που διαβάσαμε; Πώς το καταλάβαμε;
- Ποιες άλλες πληροφορίες έχουμε ή μπορούμε να συγκεντρώσουμε για αυτό το ιστορικό γεγονός;

2. Συζητάμε στην ομάδα και ανακοινώνουμε στην τάξη:

- Πώς συνδέεται ο τορπιλισμός της «Έλλης» με την έναρξη του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου;
- Ποια χαρακτηριστικά προσωπικότητας πιστεύουμε ότι θα είχε ο συγκεκριμένος αφηγητής;
- Σχολιάζουμε τη φράση: *δεν υπήρχε θέση στην οικογένειά μου, αφού ο κατακτητής βρισκόταν στο σπίτι μου*. Ποια συναισθήματα κυριαρχούν στον αφηγητή; Πιστεύουμε ότι θα αντιμετώπιζε κάποιο δίλημμα;

Λέλα Καραγιάννη - Αγωνίστρια της εθνικής αντίστασης (1898 - 1944)

Επτά παιδιά είχε να μεγαλώσει η κυρία Λέλα. Επτά παιδιά, που τα υπεραγαπούσε. Όμως η αγάπη της για την πατρίδα ήταν εξίσου μεγάλη. Με το που μπήκαν οι Γερμανοί στην Αθήνα, τον Απρίλιο του 1941, ένωσε χρέος της να αντισταθεί. Έστησε μόνη της μια οργάνωση, την ονόμασε «Μπουμπουλίνα» και άρχισε σαμποτάζ σε βάρος των κατακτητών. «Στην αρχή δεν ήξερε τι να κάνει, ούτε είχε συγκεκριμένα σχέδια» αφηγείται ο γιος της Βύρων Καραγιάννης. «Πήγαινε ψαχουλεύτά, την καθοδηγούσε η καρδιά της, που ήταν γεμάτη Ελλάδα. Γρήγορα βρήκε τον δρόμο της. Στην αρχή ασχολήθηκε με την περίθαλψη και τη φυγάδευση στη Μέση Ανατολή των συμμάχων μας που είχαν εγκλωβιστεί στην Ελλάδα. Συμμετείχαμε όλοι μας, η οικογένεια και οι φίλοι μας. Η οργάνωση ήταν ένας μικρός στρατός που ενεργούσε αθόρυβα, μέσα στο σκοτάδι, με σκοπό να προκαλέσει όσο μεγαλύτερο κακό μπορούσε στον εχθρό».

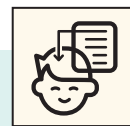
Τα παιδιά βοηθούσαν. Μετέφεραν μηνύμα-

τα, ακόμα σακίδια με πυρομαχικά και οπλισμό, φάρμακα από το κατάστημα του πατέρα τους. Η κυρία Λέλα είχε δημιουργήσει και δίκτυο κατασκοπείας. Συγκέντρωνε πληροφορίες για την κίνηση των γερμανικών πλοίων, υπέκλεπτε σχεδιαγράμματα αεροδρομίων, διοχέτευε πληροφορίες για Έλληνες συνεργάτες των αρχών κατοχής. Όμως κάποιος την πρόδωσε.

Το καλοκαίρι του 1944 οι Γερμανοί τη συνέλαβαν μαζί με πέντε από τα παιδιά της. Τους μετέφεραν στα κρατητήρια της οδού Μέρλιν και τους βασάνισαν φρικτά. Η κυρία Λέλα κράτησε το στόμα της κλειστό, ακόμη κι όταν απειλήσαν ότι θα σκοτώσουν μπροστά στα μάτια της τους δυο γιους της. Μετά από λίγες μέρες την εκτέλεσαν στο Χαϊδάρι μαζί με άλλους 59 αγωνιστές της Αντίστασης. Το όνομά της πέρασε για πάντα στην Ιστορία.

Σχινά, Κ., 40 μοναδικές Ελληνίδες.
Ιστορίες για ατρόμητα κορίτσια.

3. Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ); Βάζουμε ✓

	Σ	Λ
1. Η Λέλα Καραγιάννη αγαπούσε την πατρίδα περισσότερο από τα παιδιά της.		
2. Η Μπουμπουλίνα ήταν μία από τους ανθρώπους που τη βοήθησαν.		
3. Στην οργάνωση συμμετείχε και ο Βύρων Καραγιάννης.		
4. Ο σύζυγος της Λέλας Καραγιάννη ήταν φαρμακοποιός.		
5. Η κυρία Λέλα δεν ήταν καλά οργανωμένη και έτσι την ανακάλυψαν οι Γερμανοί.		
6. Οι Γερμανοί συνέλαβαν όλη την οικογένεια της Λέλας.		
7. Ό,τι και αν έκαναν οι Γερμανοί δεν μπόρεσαν ποτέ να λυγίσουν την ηρωίδα Λέλα Καραγιάννη.		

4. Συζητάμε στην τάξη για τη συμβολή των γυναικών στον πόλεμο του 1940. Πιστεύουμε ότι η βοήθειά τους ήταν ουσιαστική, όπως των ανδρών;

5. Σε ζευγάρια αναζητούμε πληροφορίες και για άλλες ηρωίδες γυναίκες που βοήθησαν στην ελευθερία της χώρας μας κατά το Έπος του 1940. Ετοιμάζουμε μια παρουσίαση για τη γιορτή της επετείου στην τάξη μας.

Κείμενο 1

17^η Νοεμβρίου

Η Δημοκρατία επιστρέφει σπίτι της

Η σημερινή μέρα ξημέρωσε γαλάζια. Καλά λέει ο πατέρας πως το γαλάζιο είναι το χρώμα της αισιοδοξίας. Γαλάζιος ο ουρανός, γαλάζια τα παντζούρια του σπιτιού μας, γαλάζιες και οι σημαίες που κυματίζουν στα μπαλκόνια. Έτσι που τις κουνά το αεράκι πέρα δώθε, μοιάζουν σαν γαλάζια πουλιά που φτερουγίζουν έτοιμα να πετάξουν για να διαλαλήσουν το χαρμόσυνο μήνυμα:

Η Δημοκρατία ξαναγύρισε στην Ελλάδα.

Δεν ξέρω από πού ν' αρχίσω. Τι να πρωτοπώ. Εδώ που τα λέμε, τα 'χω λίγο χαμένα. Όλοι τα 'χουμε λίγο χαμένα.

– Τσίμπησέ μου το χέρι, για να πιστέψω πως δεν ονειρεύομαι, είπε η μαμά χθες το βράδυ, όταν ο Κωστής ήρθε και μας είπε πρώτος τα νέα.

– Έξω διαδίδεται πως όπου να 'ναι τα πράγματα θ' αλλάξουν. Κανείς δεν ξέρει ακόμα τίποτα. Μα κάτι σοβαρό γίνεται.

Η μαμά έτρεξε ν' ανοίξει την τηλεόραση. Μα ο Κωστής είπε πως ό,τι είναι να μάθουμε θα το μάθουμε από τους ξένους σταθμούς, γιατί η τηλεόραση και το ραδιόφωνο μας κοπανάνε του κόσμου τις ψευτιές. Τρεις μέρες τώρα ακούμε συνέχεια από το πρωί ίσαμε το βράδυ εμβατήρια και διαβεβαιώσεις πως όλα πάνε καλά.

Εκεί που κουβεντιάσαμε και κάναμε του κόσμου τις υποθέσεις, ξαφνικά ακούμε ν' ανοίγει με θόρυβο η πόρτα του σαλονιού και να πετάγεται έξω ένας μπαμπάς αγνώριστος. Είχε κλειστεί από νωρίς στο σαλόνι και σκυμμένος πάνω από το ραδιόφωνο άκουγε ειδήσεις από το Λονδίνο.

– Πάμε για πολιτικοποίηση... Πάμε για πολιτικοποίηση..., άρχισε να φωνάζει ο μπαμπάς και να φέρνει γύρω γύρω, τρελός από χαρά.

Μας άρπαζε όλους, έναν έναν με τη σειρά, και μας στριφογύριζε χορεύοντας βαλς.

Η γιαγιά τότε θύμωσε κι είπε πως καλά θα κάνει να την αφήσει ήσυχη, γιατί δεν είχε κέφια για χορό και τραγούδια.

– Άμα θα μάθεις τα νέα, θα σου έρθουν τα κέφια, τραγουδούσε ο μπαμπάς λες και ήταν πρωταγωνιστής στην όπερα.

Όμως η γιαγιά δεν είχε όρεξη γι' αστεία κι είπε πως όλα αυτά είναι παιδιάστικα καμώματα...

Μα πού να το βάλει κάτω ο μπαμπάς.

Όμως πάνε πια τα ψέματα. Σήμερα ξημέρωσε μια καινούρια μέρα.

Ένα πλήθος κόσμου ξεχύθηκε από το πρωί στους δρόμους. Πού βρέθηκαν τόσοι άνθρωποι, τόσες φωνές; Τόση χαρά πού ήταν κρυμμένη; Κανείς δεν έχει τον νου του να δουλέψει σήμερα. Οι καρέκλες στα γραφεία έμειναν αδειανές κι οι κατσαρόλες δεν μπήκαν στη φωτιά. Η μεγάλη χαρά κόβει την όρεξη. Ποιος έχει το μυαλό του στο φαΐ σήμερα; Η μαμά τιτιβίζει σαν σπουργίτι. Κι η γιαγιά φόρεσε την κυριακάτικη μαντίλα της και καρφίτσωσε ένα χτενάκι στα άσπρα της μαλλιά, όπως κάνει στις μεγάλες γιορτές.

Γέμισε η αυλή μας από Δημοκρατία, γέμισαν οι δρόμοι της γειτονιά, γέμισε όλη η πόλη.

«ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ... ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ...», φωνάζουν τα παιδιά και κουνάνε γαλάζιες σημαιοούλες.

Μαζί τους φωνάζω κι εγώ. Είμαστε πια ελεύθεροι. Ελεύθεροι!

Κλιάφα, Μ., Οι πελαργοί θα ξανάρθουν.

6. Στο κείμενο περιέχονται διάφορες σκηνές, όπως στο σπίτι, στους δρόμους κτλ. Εντοπίζουμε τις σκηνές αυτές.

Χωριζόμαστε σε ομάδες όσες και οι σκηνές και καταγράφουμε τον χώρο, τα πρόσωπα, τι λένε και τι κάνουν, τα συναισθήματά τους. Ετοιμάζουμε τους διαλόγους ώστε να δραματοποιήσουμε την αφήγηση ενόψει της γιορτής της επετείου στην τάξη μας.

7. Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη. Κάθε ομάδα επιλέγει 1 θέμα.

- Διαβάζοντας το προηγούμενο απόσπασμα δημιουργούνται στο μυαλό του αναγνώστη πολλές εικόνες. Τις εντοπίζουμε και έπειτα συζητάμε για αυτές και παράλληλα αποτυπώνουμε την αγαπημένη μας εικόνα σε ένα χαρτί.
- Γιατί οι πολίτες εκείνη την εποχή επέλεξαν ξένους σταθμούς για την ενημέρωσή τους; Τι διαφορετικό θα είχαν από τους ελληνικούς; Σκεφτόμαστε αν συμβαίνει κάτι παρόμοιο και σήμερα.
- Τι εννοεί η συγγραφέας του κειμένου με την πρόταση «*Η Δημοκρατία ξαναγύρισε στην Ελλάδα*»; Τεκμηριώνουμε την απάντησή μας αξιοποιώντας τις γνώσεις μας από την αρχαία ιστορία ή από αναζήτηση πληροφοριών.

8. Δύο σημαντικές λέξεις της αφήγησης αυτής είναι «Δημοκρατία» και «Ελευθερία».

Σκεφτόμαστε εάν αυτές οι έννοιες συνδέονται και με ποιον τρόπο. Γράφουμε σε μία παράγραφο τις σκέψεις μας. Στη συνέχεια επιλέγουμε έναν τρόπο για να απεικονίσουμε με τη φαντασία μας τις δύο σπουδαίες αξίες. Μπορούμε να κατασκευάσουμε ένα ψηφιακό άλμπουμ με τις δημιουργίες μας.

Κείμενο 1

Χριστούγεννα

Η καμπάνα της Χριστουγεννιάτικης νύχτας

Η πιο γλυκιά καμπάνα της χρονιάς είναι η καμπάνα της χριστουγεννιάτικης νύχτας. Έρχεται από την καρδιά του χειμώνα, από τα άστρα, που φωτίζουν γλυκά τον ασυννέφιαστο ουρανό. Έρχεται από τη φάτνη, από τη σύναξη των αγγέλων, των μάγων και των ποιμένων. Έρχεται, τέλος, από το πατρογονικό σπίτι, από το τζάκι, όπου νυστάζει η φωτιά με τα παραμύθια.

Η κυρούλα ακόμα που τα χρόνια της έχουν γίνει τόσα πολλά, σαν μια στοιβα ξερά κλαδιά, ανασηκώνεται στο γιατάκι της, ακουρμαίνεται τον αντίλαλο της καμπάνας και πηγαίνει στο τζάκι, να ρίξει κι άλλα κλαδιά, να θρέψει τις φλόγες ύστερα, ν' ανάψει το λυχνάρι και να πάει να

ξυπνήσει τους μεγάλους και τα παιδιά. Το σπίτι κρυνεί μέσα στη χειμωνιάτικη νύχτα. Μα, καθώς η φωτιά δυναμώνει, τα πάντα ημερεύουν, γίνονται πρόσχαρα και φιλικά. Η μικρή κόρη, με τα σγουρά μαλλιά, με το γλυκό προσωπάκι το μελαχρινό, έχει ξυπνήσει κι εκείνη. Ακόμη δεν έχει κλείσει τα έξι κι ωστόσο θέλει να πάει στην εκκλησιά. Γυροφέρνει μέσα στις κάμαρες και ξεφωνίζει, καθώς το πουλί της αυγής.

– Εμείς θα καθίσουμε σιμά στο τζάκι, καρδιά μου, λέει η πολυκαιρινή κυρούλα. Θα ιδούμε τη φλόγα να μεγαλώνει και θα πούμε για τον μικρό Χριστό, που γεννιέται απόψε στις καρδιές των ανθρώπων.

Κι η κόρη, που δεν έχει κλείσει ακόμη τα έξι, με τον ύπνο στα μάτια συμμαζώνεται στο παραγώνι, σιμά στην κυρούλα. Οι άλλοι ετοιμάζονται, φεύγουν. Ακούγονται στο λιθόστρωτο τα βήματά τους, έπειτα σμίγουν στον μεγάλο δρόμο με τα άλλα βήματα, τα πολλά, τέλος χάνονται στο μάκρος, μέσα στη νύχτα. Η κυρούλα συδουαλίζει τους χοντρούς κορμούς της φτελιάς και της αριάς κι η φλόγα υψώνεται λαμπρή, καθώς ο ψαλμός των αγγέλων. Η καμπάνα σημαίνει και πάλι. Είναι η καμπάνα της ευδοκίας, ο χαιρετισμός της ειρήνης, γεμάτος στοργή και καλοσύνη.

– Λοιπόν, λέει η κυρούλα, μια τέτοια νύχτα, εδώ και χρόνια πολλά, γεννήθηκε ο Χριστός στη Βηθλεέμ της Ιουδαίας. Και μόλις γεννήθηκε, η μανούλα του τον έβαλε σ' ένα παχνί και εκεί τον φάσκισε. Και την ίδια στιγμή άνοιξαν οι ουρανοί και χύθηκαν ποταμοί ανάμεσά τους οι άγγελοι με τ' άσπρα φτερά, να τραγουδήσουν το θείο παιδί και να φέρουν το μήνυμα της ειρήνης στις καρδιές των ανθρώπων. Κι οι βοσκοί, που ξενυχτούσαν εκεί σιμά, άφησαν τα κοπάδια τους, σαν είδαν το φως που χυνόταν από τους ουραμούς και τα πλήθη των αγγέλων και πήγαν να προσκυ-

νήσουν. Και κάποιοι βασιλιάδες, οι μάγοι, που είχαν ξεκινήσει από πολύ μακριά κι ακολουθούσαν, ανάμεσα στις πικρές ερημιές και σε δυσκολοπέραστα στα φαράγγια και σε σκληρά βουνά, το μεγάλο αστέρι που οδοιπορούσε εκείνη τη νύχτα μαζί τους, σίμωσαν στο παχνί κι απίθωσαν χάμου τα δώρα τα πολύτιμα που έφερναν στο παιδί: το χρυσάφι, τη σμύρνα και το λιβάνι. Κι η πλάση αναγάλλιασε και ένιωσε βαθύ χτυποκάρδι. Κι ήταν τα πάντα λαμπρά και ευτυχισμένα, καθώς όταν πέφτει απάνω στο πρόσωπο της παγωνιάς το φως του ανοιξιάτικου ήλιου. Ανοιξιασε ο χειμώνας, έσκασαν οι σπόροι στα σπλάχνα της γης κι άνθισαν στα λιβάδια, πριν έρθει η ώρα τους, τ' απριλιάτικα λουλούδια και οι θάλασσες γέμισαν απανεμιά. Κι οι στρατολάτες σταμάτησαν το κοπιαστικό τους περπάτημα και κοίταξαν τον κατάψηλο ουρανό και ερωτήθηκαν:

«Τι είναι άραγε τούτο το θαύμα»; Και μια φωνή τους αποκρίθηκε: «Απόψε γεννήθηκε το θείο παιδί στη Βηθλεέμ της Ιουδαίας». Κι οι λαμνοκόποι έπαψαν να λάμνουν για μια στιγμή, καταμεσίς του πελάγου κι είπαν: «Αλλόκοτη είναι

τούτη η απανεμιά μες στην καρδιά του χειμώνα». Και μια φωνή τους αποκρίθηκε: «Απόψε γεννήθηκε το θείο παιδί στη Βηθλεέμ της Ιουδαίας». Κι ένα σπουρχίτι, που είχε σταθεί απελπισμένο σε γυμνό κλαδί και είχε βάλει το κεφαλάκι του ανάμεσα στις μικρές του φτερούγες να κοιμηθεί, ξύπνησε μέσα στο μεγάλο φως και δεν ήξερε τι να υποθέσει και τι να πει. Και άκουσε τα τραγούδια των αγγέλων και τ' αλυχήματα των

τσοπανόσκυλων και τα εγκώμια των βασιλιάδων, των μάγων και συλλογίστηκε, πως το παιδί, που γεννήθηκε εκείνη τη νύχτα στη Βηθλεέμ της Ιουδαίας, ήταν το προορισμένο παιδί που θα έφερνε την ειρήνη και τη χαρά στις καρδιές των ανθρώπων.

*Παναγιωτόπουλου, Ι. Μ..
Η καμπάνα της Χριστουγεννιάτικης νύχτας.*

9. Μαθαίνουμε τις λέξεις:

στρατολάτης: οδοιπόρος	παχνί: κατασκευή σε στάβλο, στην οποία τοποθετείται η τροφή των ζώων
λαμνοκόπος: κωπηλάτης	φασκιώνω: τυλίγω ένα βρέφος με πλατιές λωρίδες υφάσματος
λάμνω: κωπηλατώ	απιθώνω: τοποθετώ, ακουμπώ κάτω

10. Αφού διαβάσαμε το κείμενο για το βράδυ των Χριστουγέννων, συζητάμε για τον τόπο και την εποχή όπου αναφέρεται, καθώς και για τις συνήθειες των ανθρώπων στη μεγάλη αυτή γιορτή.

11. Πώς περιγράφεται η συμμετοχή της φύσης στη γέννηση του Χριστού;

12. Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη:

- Ποιο είναι το αληθινό μήνυμα των Χριστουγέννων;
- Αναδεικνύεται το πραγματικό μήνυμα μέσα από το κείμενο; Σε ποια σημεία το εντοπίζουμε;
- Η αφήγηση της γαζιάς στην εχγνή της ποια συναισθήματα μπορεί να προκαλεί στο κοριτσάκι;

13. Ξαναδιαβάζουμε σιωπηλά το κείμενο και βάζουμε ✓ στη σωστή στήλη.

	Σ	Λ
1. Η πιο γλυκιά καμπάνα ακούγεται στην καρδιά του χειμώνα.		
2. Η κυρούλα μόλις ακούει την καμπάνα ετοιμάζεται για την εκκλησία.		
3. Η εξάχρονη κόρη ακολούθησε τους γονείς της στην εκκλησία.		
4. Η γριά κυρούλα, πριν ξεκινήσει την ιστορία της, για να ανάψει τη φωτιά ρίχνει περισσότερα ξύλα.		
5. Τη νύχτα που γεννήθηκε ο Χριστός οι βοσκοί ξαγρύπνησαν για να φροντίσουν τα κοπάδια τους.		
6. Η μικρή κόρη σκεφτόταν ότι αυτό το παιδί ήταν που θα έφερνε την ειρήνη και τη χαρά στους ανθρώπους.		

14. Βρίσκουμε λόγια του Χριστού με διαχρονική και παγκόσμια αξία (π.χ. *Αγαπάτε αλλήλους, Ειρήνη υμίν* κτλ.). Φτιάχνουμε μόνοι μας κάρτες, γράφουμε τα μηνύματα και δίνουμε τις ευχές μας.

15. Ανά ομάδες αναζητούμε πληροφορίες για τους τρεις μάγους.

Συγκεκριμένα, βρίσκουμε από πού ξεκίνησαν το ταξίδι τους, πόσα χρόνια έκαναν να φτάσουν στη Βηθλεέμ, τι είδους δώρα πρόσφεραν στον Χριστό και τον συμβολισμό αυτών των δώρων.

16. Σε ομάδες αναζητούμε τραγούδια και ύμνους για τη γιορτή των Χριστουγέννων και μαθαίνουμε κάποια από αυτά για τη γιορτή στην τάξη μας.

Πηγές εικόνων και κειμένων

Τα κείμενα στα οποία δεν υπάρχει συγγραφέας έχουν συνταχθεί από τη συγγραφική ομάδα του διδακτικού βιβλίου.

Ενότητα 1

Σελίδα 11

esos.gr, Επιστολή Καθηγητών Ελληνικού Σχολείου Βρυξελλών, 3/6/2020

facebook.gr, Ελληνικό Σχολείο Χέρτεν & Περιχώρων Μαθητομανία, Οι μαθητές μας, 25/5/2025

unicef.org/greece, 20/05/2025

Σελίδα 13

epirusgate.gr, Μαθητές Λυκείου δημιούργησαν συσκευή για τους τυφλούς μαθητές, 15/08/2022

6 Νηπιαγωγείο Αθήνας, Επίσκεψη των Σκύλων Οδηγών Ελλάδος στο σχολείο μας, 29/05/2023

Σελίδα 14

esos.gr, Αναστολή λειτουργίας Δημοτικού Σχολείου στην Κρήτη, 16/12/2022

Σελίδα 17

Πρεσβεία της Ιαπωνίας στην Ελλάδα (διασκευή)

Σελίδα 18

Φωτογραφία: Camp Hill, δημοτικό σχολείο στο Μπέντινγκ της Αυστραλίας.

Σελίδα 19

romfea.gr, Πότε και γιατί καθιερώθηκε ο αγιασμός στην έναρξη της σχολικής χρονιάς, 9/2019

Σελίδα 25

blogs.sch.gr, Παγκόσμια ημέρα ατόμων με αναπηρία, 01/12/2019

Κείμενο 5: unicef.org/greece, Εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς. Δικαίωμα στην ποιοτική εκπαίδευση και την μάθηση για όλα τα παιδιά.

Σελίδα 26

Δημοτικό Σχολείο Φιλωτίου, 3η Δεκεμβρίου Παγκόσμια Ημέρα Ατόμων με Αναπηρία, 7/12/2023

Σελίδα 27

www.alexandria-gidas.gr, «Ακούω τα συναισθήματά μου, μπαίνω στη θέση του άλλου» στο Δημοτικό Σχολείο Πιλάτνου, 2/3/2023

Κείμενο 6: Χάρης Αποστολόπουλος, Σκύλοι-οδηγοί: Οι «τετράποδοι άγγελοι» που καθοδηγούν τους τυφλούς. ET Magazine του EleftherosTypos.gr

Σελίδα 32

www.arcadiaportal.gr, Το Δημοτικό Σχολείο Λεωνιδίου στέλνει το δικό του μήνυμα ένα μήνυμα ζωής στην ελληνική νοηματική γλώσσα, 28/06/2021

Κείμενο 7: Εφημερίδα των Συντακτών, Μαθητές μαθαίνουν νοηματική για να επικοινωνούν με συμμαθητριά τους, 9/12/2019

Σελίδα 35

Κείμενο 8: ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΔΟΜΗ ΕΣΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ, Ένταξη Προσφυγοπαίδων, ηλικίας έως 15 ετών, στο Εκπαιδευτικό Σύστημα (Σχολικά έτη: 2017-2018 έως 2021-2022)

Σελίδα 37

Κείμενο 9: Σταματοπούλου, Ι. (2005). *Μόζα η γάτα*. Αθήνα: Κέδρος.

Σελίδα 38

Κείμενο 10: Σαρή Ζ. (2012). *Ο κύριός μου*. Αθήνα: Πατάκης.

Σελίδα 41

Κείμενο 11: Παλαμάς, Κ. *Τα σκολεία χτίστε*. Ανεμόσκαλα Συμφραστικοί Πίνακες Λέξεων για Μειζονες Νεοέλληνες Ποητές.

Ενότητα 2

Σελίδα 47

1ο Γυμνάσιο Ρεθύμνου, Η Χάρτα των δικαιωμάτων του παιδιού, 28/03/2015

Κείμενο 1: Ηνωμένα Έθνη, Αντόνιο Γκουτέρες, *Στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης*.

Σελίδα 50

Κείμενο 2: Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Σελίδα 58

Κείμενο 3: ΕΦΕΤ, *12 συμβουλές για τη σπατάλη τροφίμων*

Σελίδα 60

Κείμενο 4: euronews, Λειψυδρία: *Τα ελληνικά νησιά διμούν και αναζητούν λύσεις*, 7/10/2024, Δούλγκερη, Φ.

Σελίδα 61

Κείμενο 5: euronews, *Παγκόσμια Ημέρα Νερού: 2,2 δις άνθρωποι χωρίς πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό*.

Σελίδα 62

Κείμενο 6: ΕΥΔΑΠ, *Παγκόσμια Ημέρα Νερού 2024*

Σελίδα 70

Κείμενο 7: Χανιώτικα νέα, *Προς εθελοντές επιστολή*, 5/12/2017

Σελίδα 72

Κείμενο 8: Κολλέγιο Αθηνών, *Γκάνα 2024: Ας χτίσουμε ένα σχολείο!*

Σελίδα 74

Κείμενο 9: maroussi-news, Συνέντευξη: Ο Αλέξανδρος Κωνσταντουράκης μας μιλάει για την αξία του Προσκοπισμού στο Μαρούσι, 25/02/2019.

Σελίδα 78

Κείμενο 10: Ρίτσος, Γ. (1961). *Ποιήματα 1930-1960*, Β' τόμος. Αθήνα: Κέδρος.

Σελίδα 79

Κείμενο 11: Τζάνετ, Γ. (2008). *Η βιβλιοθηκάριος της Βασόρας: Μια αληθινή ιστορία από το Ιράκ*. Αθήνα: Παπαδόπουλος.

Σελίδα 81

Κείμενο 12: Παπαντωνίου, Ζ. (2011). *Τα ψηλά βουνά*. Αθήνα: Εστία

Επετειακά

Σελίδα 85

Το Ελληνικό τορπιλικό «Έλλη». *ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ*.

Σελίδα 87

Φωτογραφία της Λέλας Καραγιάννη, αγωνίστριας της εθνικής αντίστασης. *Greek America Foundation*.

Σελίδα 88

Πηγή ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ. Από StrangeTraveler - Έργο αυτού που το ανεβάζει, CC BY-SA 4.0. Η κατεστραμμένη πύλη του ιδρύματος, την οποία κατέρριψε το άρμα μάχης στις 17 Νοεμβρίου του 1973, και το γλυπτό «Προς τιμήν των θυμάτων» του Μέμου Μακρή.

Κείμενο 1: Κλιάφα, Μ. (1976). *Οι πελαργοί θα ξανάρθουν*. Αθήνα: Κέδρος.

Σελίδα 87

Κείμενο 2: Σχινά, Κ. (2017). *40 μοναδικές Ελληνίδες. Ιστορίες για ατρόμητα κορίτσια*. Αθήνα: Παπαδόπουλος.

Σελίδα 89

Πηγή ΕΡΤ. Αποκατάσταση της Δημοκρατίας - 24 Ιουλίου 1974

Σελίδα 90

Κείμενο 1: Παναγιωτόπουλου, Ι. Μ. (2006). Η καμπάνα της Χριστουγεννιάτικης νύχτας. Στο Β. Δαρδανός, *Χριστουγεννιάτικα & πρωτοχρονιάτικα διηγήματα* (σσ. 145 -146). Αθήνα: Gutenberg.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Ευθυμίου, Α. (2013). *Η διδασκαλία του λεξιλογίου στο δημοτικό σχολείο. Θεωρία και εφαρμογές*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Holton, D., Mackridge, P., & Φιλιππάκη-Warburton, E. (1999). *Γραμματική της ελληνικής γλώσσας* (Β. Σπυρόπουλος, μετάφρ.). Αθήνα: Πατάκης.

Θώμου, Π. (2023). *Λεξιλογικά ζητήματα της νέας ελληνικής γλώσσας: Θεωρία και εφαρμογές*. Αθήνα: Πεδίο.

Κατσούδα, Γ. (2008). *Σύγχρονο πρακτικό συντακτικό τσέπης*. Αθήνα: Άγκυρα.

Κατσούδα, Γ. (2009). *Σύγχρονη πρακτική γραμματική τσέπης*. Αθήνα: Άγκυρα.

Κατσούδα, Γ. & Μαγουλά, Ε. (2024). *Γνωρίζοντας της νεοελληνικές διαλέκτους. Ένα εκπαιδευτικό ταξίδι στη γεωγραφική ποικιλία με φύλλα εργασίας*. Αθήνα: Gutenberg.

Κλαίρης, Χ. & Μπαμπινιώτης, Γ. (2011). *Γραμματική της νέας ελληνικής: Δομολειτουργική – επικοινωνιακή* (σε συνεργασία με τους: Μόζερ, Α., Μπακάκου-Ορφανού, Α. & Σκοπετέα, Σ.). Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής (1998). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη].

https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexical/triantafyllides/

Μαγουλάς, Γ. & Μαγουλά, Ε. (2019). *Γλωσσολογία και ελληνική γλώσσα*. Αθήνα: Πεδίο.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2010). *Ετυμολογικό λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2016). *Λεξικό των παραγώγων και συνθέτων της νέας ελληνικής*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2017). *Σύγχρονη σχολική γραμματική για όλους*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2019). *Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Φτερνιάτη, Α. (2012). *Πανεπιστημιακές σημειώσεις για το μάθημα «Διδακτική της νεοελληνικής γλώσσας»* [Πανεπιστημιακές σημειώσεις]. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας (2023).

Ακαδημία Αθηνών. Επιστημονικός υπεύθυνος:

Χαραλαμπίκης, Χ. [επιμ.]

<https://christikolexiko.academyofathens.gr/>

